

זבחים פרק ראשון כל הזבחים

(זבחים ב, א)

משנה:

כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן (שנשחט עולה לשם שלמים) – כשרים (לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין אף על פי שמצותן לשוחטן לשמן, כדיליף בגמרא), אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה (וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו, וישחטנו לשמו), חוץ מן הפסח והחטאת (שהן פסולין לגמרי, ויליף לה בגמרא): הפסח – בזמנו (פסול שלא לשמו כל זמן שחיתתו, דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב; אבל קודם לכן ואחר מכאן קיימא לן (לקמן דף ז'): דפסח בשאר ימות השנה – שלמים הוא, וכל דינו כשלמים; ואמרין לעיל דשאר זבחים כשרין שלא לשמן! ובגמרא יליף לה מקראי), והחטאת בכל זמן.

רבי אליעזר אומר: אף האשם (כדמפרש טעמא ואזיל).

הפסח בזמנו והחטאת והאשם בכל זמן: אמר רבי אליעזר: החטאת באה על חטא והאשם בא על חטא: מה חטאת פסולה שלא לשמה – אף האשם פסול שלא לשמו.

יוסי בן חוני אומר: הנשחטין לשם פסח (כל שאר זבחים שנזבחו ב"ד בניסן לשם פסח) ולשם חטאת (או שנזבחו לשם חטאת בכל זמן) – פסולין (כי היכי דאינהו פסולין לשם אחרים; ובגמרא יליף טעמא דאחרים לשם פסח בברייתא);

שמעון אחי עזריה* אומר: שחטן (לשאר זבחים) לשם גבוה מהן – כשרין (כדמפרש ואזיל; ובגמרא (לקמן דף יא'): יליף לה ומפרש להאי 'כשרין' אי כשרין ועלו קאמר, ובתרתיה פליגי, אי כשרין ולא עלו קאמר, ובגבוה ובנמוך הוא דפליגי); לשם נמוך מהן – פסולין (לגמרי); כיצד? – קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים – פסולין; קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים – כשרין; [לדוגמא:] הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים – כשרין; שלמים ששחטן לשם בכור ולשם מעשר – פסולין (בכור ומעשר בהמה נמוכין משלמים, כדאמרין בפרק 'כל התדיר' (לקמן דף פט.)) מפני שהשלמים טעונין מתן ארבע [קרנות המזבח], סמיכה, ונסכים, ותנופת חזה ושוק).

* (שמעון אחי עזריה' על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צורכי שמעון אחיו בשעה שהיה עוסק בתורה, והתנו ביניהן שיהא חלק לעזריה בשכר תלמודו של שמעון, כדאמרין בסוטה (דף כא.)) 'אם יתן איש את כל הון ביתו וגו' (שיר השירים ח, ז) – לא כשמעון אחי עזריה'; לפיכך נקרא על שמו: שלמד על ידו)

גמרא:

למה לי למיתנא 'אלא שלא עלו' (להאריך בלשוננו)? ליתני 'ולא עלו לבעלים לשם חובה' (לשון קצרה, כדקיימא לן (פסחים דף ג.)) 'לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה'?) הא קא משמע לן: לבעלים – הוא דלא עלו לשם חובה, אבל בקדושתיהו קיימי (שאין בהם שום ירידה, אלא אותה לבדו), ואסור לשנויי בהו (תו שינויא אחרינא: לעבוד אחת משאר עבודות לכתחילה שלא לשמה; מיהו אם עבר ושינה – כשר), וכדרבא, דאמר רבא: עולה ששחטה שלא לשמה – אסור לזרוק דמה שלא לשמה, איבעית אימא סברא איבעית אימא קרא: איבעית אימא סברא: משום דשני בה (חדא זימנא) כל הני – לישני בה וליזיל!! איבעית אימא קרא: (דברים כג, כד) מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה [אשר דברת בפיו]; האי נדבה? –

(זבחים ב, ב)

נדר הוא (דהא כאשר נדרת כתיב; ויש חילוק בין נדר לנדבה: נדר = דאמר "הרי עלי" ונדבה – "הרי זו")! אלא: אם כמה שנדרת עשית (שעבד עבודותיה לשמה) – יהא נדר (ויעלה זה לנדרך), ואם לא – נדבה יהא (כאילו התנדבת לזה נדבה אחרת, ולא לשם הראשונה). ונדבה – מי שרי לשנויי בה (וכיון דרחמנא קרייה 'נדבה' – מי שרי לשנויי בה? הא אמרין בפרק שני (לקמן ד' כט.): 'אסור לחשב בקדשים', ויליף מקרא דלא יחשב (ויקרא ז, יח))? (והכי מידרש קרא: אם מוצא שפתיך תשמור ועשית – אז יהיה נדר אשר נדרת, ואם לאו – נדבה.)

אמר ליה רבינא לרב פפא: לא הוית גבן באורתא בתחומא כי חרמך (שם מקום) (כלומר: חבל על שלא היית אמש בשבת אצלנו בתוך התחום, שתוכל לבא לבית המדרש ולשמוע), דרמי רבא מילי מעלייתא אהדדי, ושני להו (ופירקן)! מאי מילי מעלייתא?

תנן: כל הזכחים שנזכחו שלא לשמן כו' (משמע דעקר שמייהו בהדיא); טעמא דשלא לשמן, הא סתמא - עלו נמי לבעלים לשם חובה, אלמא סתמא נמי כלשמן דמי; ורמינהי: 'כל הגט שנכתב שלא לשם אשה' (האשה הזאת שנכתב לשום אחרת ששמה כשם זו) - פסול (דכתיב [דברים כד, א] וכתב לה - לשמה) - וסתמא נמי פסול (כגון: אם כתבו הסופר [סתם] לשם לאה, שיהא מזומן לכשיבא אדם אצלו ששמו ושם אשתו כן, ויתנו לו; ולקמן מפרש מנלן ממתניתין דסתם פסול)!! ושני (ותרין רבא גופיה דרמינהו אהדדי): זבחים - בסתם לשמן עומדין (הילכך: כל כמה דלא עקר שמייהו בהדיא - הוו לשמן), אשה בסתמא - לאו לגירושין עומדת.

וזבחים בסתמא כשירין - מנלן (ממתניתין היכי שמע ליה רבא, דתיקשה ליה)? אלימא מהא דתנן 'כל הזכחים שנזכחו שלא לשמן כו' (משמע: דעקר שמן מהן), ולא קתני 'שלא נזכחו לשמן' (משמע: שלא הזכיר שמן עליהו, דהיינו סתמא) - גבי גט נמי, הקתני 'כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול' (משמע: שנכתב לשם אחרת בפירושו), ולא קתני 'שלא נכתב לשם אשה פסול'!!

אלא מהא, דתנן (מתניתין [פ"א מ"ד] היא) 'כיצד 'לשמן' ו'שלא לשמן' [שני הדברים גם יחד]? 'לשם פסח' ו'לשם שלמים' (כך חישב עליו); טעמא דאמר 'לשם פסח' ו'לשם שלמים', הא לשם פסח וסתמא (שלא חישב אחריו לשם שלמים) - כשר (ואף על גב דסוף שחיטה - סתמא אישתחית)!! אלמא סתמן - כלשמן דמי (דאי כשלא לשמן דמי, הויא ליה כאילו אמר "לשם פסח" ו"לשם שלמים")! די למא שאני התם, דאמר: כל העושה - לדעת ראשונה הוא עושה (אבל היכא דשחטיה כוליה סתמא אימא לך דפסול)!!

אלא מסיפא: 'שלא לשמן ולשמן: 'לשם שלמים' ו'לשם פסח'; טעמא דאמר 'לשם שלמים' ו'לשם פסח'; הא סתמא ו'לשם פסח' (תחילה שחטה סתם וסופה לשם פסח) - כשר (ולא מיפסיל משום תחילתה, אלמא סתמא - כלשמן)! די למא שאני התם, דאמר 'יוכיח סופו על תחילתו'; אי נמי אידי דתנא 'לשמן' ו'שלא לשמן' - תנא נמי 'שלא לשמן' ו'לשמן' (כלומר: לעולם לא תידוק מיניה הא סתמא ולשם פסח כשר, דלעולם אימא לך פסול: דסתמא - כשלא לשמו; והאי דקתני 'לשם שלמים' - אידי דפריש ב'לשמן' ו'לא לשמן' - לשם שלמים, דהתם דווקא הוא, דאילו סתמא הוי כשר - דעל דעת ראשונה הוא עושה, פריש נמי תנא דמתניתין בשלא לשמו ולשמו 'לשם שלמים' ו'לשם פסח', ולא דווקא, דהוא הדין לסתמא ולשם פסח: דמיפסיל בתחילת שחיטה)!!

אלא מהא (משנה בפרק בית שמאי [פ"ד מ"ו], ומקראי יליף להו): 'לשם ששה דברים הזבח נזבח: לשם זבח' (לשם מה שהוקדש), 'לשם זבוח' (שיתכפר בו בעליו, ולא שיתכפר בו אחר), 'לשם שם' (להקב"ה), 'לשם אשים' (להקטירם ולא לעשותם צלי על המזבח קרבוניי"ש בלע"ז), 'לשם דית' (לאפוקי איברים, שצלאן והעלן, דשוב אין בהן ריח; והכי מפרש להו התם), 'לשם ניהוח' (לשם הנחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו); ו'החטאת ואשם' - לשם חטא. אמר רבי יוסי: אף מי שלא היה בלבו לשם אחת מכל אלו (לשמו, אלא סתם ולא הזכיר אחד מאלה) - כשר, שתנאי בית דין הוא' (שישחטו סתם ולא יזכירו בשחיטתן לשמו, כדמפרש טעמא ואזיל); אָתְנוּ בית דין דלא לימא לשמו, די למא אתי למימר שלא לשמו; ואי סלקא דעתך סתמא פסול - קיימי בית דין ומתני מילתא דמיפסיל ביה!! וגבי גט - דסתמא פסול מנלן (כלומר: היכי שמע ליה רבא ממתניתין דגיתין דפסול, דתיקשה ליה ורמינהו אהדדי)? אלימא מהא, דתנן [גיתין פ"א מ"ד]: 'היה עובר בשוק ושמע סופרים מקריין (את התלמידין, שמלמדין אותן לכתוב טופסי גיתין): "איש פלוני גירש פלונית ממקום פלוני", ואמר "זה שמי וזה שם אשתי" - פסול לגרש בו'!

די למא כדרב פפא, דאמר רב פפא: הכא - בסופרים העשויין להתלמד עסקינן, ולא איכתוב לשום כריתות כלל (אבל היכא דאיכתב לשם כריתות: שיהא מזומן לו לכשיזדמן לו מגרש ששמו ושם אשתו שוין בו - כשר).

אלא מהא [המשך המשנה שם]:

(זבחים ג, א)

'יתר על כן: כתב לגרש את אשתו ונמלך (שלא יגרשנה), מצאו בן עירו ואמר לו "שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך" - פסול לגרש בו'!
דילמא שאני התם (דלאו 'סתמא' הוא, אלא שלא לשמה ממס): דאינתיק ליה לשם גירושין דההוא (דאינתיק משאר כל האנשים והנשים לשם גירושין של זה ושל זה) !
אלא מהא (דעדיפא מקמייתא: דהכא חד גברא הוא) [המשך של המשנה שם]: 'יתר על כן: יש לו שתי נשים ששמותיהן שוות; כתב לגרש את הגדולה - לא יגרש בו את הקטנה'!
דילמא שאני התם, דאינתיק ליה לשם גירושין דההיא.

אלא מהא [סיפא של המשנה שם]: 'יתר על כן: אמר ללבלר "כתוב, ולא יזה שרצה אגרש" - פסול לגרש בו'!
דילמא שאני התם, דאין ברירה (וגריעה מסתמא: דשמא בשעה שנכתב - לא היה בדעתו של בעל לזו, ואינתק לשם האחרת).
אלא מהא [רישא של המשנה הבאה, מ"ב]: 'הכותב טופסי גיטין (שיהו מזומנין לו; 'טופס' = לשון טפוס; מול"ל בלע"ז) - צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום העדים ומקום הזמן', ואמר רב יהודה אמר שמואל: אף צריך שיניח מקום 'הרי את מותרת לכל אדם (דזהו עיקר גופו)' (אלמא סתמא - פסול, ואף על גב דאיכתב לשם כריתות לכשיזדמן לו).

תו רמי [רבא] מילתא אחריית (אדריבא ורב פפא קאי, דקאמר דרמי רבא אהדי ושיניהו): מי אמר רב יהודה אמר רב (לקמן בפרק 'בית שמאי' (דף מו:)): 'חטאת ששחטה לשם עולה - פסולה, שחטה לשם חולין - כשירה' - אלמא דמינה מחריב בה, (קסלקא דעתא סברא דידיה היא, כדמפרש: דמינה מחריב בה: דבר שהוא מינו מועיל בו לעקור את שמו), דלאו מינה (כגון חולין, שאינו מין קדשים) לא מחריב בה (ואין שמו נתפס על הזבח לעקור שמו ממנו); ורמינהי: 'כל הגט שנכתב שלא לשם אשה - פסול (לגרש בו אשה אחרת), ואפילו לשם עובדת כוכבים נמי פסול' (דהא שלא לשם האשה קתני, דמשמע שלא לשם אשה זו אלא לשום אשה אחרת כל דהו; ואף על גב דעובדת כוכבים לאו בת גירושין היא - מהניא לפסול; אלמא דלאו מינה מחריב בה) !
ושני: גט - דל עובדת כוכבים מיניה (ואימא נמי דלאו מינה לא מחריב בה - אפילו הכי פסול, ד) הוה ליה סתמא (דמיהו לאו לשם אשה זו נכתב), וסתמא פסול; קדשים - דל חולין מיניהו (כדסבירא לן: דלא חייל, ולא מחריב ביה, דלא מיניה הוה) - הוה ליה סתמא (שחוטין סתם), (ואמרן לעיל): וסתמא כשירים.
[זוהי התחלת סוגיא העוסקת בסברה 'מינה מחריב בה, דלאו מינה לא מחריב בה', והיא נמשכת עד סוף דף ג ע"ב כאשר כל הנדון - במסגרת הדיון על חיוב לשמה בקרבנות].

ורמא [רבא] מילתא אחריית: מי אמר רב יהודה אמר רב 'חטאת ששחטה לשם עולה פסולה, שחטה לשם חולין כשירה' - אלמא דמינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה? והתניא (ויקרא יא, לג) [וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו] - תוכו ולא תוך תוכו (כלי המונח בתנור, ופיו למעלה מן פי התנור, ואוכלין ומשקין בתוכו, ושרץ בתנור - אוכלין שבכלים טהורין; והכי אמרינן בתורת כהנים; אבל היה פיו בתוך התנור - תוכו קרינן ביה); ואפילו כלי שטף מציל (כלומר: לא מיבעיא כלי חרס המונח בתנור דמציל על האוכלין שבתוכו, דהא 'תוך תוכו' הוא; וכלי גופיה - ליכא למימר דמיטמא באויר ויטמא אוכלין שבו: דאין כלי חרס מיטמא מגבו! אלא אפילו כלי שטף, שמיטמא מגבו - הכא טהור ומציל, דאמר [בפרק קמא דפסחים] (דף כ): 'אוכלין ומשקין מיטמאים מאויר כלי חרס ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס'; ומדקתני כלי שטף מציל - אלמא דלאו מינה חייץ ביה [ומבטל את שם תוכו] - הכא נמי ליחול שם חולין וליפטל)! ? ושני: עשו חולין אצל קדשים כמחיצה אצל תנור: מה מחיצה אצל תנור לא מהניא לה כלל - אף חולין אצל קדשים לא מהניא ליה כלל (כלומר: לעולם דלאו מינה - לאו מחריב ביה, וכלי שטף אצל כלי חרס - 'מינה' הוא, דהא מנא והא מנא! אבל חולין אצל קדשים הוי 'דלאו מינה', כמחיצה אצל תנור, דאמרינן ביה לקמן דלא מהניא ביה להיות חציצה בין שרץ לאוכלין, כדאמרן, דלאו מינה - לא מחריב בה), דתנן: [כלים פ"ח מ"א] 'תנור שחצצו בנסרים (שעשה מחיצה באמצעו, וחלקו עד למעלה מפיו) או ביריעות, ונמצא שרץ במקום אחד - הכל טמא (אפילו אוכלין שבעבר השני של מחיצה); כוורת שהיא פחותה (כוורת שהיא פחותה גרסינן בטהרות, ולהכי נקט 'פחותה': דלאו כלי הוא וכמחיצה היא: דאי הואי שלימה - הוה מצלת על אוכלין שבתוכה, כדאמרן: 'אפילו כלי שטף מציל'; אבל השתא - דלאו כלי הוא - היא כמחיצה בעלמא) ופקוקה בקש (רבותא נקט: דאף על גב דפקוקה פחיתתה בקש), ומשולשלת (תלויה) לאויר התנור: שרץ בתוכה - התנור

טמא; שרץ בתנור - אוכלין שבתוכה טמאין (לא הוי' כלי', ואפילו פיה למעלה מפי תנור - לא מצלת על אוכלין שבתוכה) (והיינו דאמרן 'דלא מינה' - כגון מחיצה - 'לא מחריב בה' לבטל שם 'תוכו' ממנו);

ורבי אליעזר מטהר; אמר רבי אליעזר: קל וחומר: אם הציל במת החמור - לא תציל בכלי חרס הקל? אמרו לו: לא!

(זבחים ג, ב)

אם הציל (המחיצה) במת חמור (באהל המת: שהמחיצה מפסקת, וכלים שמעבר השני - טהורין, דכתיב (במדבר יט, יד) כל אשר באהל יטמא, והני - לאו בההוא אהל נינהו) - שכן חלוקה (גירסת רש"י: חולקין) - באוהלין (דרך בני אדם לחלוק אוהלין במחיצה, הלכך: אהל אחרינא הוא), תציל בכלי חרס הקל - שאין חלוקין באוהלין (גירסת שטמ"ק: 'תאמר בכלי חרס דלא' [בתמיה: שאין חולקין כלי חרס] במחיצות הלכך תוכו קרינא ביה) ?

התיינת לרבנן (דאמר: מחיצה לא מצלא - איתא לדרב, דאמר ד'לאו מיניה לא מחריב ביה'), לרבי אליעזר מאי איכא למימר? (לימא דרב - תנאי היא?)

רבי אליעזר - קל וחומר קאמר (לעולם בעלמא רבי אליעזר כרב סבירא ליה, כגון חולין וקדשים, אבל לענין מחיצה - מקל וחומר יליף: כיון דבמת החמור מצלא - קל וחומר לכלי חרס הקל, שהשרץ קל מן המת).

אי הכי - התם נמי לימא קל וחומר: קדשים מחללין קדשים, חולין לא כל שכן?! אלא טעמא דרב כרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: מאי טעמא דרב? (ויקרא כב, טו) ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה': קדשים מחללין קדשים, ואין חולין מחללין קדשים (הכי דריש ליה: אין דבר אחר מחלל את קדשי בני ישראל, וגזירת הכתוב היא).

(ופרכין): אלמא (לרבי אלעזר, דבעית לאוקמה לדרב אליביה) אתא קרא (דלא יחללו) אפקיה מקל וחומר (דהוה לן למידרש קדשים מחללין קדשים כו') - הכא נמי: לייתי 'תוכו' לפקיה מקל וחומר (תוכו - קרא יתירא, דדרשינן לקמן 'תוכו' - ולא תוך תוכו' וקאמרת מסברא דלא ממעט אלא תוך כלי אחר, אבל מחיצה דלאו בת מיניה - לית ליה לאיחורוביה אי לאו משום קל וחומר; ואמאי? אמרת קל וחומר? - לייתי תוכו וליפקיה: דמדמעט 'תוך תוכו' מכלל דתוכו - לעולם טמא, דאי מחיצה מצלא - למה לי קרא למעוטי 'תוך תוכו'? השתא תוכו מציל - תוך תוכו מבעיא? והאי שבעבך המחיצה תוכו הוא לרב, דהאמרת דלאו מיניה לא מחריב ביה) !

(אמר לך רבי אלעזר: האי 'תוכו' - דאתי למעוטי תוך תוכו ובעית למידק מיניה מחיצה לא מצלא) - מיבעי ליה לאוכלין שגיבולן בטיט (וחיפן בטיט סביב שאין השרץ יכול ליגע בהן) והכניסן לאויר תנור (והני הוא דאיתרבו לטומאה מדרשא ד'לא תוך תוכו הוא', כדקאמרת 'תוך תוכו הוא דמציל'; אבל הקפת טיט - לא מיחריב ביה לבטולי שם 'תוכו', דלאו מיניה כהאי גוונא לא מחריב ביה): סלקא דעתך אמינא הואיל ובנגיעה לא מטמא (הואיל ואי אפשרם ליטמא במגע שרץ), באוירו נמי לא מטמו (לא נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס) - קא משמע לן (מיעוטי דלא 'תוך תוכו' - הוא דלא מטמא, אבל הני - מיטמו; ומיהו מחיצה - אף על גב דלאו מיניה הוא - אתא קל וחומר ורבייה לאיחורובי ביה);

ורבנן?

הנך (אוכלין) - לא צריכי קרא (הך וי' יתירא דדריש לקמן למעוטי 'תוך תוכו', ואיתרבו הנך דלאו מיניה נינהו - לא איצטריך קרא לרבויינהו, דהני - מ'תוך' נפקי: דהא ב'תוך' נינהו, ומהיכא תיתי לך לטהרינהו? והא דקאמר 'הואיל ובנגיעה לא מטמא' - לאו איריא היא לטהרינהו מדין אויר).

רב יוסף בר אמי רמי שינוי קודש (חטאת לשם עולה) אשינוי בעלים (חטאת ראובן ששחט - לשם שמעון: להתכפר בה שמעון, דקיימא לן [לקמן] דפסולה, דכתיב [ויקרא ד, לה] [ו]כפר עליו ולא על חבירו), ומשני: מי אמר רב 'חטאת ששחטה לשם חטאת (חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם) - כשירה (והא מילתא לקמן בפירקין (יט, ד)), לשם עולה - פסולה' - אלמא דלאו מינה מחריב בה, דמינה לא מחריב בה; והאמר רב (בשינוי בעלים) 'חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת (חטאת ראובן ששחטה להתכפר בה שמעון, אם שמעון מחוייב חטאת) - פסולה, (אבל) על מי שמחוייב עולה (ולא חטאת) - כשירה', אלמא דבר מינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה!?

ומשני: התם (שינוי קודש) - (נפקא לן [לפסולא מושחט] [ויקרא ד, לג] [ו]סמך את ידו על ראש החטאת) ושחט אותה לחטאת [במקום אשר ישחט את העלה] (שתהא שחיטה לשם חטאת) אמר רחמנא, והרי (כאן) חטאת לשם חטאת נשחטה; הכא (בשינוי בעלים פסולה) - (ויקרא ד, לה) [ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אש ה'] וכפר עליו [הכהן על חטאתו אשר

חטא ונסלח לו] כתיב: (נפקא לן מ) עליו - ולא על חבירו: (והילכך): חבירו דומיא דידיה: שמחוייב כפרה כמותה (דבר מיניה - הוא דמחריב ביה לבטולי שמיה) .

רב חביבא רמי שינוי בעלים א'תוך תוכו', ומשני: ומי אמר רב 'חטאת ששחטה על מי שמחוייב [חטאת - פסולה, על מי שמחוייב] עולה - כשירה? אלמא דמינה מחריב בה, לאו מינה לא מחריב בה; והתניא: ' (ויקרא יא, לג) [וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו] - תוכו ולא תוך תוכו - אפילו כלי שטף מציל'! ומשני: ארבעה 'תוכו' כתיבי (כיצד? תוכו - תרי זימני [אל תוכו כל אשר בתוכו]): 'תוך' 'תוכו' 'תוך' 'תוך' (ודרוש תוך ודרוש תוכו: דהוה מצי למיכתב 'אל תוך' וכתוב תוכו - למיעוטא, וכן בחבירו) [במקום 'בתוכו' היה אפשר לכתוב 'בו']: חד לגופיה (שיטמא [אוכלין] מאורין), וחד לגזירה שוה (שיטמא שרץ את הכלי, ואף על פי שלא נגע בו, כדיליף ליה ב'הכל שוחטין' [חולין דף כד]: 'נאמר תוכו ליטמא ונאמר תוכו לטמא'), חד: תוכו של זה ולא תוכו של אחר (למעוטי כלי שטף מטומאת אויר אלא אם כן נגע); אידך: תוכו ולא תוך תוכו - ואפילו כלי שטף מציל (כדפרישית לעיל; ועל כרחך עיקר קרא לכלי שטף אתא; דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור, שיציל על האוכלין שבתוכו - למה לי וי' יתירא למעוטי? לכתוב 'כל אשר [בתוך] יטמא', ומהיכא תיתי לטמויי אוכלים שבפנימי? הא לאו 'תוכו' נינהו? - אלא ללמד על כלי שטף: שאף הוא יציל; דלא תימא דלא מיניה לאו מחריב ביה; הילכך גזירת הכתוב היא) .

(זבחים ד, א)

מנלן דבעינן זביחה לשמה (לכתחילה, דאי מ-מוצא שפתיך [דברים כג, כד] - לא מפרשי ביה עבודות)?

דאמר קרא (ויקרא ג, א) ואם זבח שלמים קרבנו [אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני ה'] : שתהא זביחה לשם שלמים .

(ממאי דלענין שחיטה קרוי 'זבח')? ודי למא היינו שמייחו ('זבח שלמים', ולא נאמר 'זבח' משום שחיטה)?

מדכתיב (ויקרא ז, לג) המקריב את דם השלמים [ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה] (ויקרא ז, יד) [והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן] הזורק את דם השלמים [לו יהיה], ולא כתיב 'זבח', והכא כתיב 'זבח' - שמע מינה שתהא זביחה לשם שלמים .

אשכחן זביחה, שאר עבודות מנלן? וכי תימא לילף מזביחה, מה לזביחה שכן נפסלה שלא לשם אוכלין בפסח (שאם שחטו שלא לאוכלין, כגון לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כזית - פסול, ואפילו הן בעליו, דכתיב [שמות יב, ד] איש לפי אכלו - אכילה בכזית; ושאר עבודות לא פסלי שלא לאוכלין, דכתיב תכוסו [על השם], ותניא (פסחים דף סא.) רבי אומר: לשון סודטי הוא זה, כאדם האומר לחבירו "כוס [שחט] לי טלה זה" והכי אמרינן בפסחים (דף עח:) דאין מחשבת אוכלין בזריקה, קבלה ולא הולכה אלא בשחיטה) !?

אלא אמר קרא (ויקרא ז, לג) המקריב את דם השלמים [ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה] (המקריב - קבלה הוא, דתניא: והקריבו - זה קבלת הדם) : שתהא קבלה לשם שלמים .

ולכתוב רחמנא בקבלה, ולילף שחיטה מינה?

משום דאיכא למיפרך: מה לקבלה שכן פסולה בזר (פסולה בזר - לאפוקי שחיטה, שכשירה בזר, כדלקמן בפרק שלישי (דף לב.)) .

אשכחן שחיטה וקבלה, זריקה מנלן? וכי תימא לילף מהני, מה להני (שחיטה וקבלה) שכן טעונות צפון (בפרק 'איזהו מקומן' [לקמן דף מט.] יליף להו מקראי) וישנן בחטאות הפנימיות (אבל זריקת מזבח החיצון לית בהו) [## או, שלא כרש"י: זריקה אין בהו, אלא מתנה באצעה, הזיה ושפיכה]? !

אלא אמר קרא: (ויקרא ז, יד) [והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן] הזורק את דם השלמים [לו יהיה]: שתהא זריקה לשם שלמים .

ולכתוב רחמנא בזריקה, ולילף מינה?

משום דאיכא למיפרך: מה לזריקה שכן חייב עליה זר מיתה (אבל שחיטה כשרה בזר, וקבלה והולכה - אף על פי שפסולה בזר - אין חייב עליה מיתה, כדאמרינן בסדר יומא (דף כד.): אלבעה עבודות זר חייב עליהם מיתה זריקה והקטרה וניסוך המים והזין, דכתיב [במדבר יח, ג] גבי והזר הקרב יומת - ועבדתם עבודת מתנה, ודרשינן: עבודת מתנה - ולא עבודת סילוק; ועבדתם עבודה תמה, ולא עבודה שיש אחריה עבודה, והני כולהו יש אחריהם עבודה) .

אשכחן כולהו, הולכה מנלן? וכי תימא לילף מכולהו (במה הצד השווה שבהן: שהן עבודה, וצריכה 'לשמה' - אף אני אביא הולכה) - מה לכולהו שכן עבודה שאי אפשר לבטלה תאמר בהולכה, שאפשר לבטלה (שאם רצה - שוחט בצד המזבח חזק, כדתיא במתניתין (לקמן דף יג.))?

אלא אמר קרא (ויקרא א, יג) [והקרב והכרעים ירחץ במים] והקריב את הכל [והקטיר] המזבח [עלה הוא אשה ריח ניחח לה], ואמר מר 'זו הולכת אברים לכבש', ותניא [ויקרא א, ה] [ושחט את בן הבקר לפני ה'] והקריבו [בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד] - זו קבלת הדם (דהא בתר שחיטה כתיב ולא אפשר לאוקומיה בהולכה), ואפיק רחמנא בלשון הולכה (ואף על גב דלשון הולכה הוא, כדחזינו בהולכת אברים דכתיב ביה הקרבה - ולשון הולכה היא) - למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה.

ואשכחן שנוי קודש, שנוי בעלים מנלן (שצריך לשוחטו על מנת שיתכפרו בו בעליו, לא שיתכפר בו אחר? - דקתני לקמן (פ"ד מ"ו, דף מו.): לשם ששה דברים הזבח זבח... לשם זבח; מנלן דבעינן לשם זבח?)

אמר רב פנחס בריה דרב אמר: אמר קרא: (ויקרא ז, טו) ובשר זבח תודת שלמיו [ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר] - שתהא זביחה לשם תודה; אם אינו ענין לשינוי קודש - דנפקא לן מהתם [לעיל (ויקרא ג, א) זבח השלמים] - תנהו ענין לשינוי בעלים.

והאי, להכי הוא דאתא? הא מיבעי ליה לכדתניא: (ויקרא ז, טו) ובשר זבח תודת שלמיו [ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר]: אבא חנין אומר משום רבי אליעזר: בא ללמד: תודה ששחטה לשם שלמים - כשרה (ועלו לשם חובה); שלמים ששחטן לשם תודה - פסולה (כלומר: לא עלו לשם חובה); מה הפרש בין זה לזה? תודה קרויה 'שלמים' (כדכתיב תודת שלמיו כמו חטאת הקהל (ויקרא ז, כא) תורת משה עבדי (מלאכי ג, כב)) ואין שלמים קרויה 'תודה'.

אנן - מ'זבח [תודת שלמיו] קאמרינן (דרשא דידן, ואבא חנן - מתודת שלמיו); אכתי מיבעי ליה חטאת ואשם מנין? תלמוד לומר 'זבח' (בתורת כהנים [סיפרא צו, פרשה ז, פרק יב, מ"א] קתני לה גבי האי קרא [ויקרא ז, טו]: ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל - למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה);

אם כן (דלהך דרשא לחודיה אתא: לרבות חטאת ואשם שתהא אכילתו ליום ולילה) - נכתוב קרא 'ובשר תודת שלמיו זבח [ביום קרבנו יאכל]' (לכתוב ל'זבח' לבסוף, לגבי אכילה); מאי 'זבח' - שמע מינה תרתי.

אשכחן זביחה [לשם בעלים], שאר עבודות מנלן? וכי תימא לילף מזביחה - מה לזביחה שכן פוסל שלא לשם אוכלין בפסח? נאמרה זביחה בשינוי קודש, ונאמרה זביחה בשינוי בעלים; מה זביחה האמורה בשינוי קודש, לא חלקת בין זביחה לשאר עבודות (דהא כולהו איתרבו לעיל) - אף זביחה האמורה בשינוי בעלים: לא תחלק בהן בין זביחה לשאר עבודות.

איכא למיפרך: מה לשינוי קודש שכן פסולה בגופה (לקמן מפרש לה ואזיל) וישנו בארבע עבודות (שאם שחט שלא לשמו, או קיבל והלך וזרק שלא לשמו - אף על פי שלא חישב אלא על השחיטה שלא לשמו - פסול, כדרינן להו לעיל; אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה, דהא דרינן שחיטה לפסול בשינוי בעלים - אינו אלא כגון ששחט על מנת לזרוק להתכפר בו אחר, אבל שחט שלא לשם בעליו ולא הזכיר על מנת לזרוק - אין זו מחשבה: דשנוי בעלים לא שייך בקרבן אלא להתכפר בו, וכפרה - בזריקה היא; והכי אמרינן לקמן בפרקין (דף י.) שאם אמר "הריני שוחט לשם פלוני" - כשר; שחטו על מנת לזרוק לשם פלוני - פסול; וכן לענין קבלה והולכה: לא שייך שינוי בעלים אלא אם כן חישב לקבל על מנת לזרוק לשם אחר: וישנו לאחר מיתה (המפריש קרבנו ומת, והיורש מקריבו - שייך בו שינוי קדש, אבל לא שינוי בעלים: שהרי מתו בעליו) וישנו בציבור כביחיד (אבל שנוי בעלים לא שייך בקרבן צבור, שהרי הכל בעליו);

(זבחים ד, ב) ואף על גב (דמותבין ארבעה פרכי) דתירתי לאו דוקא (איכא תירתי שאינן עיקר, כדמפרש ואזיל) תירתי [ישנו בארבע עבודות וישנו לאחר מיתה] מיהא דוקא. (והשתא מפרש אמאי תירתי לאו דוקא): מאי שנא שינוי בעלים? - דלא הוי פסול בגופו [אלא] מחשבה בעלמא; [אבל אין זו דחיה חזקה]: שינוי קודש נמי מחשבה בעלמא הוא! אלא כיון דאחשבה - פסלה? הכא נמי: כיון

דאחשבה פסלה. [עוד:] ולרב פנחס בריה דרב מרי, דאמר 'יש שינוי בעלים לאחר מיתה' - תרתי מיהא איכא למיפרך (ולקמן, בשילהי שמעתי, אזלה לה הך פירכא דלאחר מיתה) !

אלא אמר רב אשי: אמר קרא (ויקרא א, טז) [וסמך ידוע על ראש העלה] ונרצה לו לכפר עליו (לכפר עליו היינו זריקה; אלמא זריקה לשם בעלים בעיא) - ולא על חבירו. והאי - להכי הוא דאתא? האי מיבעי ליה לכדתניא: (ויקרא א, טז) [וסמך ידוע על ראש העלה] ונרצה לו לכפר עליו: רבי שמעון אומר: את שעליו (כגון נדר: דאמר "הרי עלי עולה") - חייב באחריותו (אם הפריש בהמה לנדרו, אם מתה או נגנבה; דהכי משמע: אותו שעליו - יקריב אותו... ונרצה לו, ועד שיקריבנו - לא נרצה ולא נפטר), ואת שאינו עליו (כגון דאמר "הרי ין עולה") - אינו חייב באחריותו; ואמר רב יצחק בר אבדימי: מאי טעמא? - כיון דאמר "עלי" כמאן דטעון ליה אכתפיה דמי?! רב אשי - מ- ונרצה לו לכפר קאמר (דהכי משמע לו לכפר, ולא לחבירו).

אשכחן זביחה וזריקה, קבלה מנלן? וכי תימא לילך מזביחה וזריקה - מה לזביחה וזריקה שכן עבודה שחייבין עליה בחוץ (דכתיב (ויקרא יז, ג) אשר ישחט מחוץ למחנה; וזורק נמי מרבין ליה לקמן בפרק 'השוחט' (דף קז.) 'דס שפך' (ויקרא יז, ד) - לרבות הזורק' - תאמר בקבלה והולכה, שאין חייבין עליה בחוץ, דתנן בפרק בתרא (פ"ד מ"ג; שם ק"ב): 'זהיצק והבולל כו' והמקבל דמים בחוץ - פטור' !

אלא אמר רב אשי: אתיא מאיל נזיר, דכתיב (במדבר ו, יז) ואת האיל יעשה זבח שלמים [לה' על סל המצות ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו] - שתהא עשייתו לשם שלמים; ואם אינו ענין לשינוי קודש - דנפקא ליה מהתם - תנהו ענין לשינוי בעלים.

אמר ליה רב אחא בר אבא לרבא: אימא: יעשה [במדבר ו, יז] ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו] - כלל (שיהו כל עשיותיו לשם שלמים), זבח - פרט (שחיתה הוא דבעי 'לשמה'); כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט: זביחה - אין, מידי אחרינא - לא!?

אי כתיב 'יעשה שלמים זבח' - כדקאמרת (דמשמע כללא: שיהו עשייתו שלמים); השתא דכתיב 'יעשה זבח שלמים' (לא גמר הכלל את דבריו, ולא נשלם להשמיענו על מה הוזכרו כאן העשיות - עד שבא זבח והפסיק את הדבר) - הוה ליה כלל שאינו מלא (ולא נתמלא דבריו להשלם. מלא פרדאשביין בלע"ז), וכל כלל שאינו מלא - אין דנין אותו בכלל ופרט.

רבינא אמר: לעולם - דנין, ו- לה' (יעשה זבח שלמים לה') חזר וכלל. אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא: והא לא דמי כללא קמא לכללא בתרא: כללא קמא מרבה עשיות (עבודות המיוחדות: שחיטה, זריקה, קבלה, והולכה) ותו לא; כללא בתרא: כל לה' - ואפילו שפיכת שיריים (שנשפכין שְׁרִי הדם ליסוד אחר שנתן ארבע מתנות, ואין מעכבין כפרה) והקטרת אימורין.

הא תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי דריש כי האי גוונא (בשילהי אלו טריפות' (חולין דף טו.) גבי פרשת חגבים): כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה הפרט מפורש עבודה ובעינן לשמן - אף כל עבודה ובעינן לשמן.

אי מה הפרט מפורש עבודה וחייבין עליה בחוץ - אף כל עבודה וחייבין עליה בחוץ: שחיטה וזריקה - אין, קבלה והולכה לא!?! אי נמי: מה הפרט מפורש דבר הטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות - אף כל הטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות: שחיטה וקבלה - אין, זריקה - לא!?

איכא למימר הכי (עבודה וחייבין עליה בחוץ ואתיא לה זריקה) ואיכא למימר הכי (עבודה שטעונה צפון ואתיא לה קבלה); שקולין הן (המדות שוות, והי מינייהו מפקת: אי דרשת הא - אנא דרישנא לאידך), ויבאו שניהן (הלכך יבאו שניהם; והולכה - על כרחך לא תפקה מכלל קבלה). לישנא אחרינא: וחדא חדא - תיקו במילתא. איבעית אימא: זריקה - מדרב אשי נפקא (מ- ונרצה לו לכפר; וכלל ופרט - לאיתויי קבלה, דאי לזריקה לא איצטריך).

אשכחן איל נזיר, שאר שלמים מנלן? וכי תימא נילף מאיל נזיר, מה לאיל נזיר שכן יש עמהן דמים אחרים (שבאין עמו חטאת ועולה)?! אם כן - נכתוב 'שלמיו' מאי 'שלמים' - לרבות כל שלמים.

אשכחן שלמים (בין בשינוי קודש, בין בשינוי בעלים), שאר כל קדשים מנלן? וכי
תימא נילף משלמים - מה לשלמים שכן טעונין סמיכה ונסכים ותנופת
חזה ושוק (ושאר זבחים יש מהן שאין טעונים סמיכה ולא נסכים, כגון בכור ומעשר ופסח, ויש מהן שאין
טעונים נסכים, כגון חטאת ואשם; ובכולן אין אחד שיהא טעון חזה ושוק)?

אלא אמר קרא: (ויקרא ז, לז) זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח
השלמים: היקישן הכתוב לשלמים: מה שלמים בין שינוי קודש בין
שינוי בעלים בעינן 'לשמה' - אף כל, בין שינוי קודש בין שינוי
בעלים - בעינן 'לשמה'.

אימא: היכא דשחיט להו שלא לשמה - ליפסלו (שהרי לא נעשו כהלכתן, ואין זריקתן
מתרת בשרן לאכילה)?

אמר קרא (דברים כג, כד) מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת [לה' אלקיך נדבה אשר דברת בפיו];
האי 'נדבה'? - נדר הוא?! - [אלא] אם כמה שנדרת עשית - יהא
נדר, ואם לאו יהא נדבה.

ואיצטריך 'מוצא שפתיך' ואיצטריך (למיכתב) 'זאת התורה' (למיגמר משלמים, ולא
תימא ממוצא שפתיך נפקא דלכתחילה בעינן לשמה): דאי כתב רחמנא 'מוצא' -

(זבחים ה, א)

לא ידע במאי (לא ידעין במאי קאמר רחמנא מוצא שפתיך תשמור, דהא לא כתיב בהדיא בהאי קרא
עבודות לשמן, ודלמא לאו בלשמן משתעי קרא), כתב רחמנא 'זאת התורה' (למילף משלמים,
דמפרשה בהו לשמן); ואי כתב רחמנא 'זאת התורה' הוה אמינא ליפסלו - כתב
רחמנא 'מוצא שפתיך'.

רמי ריש לקיש על מעוהי (שוכב על בטנו פניו כלפי קרקע [## אולי 'מעוהי' =
מעותיו, כלומר: ריש לקיש שאל שאלה שהעונה עליה נכון מקבל פרס של מעות]) בי
מדרשא, ומקשי: אם כשרים הם - ירצו, ואם אין מרצין - למה באין
(ואכתי לא קמא ליה טעמא דמתניתין דילפינן מ-מוצא שפתיך)?

אמר לו רבי אלעזר: מצינו בבאין לאחר מיתה שהן כשרין, ואין
מרצין (שאינן כפרה למתים; ואף אתה אל תתמה על אלו), דתנן [קנים פ"ב מ"ה]: 'האשה (יולדת)
שהביאה חטאתה ומתה - יביאו יורשין עולתה; עולתה ומתה - לא
יביאו יורשין חטאתה (דהויא לה 'חטאת שמתו בעליה' והלכתא גמירי לה דלמיתה אזלה)!'!
אמר ליה: מודינא לך בעולה דאתיא לאחר מיתה (שאם שחטה שלא לשמן שתתקרב,
אף על פי שאינה מרצה, הואיל ומצינו שבאה לאחר מיתה ואינה מרצה, והוא הדין לשלמים ושאר קרבנות, חוץ
מחטאת ואשם); אשם - דלא אתי לאחר מיתה (דקיימא לן (תמורה דף יח.) דכל שבחטאת מתה -
באשם דושה') מנלן (דקרב שלא לשמן, הואיל ואינו מרצה? דלא אפיק תנא דמתניתין אלא פסח וחטאת)?
אמר ליה: הרי מחלוקתך (וסייעתך) בצידו (דאיכא רבי אליעזר דקאי כוותך
[במשנתנו]): רבי אליעזר אומר: אף האשם.

אמר: זהו שאומרינן עליו אדם גדול הוא? קאמינא אנא משנה שלימה
(סתם מתניתין, דלא פסל אלא חטאת ופסח), ואת אמרת לי 'רבי אליעזר'.
אלא אמר ריש לקיש: אפתח אנא פתחא לנפשאי (מנלן דקרב): (דברים כג, כד) מוצא
שפתיך [תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלקיך נדבה אשר דברת בפיו]; האי 'נדבה'? 'נדר' הוא
כו' כדלעיל.

יתיב רבי זירא ורבי יצחק בר אבא ויתיב אביי גבייהו, ויתיב
וקאמרי: קשיא ליה לריש לקיש אשם, דלא אתי לאחר מיתה (אמאי קרב שלא
לשמו שלא לרצות? הא לא אתי לאחר מיתה), ונסיב לה תלמודא (נסיב קרא לתלמודא דמילתיה)
מוצא שפתיך?! אימא (כדמשמע קרא): 'הבא בנדר ובנדבה לייתי ולא לירצי,
אשם [שאינו 'מוצא שפתיך', אלא בא על חטא] לא לייתי כלל'?!
אמר להו אביי: ריש לקיש (לא נפקא ליה מ-מוצא שפתיך דליקרב, אלא דלא לירצי) -
מהכא פתח (והקרבנו - מהאי קרא יליף): (ויקרא ז, לג) [וסמך את ידו על ראש החטאת] ושחט אותה
לחטאת [במקום אשר ישחט את העלה]: אותה (מיעוטא הוא): לשמה כשרה, שלא לשמה -
פסולה (אותה - הוא דבעינן לשמה, ואי לא פסולה, כדילפינן לקמן); הא שאר קדשים שלא

לשמן כשיריין! יכול ירצו? תלמוד לומר: (דברים כג, כד) מוצא שפתיך [תשמר ועשית כאשר נדרת לה' אלקיך נדבה אשר דברת בפין]. ואימא 'הבא בנדר ונדבה לייתי ולא לירצי, אשם ארצויי נמי לירצי' (כיון דנפקא לן הקרבנות מ-אותה)? אמר אביי: אשם דמירצי - לא מצית אמרת; קל וחומר מעולה: ומה עולה שאינה מכפרת - אינה מרצה (כדאמר: אם לאו יהא נדבה), אשם, שמכפר (על לאוין האמורים: בשבועת הפקדון, והקדש [טומאת מקדש וקדשיו] ושפחה חרופה) - אינו דיין שאינו מרצה! מה לעולה שכן כליל? שלמים יוכיחו. מה לשלמים שכן טעונין נסכין ותנופת חזה ושוק? (ולא גרס סמיכה, דאשם נמי טעון סמיכה.) עולה תוכיח, וחזר הדין: לא ראי [עולה] זה כראי זה [שלמים], ולא ראי זה [שלמים] כראי [עולה] זה; הצד השווה שבהן: שהן קדשים ושחטן שלא לשמן כשיריין ואין מרצין - אף אני אביא אשם, שהוא קודש, ושחטו שלא לשמו - כשר ואינו מרצה! מה להצד השווה שבהן שכן ישנו בציבור (כבשי עצרת [שהם שלמים])?

(זבחים ה, ב) מה לתודה שכן טעונה לחם? עולה ושלמים יוכיחו, וחזר הדין: לא ראי זה [תודה] כראי זה [עולה] ושלמים, ולא ראי זה [עולה ושלמים] כראי זה [תודה]; הצד השווה שבהן שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן כשר ואינו מרצה - אף אני אביא אשם, שהוא קדש, ושחטו שלא לשמו - כשר ואינו מרצה! מה להצד השווה שבהן שהן באין בנדר ובנדבה? אלא אמר רבא: (ויקרא ז, יז) זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים: הקישו (אשם) הכתוב לשלמים (ואין משיבין על ההיקש): מה שלמים שהן קדשים ושחטן שלא לשמן כשרים ואין מרצין - אף אני אביא אשם שהוא קודש כו' מאי חזית דאקשת לשלמים? אקיש לחטאת (דטול)! הא - מיעט רחמנא אותה [ויקרא ז, יג] (וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אותה לחטאת במקום אשר ישחט את העלה; והמיעוט הוא כמו שדורשים להלן [דף יב]: 'אותה': לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה).

<סימן הג"ש בש"ר [אולי צריך להיות: הנ"ש - נש"ד: הונא, נחמן, ששת - נחמן, ששת אדא?]> יתיב רב הונא ורב נחמן ויתיב רב ששת גבייהו, ויתבי וקאמרי: קשיא ליה לריש לקיש אשם (משום) דלא אתי לאחר מיתה: לימא ליה רבי אלעזר: אשם נמי אתי לאחר מיתה (שאשם שמתו בעליו רועה ודמיו נופלין לקיץ המזבח)! אמר להו רב ששת: אשם למאי קרב? - למותרו (שדמיו נופלין לנדבה, כדפרישית)? חטאת נמי מיקרב קרבה מותרת (חטאת נמי: מותר - נדבה הוא, כגון: הפריש שתי חטאות לאחריות - מתכפר באחת מהן, והשניה תרעה (יומא טז.) וההיא קריבה לאחר מיתת בעלים, שהרי נתכפר בחבירתה בחייו, ואין זו 'חטאת שמתו בעליה'; אלמא אתיא חטאת לאחר מיתה, ואפילו הכי פסולה שלא לשמה, ואשם נמי ליפטול)! חטאת אף על גב דקרבה מותרת - מיעט רחמנא 'הוא' (בשעיר נשיא כתיב בשחיתתו (ויקרא ז, כד) ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא: שישחטנו לשם חטאת, ואם לאו - פסול, דהוא משמע: בהוייתו יהא: אם בהוייתו יהא כשר, ואם לאו - פסול; ומינה ילפינן פסול דחטאת לקמן בפרקין (דף י:)).

אשם נמי כתיב ביה (ב'צו את אהרן) (ויקרא ז, ה) (והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה לה' אשם) הוא (בזמן שהוא לשם - אשם כשר, ואם לאו - פסול)! ההוא - לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב (דלא ילפינן מיניה), כדנניא (לקמן בפרק קמא): אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורים; והוא עצמו, אם לא הקטירו אימורין - כשר (ולכא למימר בהקטרה דמבעי 'לשמו' לעכב, דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורין - כשר, דאין כפרה אלא בדם; ואף על גב דכתיב באשם קדש קדשים הוא (ויקרא

א.ת. קודם שחיטה - לא ילפינו מיניה, דלא משמע 'לשמו' אלא כשכתוב הוא עם שם הקרבן, כגון: חטאת הוא, אשם הוא, והיכא דכתיב גבי אחת מעבודת הדם).
ואלא הוא למה לי?

לכדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב: 'אשם' (שמתו בעליו או שנתכפרו באחר) שניתק (וניתק מדין אשם) לרעה (שאמרו לו בית דין: "הוציאו וידעה") ושחטו סתם - כשר (לעולה, הואיל וסופו לקיץ המזבח שהוא עולה); 'ניתק' - אין (דמיעקר שם אשם מיניה משנמסר לרועה, וקם סתמיה לעולה), לא ניתק - לא (לא הוי סתמיה לעולה); מאי טעמא? אמר קרא: (אשם) הוא - בהווייתו יהא [ואם נשחט לעולה ללא החלטה שירעה - פסול, והוא שנוי קודש].

יתבי רב נחמן ורב ששת, ויתיב רב אדא בר מתנה גבייהו, ויתבי וקאמרי: הא דקאמר רבי אלעזר 'מצינו בבאין לאחר מיתה שהן כשרין ואין מרצין' - לימא ליה ריש לקיש: 'הנהו נמי ליתו ולירצו' (איורשים) '?!'

אמר להן רב אדא בר מתנה: (עולת יולדת דאייתי ראה מיניה - יביאו יורשים עולתה? מאי ליתו ולירצו? איכא?) יולדת, אם היא ילדה - בניה מי ילדו?

מתקיף לה רב אסי: ומאן לימא לן דאי איכא כמה עשה גבה (דיוולדת) לא מיתכפרא (דלא מיכפרא עולתה עלייהו? אם הביאה מחיים עולה - מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה, דתניא גבי עולת נדבה בתורת כהנים: ונרצה לו [ויקרא א.ת.] - מלמד שהמקום מרוצה לו; ועל מה המקום מרוצה לו? אם תאמר דברים שחייבין עליהם מיתת בית דין, מיתה בידי שמים, כרת, מלקות ארבעים חטאות אשמות - הרי עונשן אמור! הא אין עולה באה אלא על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה)? וכיון דכי איכא כמה עשה גבה מיכפרא, יורשיה נמי מיכפר?!
למימרא דקניא להו (לירושין בהמת קרבן אביהן, דקפרכת 'תכפר עלייהו')? והאמר רבי יוחנן 'הניח מנחה לשני בניו ומת - קריבה, ואין בו שותפות' (דאמרינן ב'המנחות והנסכים' (מנחות קד): הכל בא בשותפות: לא חילק הכתוב אלא מנחה שנאמר בו נפש), ואי סלקא דעתך קניא להו - (ויקרא ב.א.) [ונפש (כי תקריב קרבן מנחה) לה' סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה] אמר רחמנא.
ולא קניא להו? והאמר רבי יוחנן: 'הניח בהמה לשני בניו ומת - קריבה, ואין ממירין בה (אם המיר - אינו תמורה)'? אי אמרת בשלמא קניא להו - היינו דאין ממירין בה, דהויא להו כשותפין,

(זבחים ו, א.)

ושותפין לא מצו ממירין (דתניא: הכל ממירין [חוץ מן השותפים], לפי שכל הפרשה כולה נאמרה בלשון יחיד, כמו [ויקרא כז.י] לא יחליפנו ולא ימיר אותו ואם המיר ימיר: אחד מימר, ולא שנים ממירין)! אלא אי אמרת לא קניא להו - אמורי נמי לימרו?!
(אף על גב דלא קניא להו -) שאני התם: (אף על גב דלא קניא להו - גזירת הכתוב הוא): דאמר קרא (ויקרא כז.י) [לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ו]אם המיר ימיר [בהמה בבהמה - והיה הוא ותמורתו יהיה קדש] - לרבות את היורש (דהא דיוורש ממיר בקרבן אביו - מהכא נפקא לן: אם המיר לרבות את היורש: דהוה מצי למיכתב 'אם ימיר') ; (והכא נמי - בלשון יחיד כתביה): אחד ממיר ואין שנים ממירין (דשני יורשין אין ממירין זבח שהפריש אביהן).
מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד: אלא מעתה, גבי מעשר [שני], דכתיב (ויקרא כז.לא) ואם גאל יגאל [איש ממעשרו חמשיתו יסף עליו] - לרבות את היורש (שמוסיף חומש, ופודה את מעשר אביו) - הכי נמי: אחד גואל, ואין שנים גואלין?!
שאני מעשר, דגבי אבוהון נמי איתיה בשותפות (דלא אשכחן דמימעט שותפין מפדיון מעשר שני; ותמורה - היינו טעמא: משום דכל הפרשה נאמרה בלשון יחיד).

אמר ליה רב אסי לרב אשי: ומינה! אי אמרת בשלמא קניא להו, היינו דחד מיהא מימר [עושה תמורה], אלא אי אמרת לא קניא להו - היכי מימר? והאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: 'המקדיש מוסיף חומש' (אדם שנדר קרבן והפרישו חבירו משלו להתכפר בו הנודר, והומוס, ובא לחללו: אם המפריש מחללו - מוסיף חומש, ואם המתכפר מחללו - אינו מוסיף חומש, דתלייה רחמנא לחומש במקדיש, דכתיב (ויקרא כז.טו) ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמשיתו [פסוק יט] ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אותו), ומתכפר עושה תמורה (דאיהו הוה בעלים ידיה; ובמסכת תמורה יליף טעמא בפרק קמא), והתורם משלו על חבירו (והתורם תרומה משלו על הכרי של חבירו) - טובת הנאה שלו (טובת הנאה של מפריש הוא בידו לתתה לכהן שירצה, ואם בא ישראל ואמר לו "הילך סלע זו ותן תרומתך לבן בתי כהן", אותה סלע טובת הנאה -

של מפריש הוא; ויליף התם טעמא את כל מעשר תבואתך ונתת (דברים כו, יב): מי שהפרישה מתבואתו - בידו לתתה) ' ! ?
(ומשני): מקיבעא לא מכפרא מקופיא מכפרא (כפרה קבועה, שיהא יורש בעליו ממש - אין לה; הלכך: גבי מנחה - כשרה ליקרב, דלא דשותפין היא; אבל כפרה - קופיא וצפה ממילא יש להן בו, והלכך ממיר). ('קופיא' לשון צף, כמו (תגיגה טז): 'אקפו ידיכ'ו' וכמו (מלכים ב' ו, ו) ויצף הברזל - תרגום 'וקפא ברזלא'; ויש לו דומה במסכת יומא (דף טז:).)

איבעיא להו: (קדשים שנזבחו שלא לשמן יקרבו, ותנן לא עלו לשם חובה' וצריך להביא אחר; מיהו מבעיא ליה): כיפרו על מה שבאו (אם כפרו על החטא שהופרשו עליו) או לא כיפרו (ונפקא מיניה שלא ידאג מן היסורין בינתיים)?
אמר רב ששת (צ"ל: שישא) בריה דרב אידי: מסתברא דלא כיפרו, דאי סלקא דעתך כיפרו - שני למה הוא בא?
ואלא מאי - לא כיפרו? למה הוא קרב?
אמר רב אשי: רב שישא בריה דרב אידי (דיליף לא כיפרו מדבעי לאיתויי שני) - הכי קא קשיא ליה (בהבאת שני טפי מהקרב ראונו): אי אמרת בשלמא 'לא כיפרו', (אפילו הכי מיקרב קרבי, ד) שלא לשמו - מכח לשמו קאתי (דמתחילתו לשמו הוקדש), ושני למה הוא בא? - לכפר (כגון: אם עולה היא מכפרת על עשה, או אם אשם הוא יכפר על אשמו); אלא אי אמרת כיפרו - שני למה הוא בא?

איבעיא להו (אסתם עולה קאי שנזבחו לשמן): אעשה דלאחר הפרשה - מכפרא או לא מכפרא? מי אמרינן מידי דהוה אחטאת (דלא מכפרא אלא שגגת כרת דקודם הפרשה): מה חטאת דקודם הפרשה - אין, דלאחר הפרשה - לא (דכתיב או הודע אליו חטאתו וגו' (ויקרא ד, כג, כח)) - אף הכא נמי: דקודם הפרשה - אין, לאחר הפרשה - לא? או דלמא לא דמיא לחטאת: דחטאת על כל חטא וחטא בעי לאיתויי חטאת, והכא - כיון דאיכא כמה עשה גביה מכפרא (שהרי לא חייב הכתוב להביאו שתחייב על כל עשה ועשה, אלא דורון בעלמא, וכתיב (ויקרא א, ד) ונרצה לו - מלמד שנתרצה להקדוש ברוך הוא (בתורת כהנים פרשת ויקרא דיבורא דנדבה פרשה גמשה ח) - אלמא כולן נתכפרו), אעשה דלאחר הפרשה נמי מכפרא?

תא שמע: ' (ויקרא א, ד) וסמך [ידו על ראש העלה] ונרצה [לו לכפר עליו] - וכי סמיכה מכפרת? והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר (ויקרא יז, יא) [כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם] כי הדם הוא בנפש יכפר! ? אלא מה תלמוד לומר (ויקרא א, ד) וסמך [ידו על ראש העלה] ונרצה [לו לכפר עליו]? - לכפר: שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה (שלא נחשבה בעיניו, ולא עשאה) - מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר (כלומר: אף על פי כן כיפר) ' [נסיפרא ויקרא דיבורא דנדבה פרשה גמשה י, בשנויים: מה תלמוד לומר וסמך ונרצה אלא ללמד שאם עשה סמיכה שירי מצוה כאלו לא כפר וכפר]; מאי (מאי 'כיפר' ומאי 'לא כיפר'?): לאו דכיפר עשה (קמא) דקודם הפרשה! ?
לא, כיפר אעשה דסמיכה, דהוה ליה עשה דלאחר הפרשה (ולא כיפר עשה דסמיכה, דהוה ליה לאחר הפרשה).

אמר רבא: עשה דסמיכה קאמרת? שאני התם: דכל כמה דלא שחיט - ב'עמוד וסמוך' קאי (ואכתי כל כמה דלא שחטיה - לא עבר עליה); אימת קא הוי 'עשה לאחר שחיטה'? - לאחר שחיטה? לא קא מיבעיא לן!

אמר ליה רב הונא בר יהודה לרבא: אימא כיפר גברא (על כל עשה שבידו, וניצל מן היסורין)

(זבחים ו, ב)
לא כיפר קמי שמיא (לנחת רוח לקונו, דלא עבד מצוה מן המובחר) ? מי לא תניא [נסיפרא פרשת מצורע פרקי נגעים פרשה גמשה יב]: ' (ויקרא יד, יח) והנוותר בשמן אשר על כף [הכהן יתן על ראש המטהר] וכפר עליו [הכהן] לפני ה': אם נתן (שיריים על ראש מצורע) - כיפר, ואם לא נתן - לא כיפר (דכפרה - אמתנות הראש כתיבא), דברי רבי עקיבא; רבי יוחנן בן נורי אומר: שירי מצוה הן (דכתיב והנוותר; הלכך הוי כשפיכת שירי הדם דחטאת, דלא מעכבי, כדלקמן (דף נב:)). : בין ניתן בין שלא ניתן - כיפר, ומעלין עליו כאילו לא כיפר; מאי 'כאילו לא כיפר' אילימא דמבעי לאיתויי קרבן אחרינא

- האמרת 'בין ניתן בין לא ניתן' - כיפר'?! אלא כיפר גברא, לא כיפר קמי שמיא! הכא נמי: כיפר כו' התם נמי: כיפר מתן בהונות, לא כיפר מתנות הראש (ויביא לוג אחר ויתן מתנות הראש; ולרבי עקיבא צריך שיתחיל בבהונות) .

תא שמע: 'רבי שמעון אומר: כבשי עצרת - למה הן באין? כבשי עצרת - שלמים נינהו (והיכי תנא טיפא דמילתיה על טומאת מקדש וקדשיו?) והלא חובה ללחם הן באין: להיתיר את החדש במקדש למנחות ולבכורים)! - אלא:

שעירי עצרת (גבי עצרת כתיבי שני שעירים: חד בתורת כהנים [ויקרא כג.ט] ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת, וחד בחומש הפקודים למוספין) - למה הן באין? על טומאת מקדש וקדשיו (טומאת מקדש וקדשיו - 'עשה' נמי הוא, דכתיב וישלחו מן המחנה וגו' (במדבר ה.ב)) (וקיימא לן [במחלוקת רבי יהודה, רבי שמעון ורבי מאיר] במסכת שבועות (דף ב.)): שעירי הרגלים באין על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף); נזרק דמו של ראשון - שני למה קרב (והלא ראשון כיפר לטומאה שלפניו)? על טומאה שאורעה בין זה לזה (קסלקא דעתא: בין הקרבתו של זה להקרבתו של זה); אמור מעתה: ראויין היו ישראל להקריב קרבנותיהן בכל עת ובכל שעה (דכל שעה - בספק חוטאין קיימי), אלא שחיסך הכתוב (חסך מעונותיהם) [אולי צ"ל 'מעוטיהם'], ולא דקדק אחריהם, לפי שחט על ממונם; וחבירו במסכת מנחות (דף עו.): 'מפני החיטוחן; ומפרש: מאי 'מפני החיטוחן? - התורה חסה על ממונם של ישראל) - והא הכא (דטומאה שאירעה בין זה לזה) דעשה דלאחר הפרשה (שהרי מאתמול הופרשו), וקא מכפרא (וקתני דשני מכפר)!

אי דאפרשינהו בבת אחת - הכי נמי (דלא מכפר שני אמידי, ואין צריך לבא); הכא במאי עסקינן (דהוצרך שני לבא)? דאפרשינהו בזה אחר זה (והאי שאורעה בין זה לזה - דקתני שאורעה אתמול: בין הפרשתו של זה להפרשתו של זה, ולעולם א'עשה' דלאחר הפרשה - לא מכפר) . וליקו ולימא ליה לקרא, דכי כתיבא - בזה אחר זה כתיבא (בתמיה: אפשר שלא בא הכתוב אלא לכך, והלא בכל שנה הצריכו שנים)?

אמר רב פפא: קרבנות צבור קאמרת? שאני קרבנות צבור: דלב בית דין (העוסקין בצרכי צבור) קמתנה עליהן (שאפילו יפרישו הכהנים בבת אחת - לא תהא הפרשת האחרון הפרשה עד סמוך להקרבתו, כדי שיהא ראוי שני זה לבא על טומאה שאורעה בינתיים), כדרב יהודה אמר שמואל, דאמר רב יהודה אמר שמואל: קרבנות צבור - סכין מושכתן למה שהן (למה שהן ראויים ועומדין, ואפילו לא ידע השוחט מה הן, כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור שניקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן, שמצוה להביא מן החדש, כדאמרינן בראש השנה (דף ט.)) שוחטין וכשרין לקיץ המזבח, כדין שאר מותר תרומת כסף הנשאר בקופות התרומה: כשמגיע אחד בניסן שמקייצין בו את המזבח; ואף על גב דלשם תמידין נלקחו, ולא לשם עולת נדבת צבור כגון קיץ המזבח - הואיל ולא חזו לתמידין, קרבי למאי דחזו, משום דלב בית דין מתנה עליהן: אם הוצרכו - הוצרכו, ואם לאו - יקייצו בהן את המזבח) . (ונראה בעיני דלא גרסי לה להא דשמואל הכא, דהא מוקמינן ליה בפרק קמא דשבועות (דף יב.) אליבא דמאן דלית ליה 'לב בית דין מתנה עליהן'.)

אמר ליה רב יוסף בריה דרב שמואל לרב פפא: ומי אית ליה לרבי שמעון 'לב בית דין מתנה עליהן'? והאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: תמידין שלא הוצרכו לצבור:

(זבחים ז, א)

לדברי רבי שמעון - אין נפדין תמימים; לדברי חכמים - נפדין תמימים (דהכי גמר לה רבי יוחנן מרביה: דפליגי בה רבי שמעון ורבנן: לרבי שמעון לית ליה 'לב ב"ד מתנה עליהן' להכשירן לתמידים שנה הבאה, לומר 'אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהא קדושים לדמיהן'; שיפדו אותן ממעות חולין בלא מום, ויוציאם לחול, ויפלו דמיהם למותר תרומה, ואחר כך יחזרו ויקחו אותם מתרומה חדשה, ויוכשרו לתמידין; ולדברי חכמים נפדין תמימים: דאית להו 'לב בית דין מתנה עליהן' תנאי זה; אלמא לית ליה לרבי שמעון 'לב בית דין מתנה עליהן': דאי אית ליה - יוכשרו לתמידין, ולא יקייצו! אלא לית ליה 'לב ב"ד מתנה'; כך שמעתי בשבועות); ועוד: (אי נמי בעית למימר דקרא דחיק, ומוקי אנפשיה כשהפרישן בזה אחר זה, ובטומאה דערב יום טוב קאמר - מי מצית למימר דכי קתני שאירעה בין זה לזה בהפרשה קאמר?) הא בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: שעירי עצרת שקבל דמן בשני כוסות (נשחטין כאחד, ואין שהות לאורועי טומאה בין שחיתיהן) ונזרק דמו של ראשון - שני למה הוא בא (לרבי שמעון? הרי אין טומאה בין זה לזה)? - (ואמר ליה): על טומאה שאורעה בין זריקה של זה (לזריקתו של) לזה; עד כאן לא מיבעיא ליה אלא עשה דלאחר שחיטה, אבל עשה דלאחר הפרשה לא קא מיבעיא ליה (אפילו לרבי ירמיה לא מתמה אלא אי מכפר אעשה דלאחר שחיתו אי לא; מכלל דפשיטא ליה ד'בין זה לזה' דקאמר רבי שמעון - בטומאת י"ט קאמר: בין שחיתו של זה לשחיתו של זה)!

דלמא 'אם תימצ' לומר' קאמר (דלמא תרווייהו קמיבעיא ליה, והכי קמיבעיא ליה: האי 'בין זה לזה' דקאמר רבי שמעון: קודם הפרשה קאי? או לאחר הפרשה קאי? ואם תימצ' לומר אחר הפרשה נמי קאי - קודם שחיטה? או אפילו לאחר שחיטה עד זריקה? ואהדר ליה איהו 'אפילו עד זריקה'; ודלמא לא קיימא לן כרבי זירא, ולא איפשיטא בעיין) .

איתמר: תודה ששחטה לשם תודת חבריו (לא ששחטה על מנת שיתכפר בה מי שאינו בעליה: שהיתה לראובן תודה ולשמעון תודה אחרת, ושחט את תודתו של זה לשם תודתו של זה, דזה שינוי בעלים, אלא דאירי בשינוי קודש) ## כלומר: שתי תודות של ארדם אחד על שני אירועים, כגון: שעלה מן הים וקם ממחלה, והוא הדין בשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם¹: רבה אמר: כשרה (ועולה לבעלים: דאפילו שינוי קדש אין כאן); רב חסדא אמר: פסולה (לא פסולה ממש, אלא לא עלתה לבעלים דשינוי קדש הוא) :

רבה אמר: כשרה: תודה - לשם תודה ששחטה!
רב חסדא אמר: פסולה: לשום שלמים ידיה [נשחטה] בעינן (דכתיב (ויקרא ז, טו-טז) זבח תודת שלמים; והאי דאיפלוג בתודה - משום דמינה מיתני רבה טיעתא למילתיה מדאבא חנן; ומיהו הוא הדין לשאר זבחים) .

אמר רבה: מנא אמינא לה? דתניא: ' (ויקרא ז, טו-טז) ובשר זבח תודת שלמים [ביום קרבנו יאכל לא ינח ממנו עד בקר] [פטוק טז] (ואם נדר או נדבה זבח קרבנו) ביום הקריבו את זבחו [יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל]; אבא חנין אמר משום רבי אליעזר: בא ללמד תודה ששחטה לשם שלמים - כשרה (עלתה לבעלים); שלמים שנשחטו לשם תודה - פסולים (לא עלו); ומה הפרש בין זה לזה? - תודה קרויה 'שלמים', ואין שלמים קרויין 'תודה'; [מכאן מסיק רבה: 'שלמים לשם תודה פסולה' - הא תודה לשם תודה כשרה; מאי, לאו דחבריה?
[אמר לך רב חסדא: לא, ידיה (ואף על פי שלא באו על הודייה אחת; דארבעה צריכין להודות, כדאמרין בברכות (דף נד:) וכתוב בהו (תהלים קז, כב) ויזבחו זבחי תודה; ושחט תודה בשעת עלייתו מן הים לשם תודה שהפריש על יציאתו מבית האסורין);

אבל דחבריה מאי? פסולה? אדתני 'שלמים לשם תודה פסולה' - ליתני 'תודה לשם תודה', וכל שכן שלמים לשם תודה!?
שלמים לשם תודה ידיה איצטריך ליה: סלקא דעתך אמינא מדתודה קרויה 'שלמים' - שלמים נמי קרויין 'תודה', וכי שחיט להו לשם תודה ליכשרו? - קא משמע לן [עשה שלמים לשם תודה - לא עלתה לו] .

¹ גירסת רש"י בדפוסים:

ד"ה תודה ששחטה לשם תודת חבריו. לא ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי שאינו בעליה ואין זה שינוי בעלים אלא שינוי קודש שהיתה לראובן תודה ולשמעון תודה אחרת ושחט את תודתו של זה לשם תודתו של זה [וה"ה] בשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם:

על גירסה זו רבו הקושיות:

'לא ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי שאינו בעליה ואין זה שינוי בעלים אלא שינוי קודש' - אבל הרי זהו בדיוק שנוי בעלים, ולא שנוי קודש!
'אלא שינוי קודש שהיתה לראובן תודה ולשמעון תודה אחרת ושחט את תודתו של זה לשם תודתו של זה' - ושוב אין זה שנוי קודש אלא שנוי בעלים!
ולבסוף:

[וה"ה] בשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם - והרי זה שנוי קודש.

לפי זה רש"י חוזר על ההצהרה שאין זה שנוי בעלים פסמים, ומביא דוגמא של שנוי בעלים!?

והציעו תיקונים שונים, ועל כולם נשארו קושיות. ונראה לי שיש כאן חילוף השורות.

1. לא ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי שאינו בעליה
2. ואין זה שינוי בעלים אלא שינוי קודש
3. שהיתה לראובן תודה ולשמעון תודה אחרת ושחט את תודתו של זה לשם תודתו של זה
4. [וה"ה] בשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם -

זוהי הגירסה בספרים; ובהפוך השורות נקבל גירסא מסתברת:

1. לא ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי שאינו בעליה:
2. שהיתה לראובן תודה ולשמעון תודה אחרת ושחט את תודתו של זה לשם תודתו של זה,
3. ואין זה [הנדון כאן] שינוי בעלים אלא שינוי קודש,
4. [וה"ה] [כלומר: המקרה הנדון הוא כמו] בשוחט חטאת חלב לשם חטאת דם

כלומר: שתי תודות של ארדם אחד על שני אירועים, כגון: שעלה מן הים וקם ממחלה

אמר רבא: חטאת ששחטה לשם חטאת (כגון חטאת חלב שנשחטה לשם חטאת דם) - כשירה (ועלתה לו); לשם עולה - פסולה (פסולה לגמרי כדתנן חוץ מן הפסח והחטאת); מאי טעמא? - (ויקרא ד, לג) [וסמך את ידו על ראש החטאת] ושחט אותה לחטאת [במקום אשר ישחט את העלה] אמר רחמנא, והרי חטאת לשם חטאת נשחטה, לשם עולה פסולה.

ואמר רבא: חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת (בשינוי בעלים, על מנת לזרוק דמה לשם חבירו המחוייב חטאת כמותו) - פסולה, על מי שמחוייב עולה - כשרה! מאי טעמא? (ויקרא ד, לה) [ואת כל חלבה יסיר כאשר יסור חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אש] ה' וכפר עליו [הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו] עליו - ולא על חבירו': חבירו דומיא ידידה: במחוייב כפרה כמותו.

ואמר רבא: חטאת ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום - פסולה, שאין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה (שלא עבר עשה, ובעשה שייך למימר 'חטאת', כדמפרש ואזיל);

ואמר רבא: חטאת מכפרת על חייבי עשה (הלכך: מחוייב כפרה כמותו הוא) מקל וחומר: על חייבי כריתות מכפרת, על חייבי עשה לא כל שכן! למימרא ד(עשה-) בת מינה היא? והאמר רבא: 'חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת - פסולה; על מי שמחוייב עולה - כשרה' (אלמא - לאו מיניה הוא: דהא עבירות עשה בידו, שהפריש עולה עליה) !?

(זבחים ז, ב)

מקיבעא [אם החטאת נעשתה במיוחד לכך] לא מכפרא (חטאת אעשה), מקופיא [בהצפה] [מלשון לצוף ולעלות], כלומר: אם מביא חטאת על דבר שחייבים עליו חטאת, ויש חיוב עולה על עשה שביטל [מכפרא (הלכך: על מי שמחוייב עולה - כשרה, כיון דהפריש עולה שייכי כולו עשה שבידו אעולה, ותו לא שייך חטאת גביה; אבל מי שלא הפריש כלום, ועבירות עשה בידו - שייך חטאת גביה: דאילו הוה מתחייב חטאת - מכפר עשה מקופיא; הלכך חייל שמיה אחטאתו שנשחטה לשמו לפוסלה).

ואמר רבא: עולה ששחטה שלא לשמה - אסור לזרוק דמה שלא לשמה; איבעית אימא קרא, איבעית אימא סברא; איבעית אימא קרא: (דברים כג, כד) מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת [לה' אלקיך נדבה אשר דברת בפך]; איבעית אימא סברא: משום דשני בה כו' כדריש פירקא;

ואמר רבא: עולה הבאה לאחר מיתה (שמת בעליה והקריבה היורש): שחטה בשינוי קודש - פסולה (לא עלתה וצריך היורש להביא אחרת), בשינוי בעלים - כשרה: דאין בעלים לאחר מיתה. ורב פנחס בריה דרב אמר: יש בעלים לאחר מיתה (שהיורש הוא בעליה).

אמר ליה רב אשי לרב פנחס בריה דרב אמר: דוקא קאמר מר 'יש בעלים לאחר מיתה' (אי פליגי אדברא), ובעי לאיתויי עולה אחרייתי? או דלמא דאי איכא כמה עשה גביה (דיוורש) - מכפרא (אם לא שינה בה! ומיהו היכא דשני - לא בעי לאיתויי אחרייתי, דהא איהו לא נדר מידי)? אמר ליה: דוקא קאמינא.

ואמר רבא: עולה - דורון היא (אינה באה לכפר על עשה כפרה ממש, אלא אחר שכפרה התשובה על העשה היא באה, להקבלת פנים, כאדם שסרח במלך וריצהו על ידי פרקליטין, וכשבא להקביל פניו - מביא דורון בידו [כלהלך בגמרא]);

היכי דמי (כלומר: היכי דמי שתהא באה לכפרה)? אי דליכא תשובה (אעבירות עשה שבידו) - זבח רשעים תועבה [אף כי בזמה יביאנו] (פסוק הוא במשלי [כא, כז])?! ואי דאיכא תשובה - התניא [מכילתא יתרו מסכת דבחוודש פרשה ז; תוספתא יומא פ"ד מאי טעמא בשם רבי ישמעאל]: 'עבר על מצות עשה ושב לא זו משם עד שמוחלים לו'! אלא שמע מינה דורון הוא. תניא נמי הכי: אמר רבי שמעון: חטאת - למה באה? 'למה באה'? - לכפר?! אלא:

למה באה לפני עולה (כל מקום שמביא חטאת ועולה - חטאת קודם, כדיליף לקמן בפרק 'כל התדיר' (דף פט:)) ? לפרקליט שנכנס; ריצה פרקליט (מליץ טוב) - נכנס דורון אחריו.

>חטאת על מי מכפר עולה לאחר דורון - סימן [למימרות של רבא לעיל: חטאת ששחטה לשם חטאת; חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת; על מי שאינו מחוייב; חטאת מכפרת על חייבי עשה; עולה ששחטה שלא לשמה; עולה הבאה לאחר מיתה; עולה - דורון היא] <

חוץ מן הפסח והחטאת [הפסח - בזמנו, והחטאת בכל זמן]: פסח מנלן (בין למצוה בין לעכב? דקסלקא דעתא: לא אתי לן כשאר זבחים - משלמים, דלא כתיב בההוא קרא דזאת התורה דאיתרבי כל הזבחים מיניה למצוה) ? דכתיב (דברים טז, טז) שמור את חדש האביב ועשית פסח [לה' אלקיך כי בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה] - שיהו כל עשיותיו לשם פסח. אשכחן שינוי קודש, שינוי בעלים מנלן ? דכתיב (שמות יב, כז) ואמרתם זבח פסח הוא [לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחו] - שתהא זביחה לשם פסח; אם אינו ענין לשינוי קודש - תניהו ענין לשינוי בעלים.

אשכחן למצוה, לעכב מנלן ? אמר קרא (דברים טז, טז) וזבחת פסח לה' אלהיך [צאן ובקר במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם]. מתקיף לה רב ספרא: האי 'וזבחת' - להכי הוא דאתא ? האי מיבעי ליה לכדרב נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: מניין למותר פסח שקרב שלמים ? שנאמר (דברים טז, טז) וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר [במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם] - והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים ? מכאן למותר הפסח (שאבד, ונתכפר באחר, ונמצא הראשון) שיהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר, ומאי ניהו ? - שלמים (שהן באין מכל צאן ומכל בקר, בין זכרים בין נקבות, מה שאין כן בשאר זבחים, שהוקבעו או בזכר או בנקבה: עולה ואשם הוקבעו בזכרים, חטאת הוקבע בנקבות והוקבע בזכרים, כגון שעיר נשיא אינו בא בנקבה) !

אלא אמר רב ספרא: 'וזבחת פסח' - לכדרב נחמן; 'שמור את חדש האביב' למצוה בשינוי קודש (בכולהו עשיות ילפינן מיניה, דהא כתיב ועשית [פסח לה' אלקיך]); ואמרת זבח פסח - בשינוי בעלים, למצוה; ' (שמות יב, כז) [ואמרתם זבח פסח] הוא [לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחו] - לעכב (משמע פסח הוא - בהוייתו: לשמו כשר, שלא לשמו פסול), בין הכא והכא (בשינוי קודש ובשינוי בעלים; דהוא משמע אתרוייהו: 'כשהוא עשוי כמצותו' משמע).

ואשכחן זביחה (בשינוי קודש ובשינוי בעלים), שאר עבודות מנלן ? הואיל וגלי - גלי.

רב אשי אמר: 'הואיל וגלי גלי' לא אמרינן, אלא [שאר] עבודות מנלן ? - דכתיב (ויקרא ז, יז) זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים, ותניא (ויקרא ז, לח) [אשר צוה ה' את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם לה' במדבר סיני] (סמוך 'לזאת התורה' ודרשינן סמוכין): ' ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ' (לרבות קרבנות שלא החזירו במקרא בענין שלמעלה): זה בכור ומעשר ופסח הקישו הכתוב לשלמים: מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן למצוה - אף כל בין שינוי קודש בין שינוי בעלים למצוה (הלכך מצוה בפסח ילפינן משלמים, דרבינן להו לעיל לשינוי קודש ולשינוי בעלים; ועשית פסח - לעכב בכל עשיותיו בשינוי קדש; ואמרתם זבח פסח - לעכב בזביחה בשינוי בעלים); וכשלמים (כלומר: כיון דגלי קרא עכובא בזביחה - ילפינן שאר עבודות לעכובא מהיקשא, דמצוה כשלמים): מה שלמים בין זביחה בין שאר עבודות לא חלקת בהן למצוה - אף פסח לא תחלוק בו בין זביחה לשאר עבודות לעכב [הלכך למצוה - משלמים, והנך קראי: אם אינו ענין למצוה - דנפקא לן מהתם - תנהו ענין לעכב].

אלא 'הוא' [שמות יב, כז] [ואמרתם זבח פסח הוא] לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחו] למה לי ?

כדתניא: נאמר בפסח 'הוא' [שמות יב, כז] ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחו] בשחיטה - לעכב (כלומר לגלויי על הוא:

דגבי אשם דלא ילפינן פסול מיניה, כדמהדר ליה רבי יהושע לרבי אליעזר לקמן בפירקין (דף י:). שהיה דורש אשם הוא: לשמו כשר, שלא לשמו פסול, וקא מהדר ליה רבי יהושע: פסח נאמר בו הוא בשחיטה - לפיכך שלא לשמו פסול; אבל אשם לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקטרת אימורין, והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו - כשר. (ול"ג 'כל מקום שנאמר בזביחה אינו אלא לעכב'; דהך ברייתא - לקמן היא בפירקין, בדינא ר' אליעזר ורבי יהושע, ול"ג ליה.)

חטאת [שנפסלת בשנוי קודש] - **מנלן?**
דכתיב (ויקרא ד,ג) [וסמך את ידו על ראש החטאת] **ושחט אותה לחטאת** [במקום אשר ישחט את העלה]:
שתהא שחיטה לשם חטאת;

אשכחן שחיטה [שנפסלת בשנוי קודש], **קבלה מנלן?**
דכתיב

(זבחים ח, א)

ולקח הכהן מדם החטאת (ויקרא ד,כה): ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה; פסוק לד: ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח) - ('ולקח הכהן' לשון קבלה הוא): **שתהא קבלה לשם חטאת.**
ואשכחן שחיטה וקבלה [שנפסלת בשנוי קודש], **זריקה מנלן?**
דאמר קרא: (ויקרא ד,כז) [ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים] **וכפר עליו הכהן מחטאתו** [ונסלח לו] - ('וכפר' היינו בזריקה) **שתהא כפרה לשם חטאת.** (הולכה לא אצטריך קרא, דבכלל קבלה היא מתרביא ליה.)

אשכחן שנוי קדש, שנוי בעלים מנלן?
אמר קרא: 'עליו': **עליו ולא על חבירו.**
אשכחן למצוה, לעכב מנלן? (ואי קשיא מצוה מהיקשא דזאת התורה משלמים אתיא, כשאר כל הזבחים - אין הכי נמי! ומסקנא מהתם יליף לה לקמיה; ומעיקרא הוא דמהדרין, דנכתבו כולוהו בגופיה.)
כדאמר רב הונא בריה דרב יהושע (לקמן בשמעתין): **חטאת - חטאתו** (וכפר עליו הכהן מחטאתו מדהוה ליה למכתב 'מחטאת' וכתב וי"ו יתירא - למדרש בה לשם בעלים) - **הכא נמי:**
חטאת - חטאתו.

אשכחן מצוה בשנוי קדש (בכל עבודות), **וזריקה בשנוי בעלים בין למצוה בין לעכב** (וזריקה אשכחן בה מצוה ועכוב בשנוי בעלים, דהאי מחטאתו נמי בזריקה כתיב, שהיא הכפרה); **לעכב בשנוי קדש** (שלא למדנו לאחד מהן) **ולשאר עבודות** (לבד מזריקה) **בשנוי בעלים בין למצוה בין לעכב - מנלן?**
אמר רבי יונה: **אתיא מחטאת נזיר, דכתיב** (במדבר ו,טז) **והקריב הכהן לפני ה' ועשה את חטאתו ואת עולתו:** **שיהו כל עשיותיו לשם חטאת** (ולמצוה לא אצטריך קרא דהא נפקא לן משאר חטאות והאי לעכובא). (גבי נזיר כתיב ועשה את חטאתו ואת עולתו - הרי למצוה, וכשלמים: מה שלמים, לא חלקת בהן בין זריקה לשאר עבודות בשנוי בעלים למצוה - אף חטאת לא תחלק בין זריקה לשאר עבודות לעכב; הרי לך מצוה ועכוב בין בשנוי קדש בין בשנוי בעלים; כך נראה לי, וכן יש לפרש גבי חטאת מצורע לקמן נראה לי.)

אשכחן שנוי קדש, שנוי בעלים מנלן?
>אם אינו ענין לשנוי קדש תניהו ענין לשנוי בעלים;
אשכחן למצוה, לעכב מנלן?
אמר רב הונא בריה דרב יהושע: **'חטאת' 'חטאתו'.**

מתקיף לה רבינא: **אלא מעתה 'עולת' 'עולתו'** [במדבר ו,טז]: **והקריב הכהן לפני ה' ועשה את חטאתו ואת עולתו** - **מאי דרשת ביה?**
ולרבינא (דלא קשיא ליה אלא 'עולת' 'עולתו') **'מנחת' 'מנחתו', 'נסך' 'נסכו' ('מנחתו' 'ונסכו' דכתיבי נמי גבי נזיר [בפסוק הבא (במדבר ו,יז): ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו]) - מאי דרשת בהו** (אמאי לא קשיא ליה)?
הוא מבעי ליה: [במדבר כט,יח] [ו] **מנחתם ונסכיהם** [לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפט] **כלילה**, [ו] **מנחתם ונסכיהם** - **אפילו למחר** (כי היכי דדרשינן **לכל מנחתם** [במדבר יח,טז]?? או **מנחתם ונסכיהם** - **כלילה ואפילו למחר**: שיוכשרו לבא למחר, לבא כלילה - הכי נמי דרשינן להאי ועשה את מנחתו: כל זמן שיעשנו הוא קריי 'מנחתו' ו'נסכו' של זה, אף על פי שלא קרבו עם זבחו); **אלא עולת** [במדבר ו,טז]
והקריב הכהן לפני ה' ועשה את חטאתו ואת עולתו **מאי דרשת ביה?** **ותו:** **מי גמרי מהדדי**

(מי גמרי שאר חטאות וחטאת נזיר מהדדי, דתמצי לומר חד למצוה וחד לעכב) ? חטאת חלב (סתם חטאת קרי 'חטאת חלב', משום דשכיחא טפי) מחטאת נזיר לא גמרה, שכן יש עמה דמים אחרים; חטאת נזיר מחטאת חלב לא גמרה, שכן כרת (שכן מכפרת על חייבי כרת; אלמא לא גמרי מהדדי, וכיון דלא גמרי מהדדי - תרוייהו למצוה אצטריכו [ולא נשאר מקור ללמוד שדינים אלה לעכובא] ! ?

אלא אמר רבא: אתיא מחטאת מצורע, דכתיב (ויקרא יד, טו) ועשה הכהן את החטאת [וכפר על המטהר מטמאתו ואחר ישחט את העלה]: שיהו כל עשיותיו לשם חטאת; ואשכחן שנוי קדש (ולעכב, דהא נפקא לן מצוה לעיל בשאר חטאות), שנוי בעלים מנליה? - אמר קרא (סיפיה דועשה הכהן את החטאת הוא): וכפר על המטהר [מטמאתו ואחר ישחט את העלה] (ועל המטהר - אכולהו עשיות קאי): על המטהר זה, ולא על המטהר חבירו. ואכתי - מי ילפא מהדדי? חטאת חלב מחטאת מצורע לא ילפא, שכן יש עמה דמים אחרים; חטאת מצורע מחטאת חלב לא גמרה, שכן כרת! ? חדא מחדא לא אתיא; תיתי חדא מתרתי [שכתוב גם בחטאת חלב, גם במצורע וגם בנזיר, והרי היה אפשר ללמוד מאחד בבנין אב! לפיכך אחד מיתור, ללימוד]. בהי לא לכתוב? לא לכתוב רחמנא בחטאת חלב, ותיתי מהנך (נזיר ומצורע)? - מה להנך שכן יש עמהם דמים אחרים!

לא לכתוב רחמנא בחטאת נזיר, ותיתי מהנך? - מה להנך שכן אין להן שאלה (נזיר נשאל לחכם, ועוקר נזירתו, ופטור מן הקרבן)! לא לכתוב רחמנא בחטאת מצורע ותיתי מהנך? - מה להנך שכן אין באין בדלות (שאין חטאות יורדות בעניות להביא עוף)! ? אלא: אמר קרא (ויקרא ז, ז) זאת התורה לעולה ולמנחה [ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים]: הקישו הכתוב לשלמים: מה שלמים בין שנוי קדש בין שנוי בעלים, בעינן לשמן למצוה - אף חטאת: בין שנוי קדש בין שנוי בעלים, בעינן לשמן למצוה; הילכך: מצוה - משלמים, והנך קראי - לעכב (וכשלמים: מה שלמים לא חלקת בהן למצוה - אף חטאת לא תחלוק בו לעכב; וכיון דכתיב עכובא בזריקה - אתיא להו לכולהו עבודות בהך דרשא: מהיקשא דשלמים) !

ואשכחן חטאת חלב, דכתיב בה (בסתם חטאת כתיב אם נפש כי תחטא וגו'): [ויקרא ד, לג: וסמך את ידו על ראש החטאת] (ושחט אותה) לחטאת [במקום אשר ישחט את העלה].

(זבחים ח, ב) חטאת דעבודת כוכבים (דכתיב בפרשת 'שלח לך' ולא כתיב בהאי עניינא), (וכן חטאת) דשמיעת הקול (שבועת העדות: ושמעיה קול אלה [ויקרא ה, א]) ובטוי שפתיים (שבועת ביטוי), וטומאת מקדש וקדשיו (בחד עניינא כתיב: בקרבן עולה ויורד: ושמעיה קול אלה [ויקרא ה, א] או נפש כי תשבע לבטא [ויקרא ה, ד], או נפש אשר תגע וגו' [ויקרא ה, ב]; ומוקמא לה במסכת שבועות בטומאת מקדש וקדשיו), דלא כתיב בהו (לא כתיב בההוא עניינא, דההוא עניינא - בחטאת דשגגת כרת קיימא, כדילפינן בהוריות דף ב.) - מנלן?

חטאת דעבודת כוכבים אתיא מחטאת חלב, שכן כרת כמותה; והנך כולהי אתיין ב'מה הצד' (מחטאת חלב, וחטאת נזיר, ומצורע). (דכי פרכת 'מה לחטאת חלב שכן כרת' - חטאת נזיר ומצורע יוכיחו; 'מה לחטאת נזיר ומצורע שכן יש עמהם דמים אחרים' - חטאת חלב תוכיח; הצד השווה שבהן כו' - אף אני אביא חטאת דשמיעת הקול ומחטאת חלב; וחדא מהני לא אתיא: דאי מחטאת חלב וחטאת נזיר - איכא למיפרך: מה להצד השווה שבהן שכן אינן באין בדלות, תאמר בשבועת ביטוי שהיא בעולה ויורד? אי מחטאת חלב וחטאת מצורע - איכא למיפרך: מה להצד השווה שבהן שכן אינן בשאלה, תאמר בשבועה שישנה בשאלה?)

תנו רבנן: פסח בזמנו לשמו - כשר, שלא לשמו - פסול (כדאמרין לעיל דף טז); ובשאר ימות השנה לשמו - פסול (כדאמרין במסכת פסחים דף טא): שחטו קודם חצות - פסול, דכתיב בין הערבים; וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו ב"ד בין הערבים), שלא לשמו - כשר: (כדמפרש ואזיל:)

<שלו קבאי צ"ן ממה"ר בצ"א ב"א סימן > מנא הני מילי (דבשאר ימות השנה - 'שלא לשמו' כשר)? אמר אבהו דשמואל: אמר קרא (ויקרא א, ט) ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה' [זכר או נקבה תמים יקריבנו] - דבר הבא מן הצאן יהא לזבח שלמים (לאו קרא יתירא קא דריש, אלא

משמעותא דקרא משמע ליה הכי: ואם דבר הבא מן הצאן - דהיינו פסח, שאינו בא אלא מן הצאן - היה קרבנו, הרי הוא לזבח שלמים; ועל כרחך שלא בזמנו קאמר, דאי בזמנו - הא ילפינן ליה לעיל דפסול!;

(1) אימא: שלמים - אין (שחטו לשם שלמים - ליתכשר), מידי אחרינא לא (אבל שחטו לשם עולה - ליפסיל? וברייתא קתני *שלא לשמו - כשר* - ואפילו שחטו לשם עולה או לשם חטאת)? אמר רבי אילא אמר רבי יוחנן: **לזבח** (קרא יתירא הוא, דמצי למכתב 'לשלמים') - לרבות כל זבח!

אימא כל דשחיט - להוי כמותה (שחטו לשם עולה - יהא עולה, דהא אתרבי ליה כל זבח)! אי הוה כתיב 'לשלמים וזבח' - כדקאמרת (דאי כתב הכי - הוה משמע 'יהא כשלמים או כשאר זבח'); השתא דכתיב **לזבח שלמים** - (הכי משמע): לכל דשחיט ליה - שלמים להוי (לכל זבח שזיבחנו לשמו - שלמים יהיה).

(אמאי דריש להאי זבח שלמים הכי?) אימא (דרוש הכי): **לזבח** (דבר הבא מן הצאן יהא לכל הזבחים) - כלל (שכשר שלא לשמו); (כי הדר כתב) **שלמים** - פרט (פרט: שלא הכשרתיו בעקירת שמו אלא אם כן שחטו לשלמים, אבל שחטו לשם זבח אחר - פסול); כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט: שלמים - אין, מידי אחרינא - לא! לה' הדר וכלל.

מתקיף לה רבי יעקב מנהר פקוד: הא לא דמי כלל א בתרא לכלל קמא! כלל קמא מרבי זבחים ותו לא, כלל בתרא: 'לה' - כל דלה' ואפילו לעופות (שחטו לשם חטאת עוף) ואפילו למנחות!

הא - תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי דריש כי האי גוונא: כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה הפרט מפורש שהוא שלא לשמו וכשר - אף כל שהוא שלא לשמו וכשר (יצא לשמו);

אי מה הפרט מפורש דבר הבא בנדר ובנדבה - אף כל הבא בנדר ובנדבה: [לפיכך אם שחט פסח לא בזמנו כקרבן] עולה ושלמים - אין [יהא כשר], חטאת ואשם (שחטו לשם חטאת ואשם) - לא (יהא פסול אפילו לשלמים)!

אלא **לזבח** - רבויא הוא (אלא **לזבח** - רבויא הוא. אינו לשון כלל, ולא דרשינן ליה בכלל ופרט: שאין כללות ופרטות באין מרביי לשון, אלא ממשמעות המקראות, וכגון (בבא קמא דף טג.) **בכל אשר תאוו נפשך** [דברים יד, כו] = כלל; וכן מן הבהמה = כלל, בקר וצאן = פרט; אבל **לזבח שלמים** - שתי תיבות דבוקות הן, כאילו כתיב 'לזבח השלמים', וקרא יתירא בעלמא הוא: דהוה מצי למכתב 'לשלמים'; וכל מקרא של לשון ייתור - אינו לכלל ופרט, אלא לרבות, וכמאן דכתיב 'לשלמים חב' דמי: דאיתרבו ליה כל הזבחים)!

[אם כן] אימא לכל דשחיט ליה להוי כוותיה? אמר רבי אבין:

(זבחים ט, א)

דוחין קדשים הנאכלים אצל קדשים הנאכלין (פסח זה מתחלה הוקדש לשם קרבן הנאכל, הילכך דוחין אותו אצל שלמים, שהן נאכלין), ואין דוחין קדשים הנאכלין אצל קדשים שאינן נאכלין (ולא אצל עולה).

אטו חטאת ואשם מי לא מיתאכלי? אלא דוחין קדשים הנאכלין לכל אדם אצל קדשים הנאכלין לכל אדם, ואין דוחין קדשים הנאכלין לכל אדם אצל קדשים שאין נאכלין לכל אדם (אלא לזכרי כהונה [כגון: חטאת ואשם]).

רבי יוסי ברבי אבין אמר: דוחין קדשים קלים אצל קדשים קלים, ואין דוחין קדשים קלים אצל קדשי קדשים.

מתקיף לה רב יצחק ברבי סבירי: אימא שחטיה לשם מעשר ליהוי מעשר (דהא קדשים קלים הוא)?

למאי הילכתא?

דלא ליבעי נסכים (בכור ומעשר אין טעונין נסכים - בפרק 'שתי מדות' (מנחות דף צ:)), ולמלקא עליה ב - לא יגאל [לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל (ויקרא כז, לג)] (במעשר בהמה כתיב יהיה קודש לא יגאל ודרשינן בבכורות בפרק 'כל פסולי המוקדשין' (דף לב:) דהאי לא יגאל = לא ימכר הוא);

אמר קרא (ויקרא כז, לב) [וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט] העשירי יהיה קודש [לה'] - זה מעשר, ואין אחר מעשר.

אימא שחטיה לשם בכור ליהוי כבכור?

למאי הילכתא?

דלא ליבעי נסכים; אי נמי דליתביה לכהנים;

בכור נמי: עברה עברה ממעשר גמר (בבכור כתיב (שמות יג, ו) והעברת כל פטר רחם ובמעשר כתיב כל אשר יעבור תחת השבט (ויקרא כז, לב).)

ואימא שחטיה לשם תמורה ליהוי תמורה?

למאי הילכתא?

למלקא עליה (משום לא יחליפנו (ויקרא כז, י)); אי נמי למיקם עליה ב-לא ימכר

ולא יגאל (ויקרא כז, כח): אך כל חרם אשר יחרם איש לה' מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר

ולא יגאל כל חרם קדש קדשים הוא לה';

אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן: אמר קרא (ויקרא כז, לג) [לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המיר ימירנו] והיה הוא ותמורתו [יהיה קדש לא יגאל] - זו תמורה (ממש: שהעומדת כשהיא חולין אצל בהמת קדשים, והמיר הוא, דהויא תמורה) ואין אחר (זבח ראשון ששחטו לשם תמורה) תמורה.

ואימא שחטיה לשם תודה ליהוי כי תודה?

למאי הילכתא?

להטעינו לחם;

מי איכא מידי דפסח גופיה לא בעי לחם ומותרו בעי לחם?

אי הכי - השתא נמי: מי איכא מידי דפסח גופיה לא בעי נסכים

ומותרו בעי נסכים (דהא אמרת שלמים ניהוי)?

אנן - הכי קאמרינן: מי איכא מידי דמותר תודה עצמה (כגון הפריש תודתו

ואבדה והפריש אחרת ונמצאת הראשונה) לא בעי לחם (אין השניה טעונה לחם, כדאמרינן בפרק

'התודה' (מנחות דף עט:) זבח התודה טעון לחם, ולא ולדה ולא תמורתה ולא חליפתה טעונין לחם), ואילו

מותר דאטיא ליה מעלמא (תודה שבאה ממותר פסח) בעיא לחם?

מתקיף לה רב יימר בריה דרב הילל: וממאי דבמותר פסח כתיב?

דילמא במותר אשם כתיב (האי ואם מן הצאן (ויקרא א, י) - דאשם נמי איל תמים מן הצאן (ויקרא ה,

פסוקים טו, יח, כה) הוא, ואינו בא מן הבקר)?

אמר רבא: אמר קרא (ויקרא ג, י) ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים [לה' זכר או נקבה תמים יקריבנו]

- דבר השוה בכל הצאן (בכבשים ועזים, כגון פסח, לאפוקי אשם, דאינו בא מן העזים).

מתקיף לה רבי אבין בר חייא ואיתימא רבי אבין בר כהנא: בכל אתר

את אמרת 'מן' להוציא (בכל מקום אתה אומר 'מן' - להוציא הוא, כגון (ויקרא א, ב): דבר אל בני ישראל

ואמרת אלהים אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם: מן הבהמה - להוציא רובע ונרבע; מן

הבקר - להוציא את הנעבד; מן הצאן - להוציא את המוקצה (בבא קמא דף מ:)) וכאן 'מן' לרבות

(דקאמרת מן הצאן - פסח משמע: שבא מכל צאן)?

אמר ר' מני: הכא נמי (כי מוקמינן לה בפסח) 'מן' להוציא: דלא אתי בן

שתי שנים ולא אתי בנקיבה (ומיהו הצאן - מכל מין צאן משמע: בין בכשים בין עזים; ומיעוטא

דמן - לנקיבות אתא).

מתקיף לה רב חנא בגדתאה: ומי מצית אמרת דכי כתיב האי - במותר

פסח כתיב? והא מדכתיב (ויקרא ג, י) אם כשב [הוא מקריב את קרבנו והקריב אתו לפני ה'] (ויקרא ג, יב)

[ו]אם עז [קרבנו והקריבו לפני ה'] - מכלל דלאו במותר פסח כתיב (אלא בשלמים גרידי, והכי

קאמר: אם נדר להביא "מן הצאן" - יביא איזה שירצה: או כבש או עז; דאי במותר הפסח כתיב - למה לי אם כבש

אם עז? פשיטא דמכבשים ומעזים הוא בא, דהא בגופיה כתיב מן הכבשים ומן העזים (שמות יב, ה)!

הוא מיבעי ליה לכדתניא (לחלק ביניהם ולפרש הילכותיהן, לומר שהכשב טעון אליה למזבח

והעז אין אליה בכלל אימורים): כשב (ויקרא ג, י) אם כשב הוא מקריב את קרבנו והקריב אתו לפני ה' (קרא

יתירא הוא, דכיון דכתיב מעיקרא ואם מן הצאן (ויקרא ג, י) וכתיב בתריה ואם עז (ויקרא ג, יב) - מכלל דעד השתא בכבש

איירי: דאין לך 'מן הצאן' אלא שני מינין) - לרבות את הפסח לאליה (שתהא קריבה עם אימורין

כנגד הכליות; ולמטה דכתיב לעומת העצה יסירנה (ויקרא ג, ט): מקום שהכליות יועצות); כשהוא אומר

'אם כשב' - לרבות פסח שעברה שנתה ושלמים הבאים מחמת פסח (חגיגת

ארבעה עשר, כדאמרינן בפסחים (דף סט:)) לכל מצות שלמים, שיטענו סמיכה ונסכים

ותנופת חזה ושוק; כשהוא אומר 'ו]אם עז' (ויקרא ג, יב) ואם עז קרבנו והקריבו לפני ה'

הפסיק הענין: לימד על העז שאינה טעונה אליה.

והא - מהכא נפקא (דפסח שעברה שנתו קרב שלמים? והלא זה הוא מותר הפסח) ? [לא,]
מדאבוה דשמואל נפקא, דאמר אבוה דשמואל [לעיל דף ז,ב]: ' (ויקרא ו,ג) ואם מן הצאן
קרבתו לזבח שלמים [לה' זכר או נקבה תמים יקריבנו]: דבר הבא מן הצאן (ומאי ניהו? - שלמים,
דבאין מכל צאן ובקר בין זכרים ובין נקבות) יהא לזבח שלמים!
ואכתי מדרב נחמן אמר רבה בר אבוה נפקא, דאמר רב נחמן אמר רבה
בר אבוה: מניין למותר פסח שקרב שלמים? - שנאמר (דברים טז,ב) וזבחת פסח לה'
אלהיך צאן ובקר [במקום אשר יבחר ה' לשכן שמושם]; והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים
ומן העזים?! אלא מכאן למותר הפסח שיהא לדבר הבא מן הצאן ומן
הבקר, ומאי ניהו? - שלמים.
אלא תלתא קראי כתיבי:

(זבחים ט,ב)

חד לעיברה זמנו (זמן שחיטת הפסח) ועיברה שנתו, וחד לעיברה זמנו ולא
שנתו, וחד ללא עיברה לא זמנו ולא שנתו (ואם שחטו קודם הפסח לשם שלמים -
כשר, ואף על גב דחזי לפסח ראשון); וצריכי: דאי כתב רחמנא חד, הוה אמינא:
היכא דעיברה שנתו וזמנו - דאידיחי מפסח לגמרי, אבל עיברה זמנו
ולא שנתו, דחזי לפסח שני - אימא לא! ואי כתב רחמנא הני תרתי -
משום דאידיחי להו ממילתייהו (מפסח ראשון), אבל היכא דלא עבר לא
זמנו ולא שנתו, דחזי לפסח - אימא לא! - צריכי.

אמר רב משמיה דמבוג (שם חכם): 'חטאת ששחטה לשום חטאת נחשון (שעיר
חטאת דחנוכת הנשיאים) - כשירה, דאמר קרא (ויקרא ו,יח) [דבר אל אהרן ואל בניו לאמר] זאת תורת
החטאת [במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ה' קדש קדשים הוא] תורה אחת לכל
החטאות' (ולא הויא 'שינוי קדש': דלא אמרין: חטאת נחשון, כיון דלדורון אתי, ולא לכפרה על חטא - הרי
היא כשחיטה לשם עולה! וכל שכן דשינוי בעלים לא הוי: דלא שחטה להתכפר בה נחשון).
יתיב רבא וקאמר לה להא שמעתא.

איתיביה רב משרשיא לרבא: 'רבי שמעון אומר: כל המנחות שנקמצו
שלא לשמן כשירות ועלו לבעלים לשום חובה (רבי שמעון פליג אמנחות, ומודה
בזבחים), לפי שאין המנחות דומות לזבחים: שהקומץ מחבת לשם מרחשת -
מעשיה מוכיחין עליה שהיא מחבת (דמחשבה הניכרת שהיא שקר - סבר רבי שמעון דלא
מהניא); חריבה (מנחת חוטא שאין בה שמן, דכתיב (ויקרא ו,יג) לא ישים עליה שמן) לשם בלולה -
מעשיה מוכיחין שהיא חריבה (מחבת ומרחשת: שני כלים שבהם מטגנים את המנחות; שכל
המנחות היו עשר עשר חלות; מחבת צפה, ומעשיה קשים: מתוך שהכלי צף - מעשיה מתפשטין, והאור שורף את
השמן; מרחשת עמוקה, ומעשיה רוחשין ורכין, שאין האור שורף את השמן, וכשמניח אדם אצבעו עליה - נראה כמו
רוחשת), אבל בזבחים אינו כן: שחיטה אחת לכולן (וכי שחיט עולה לשם חטאת -
ליכא הכירא דמשקר, הילכך מהניא מחשבה; כך שמעתי במנחות), קבלה אחת לכולן, זריקה
אחת לכולן.' טעמא דמעשיה מוכיחין, הא אין מעשיה מוכיחין - לא;
אמאי? לימא (ויקרא ו,י) זאת תורת המנחה [הקרב אתה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח]: תורה אחת
לכל המנחות (אלמא אפילו לרבי שמעון דמהדר להיכשירא - לא יליף מ-זאת תורה; וכל שכן דמדרבנן
קשיא לך, דאמרי אף במנחות לא עלו, אלמא לא דרשי תורה להכי; ולרבא, דאמר לעיל (דף ט) 'חטאת חלב ששחטה
לשם חטאת דם כשירה' - ליכא למיפרך מינה: דהתם, כיון דכי הדדי נינהו - דתרווייהו 'חטאת' סתמא שמייהו,
וכפרת שתיהן שוה: על הכרת - אין שם שינוי קודש, והרי חטאת לשם חטאת נשחטה! ואילו מנחת מחבת ומנחת
מרחשת - אין שמותייהן שוין: זו שמה לבדה וזו שמה לבדה! אלא לרב קשיא: דהא לשם חטאת נחשון - שינוי גמור
הוא, שהרי היא כעולה, וקאמר 'כשירה' משום תורת החטאת) ! ?

אלא אי איתמר (דב) - הכי איתמר (בשינוי בעלים):

אמר רב משמיה דמבוג: 'חטאת ששחטה על מנת שיתכפר בה נחשון (היינו
שינוי בעלים) - כשירה', שאין כפרה למתים (הילכך לא קרינא ביה 'במחוייב כפרה
כמותו').

ולימא 'מת' בעלמא?

הא קא משמע לן: טעמא דמת, הא דחי (אם שחטה בשינוי בעלים לשם אדם חר) דומיא
דנחשון (שמחוייב חטאת שאינה על חטא, הדומה לשעיר נחשון, כגון: חטאת נזיר ומצורע, הבאות להכשיר
פסולה) - פסולה;

ומאי ניהו? - חטאת נזיר וחטאת מצורע.

(ופרכינן): הני? עולות ניהו (ואנן קים לן לעיל (דף טז): חטאת ששחטה על מי שמחוייב עולה – כשירה, והני כעולה דמו)!
 אלא אי איתמר – הכי איתמר:
 אמר רב משמיה דמבוג: 'חטאת ששחטה על מחוייב חטאת כנחשון – כשירה': חטאת נחשון – עולה היא.
 איכא דאמר: אמר רב משמיה דמבוג 'חטאת ששחטה לשם חטאת נחשון – פסולה: חטאת נחשון עולה היא';
 ולימא חטאת נזיר וחטאת מצורע?
 עיקר חטאת נקט (שורש החטאת: שהיא היתה חטאת יחיד ראשונה).

אמר רב[א]: חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם לשם חטאת עבודת כוכבים (רבוחא נקט: אף על גב דלא דמיא לשאר חטאות: שהן בכבשה או שעירה, והיא אינה כשירה בכבשה אלא בשעירה) – כשירה; לשם חטאת נזיר, לשם חטאת מצורע – פסולה: הני עולות ניהו.

בעי רבא: חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דטומאת מקדש וקדשיו – מהו? מי אמרינן כרת כמותה (והוה ליה מחוייב כפרה כמותו, וקרינן ביה 'עלי' ולא על חבירו, וחבירו דומיא דידיה)? או דילמא אין קבוע כמותה (שבא בעולה ויורד) [ויהא כשר]?
 רב אחא בריה דרבא מתני כולהו לפסולא; מאי טעמא? (ויקרא ד, לג) [וסמך את ידו על ראש החטאת] ושחט אותה לחטאת [במקום אשר ישחט את העלה] – לשם אותה חטאת.
 אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרבא: בעיא דרבא – היכי מתניתו לה (דכיון דאמרת דרבא בכולהו פסיל ואפילו חטאת חלב לשם חטאת דם – כל שכן לשם חטאת דטומאת מקדש וקדשיו)?

אמר ליה: אנן – בשינוי בעלים מתנינן לה, והכי מתנינן לה:
 אמר רבא: 'חטאת חלב ששחטה על מי שמחוייב חטאת דם וחטאת עבודת כוכבים – פסולה; על מי שמחוייב חטאת נזיר וחטאת מצורע – כשירה'; ובעיין לה הכי: בעי רבא: חטאת חלב ששחטה על מי שמחוייב חטאת דטומאת מקדש וקדשיו – מהו? מי אמרינן כרת כמותה? או דילמא אין קבוע כמותה? – תיקו.

איתמר: שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה (שלא חישב על השחיטה אלא על הזריקה חישב בשעת שחיטה, דהיינו 'מעבודה לעבודה'): רבי יוחנן אמר: פסולה, וריש לקיש אמר: כשירה.

רבי יוחנן אמר 'פסולה': מחשבין מעבודה לעבודה (כלומר: מחשבה מועלת מעבודה לעבודה במחשבת שלא לשמו), דילפינן ממחשבת פיגול (דמהניא ביה; הכי דתנן בפרק שני (לקמן דף כז): 'השוחט את הזבח על מנת... לזרוק דמו למחר... - פיגול'); וריש לקיש אמר 'כשירה': אין מחשבין (בשלא לשמו) מעבודה לעבודה, דלא ילפינן ממחשבת פיגול (דהתם עיקר מחשבתו המביאה לידי פיגול – זו היא: שיחשוב בעבודה זו לעשות עבודה אחרת: מן אחת העבודות להאכיל לאדם או למזבח חוץ לזמנו, וזריקה – אכילת מזבח היא; והוא הדין אם חישב על הקטרת החלב שאינה מן עבודות, הילכך לא דמיא 'שלא לשמו').
 ואזדו לטעמיהו, דאיתמר:

(זבחים י, א)

השוחט את הבהמה על מנת לזרוק דמה לעבודת כוכבים (השחיטה לא נעשית לשם עבודת כוכבים, אלא בשעת שחיטה חישב לעשות הזריקה לשם עבודת כוכבים, ולא זרק) ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים: רבי יוחנן אמר אסורה (בהנאה כדין זבחי מתים, וזבחי מתים ילפינן (עבודה זרה דף כט): שם שם מעגלה ערופה): מחשבין מעבודה לעבודה (מחשבה היא לענין זבחי מתים: ליאסר בהנאה) דילפינן חוץ (עבודת כוכבים שהיא חוץ) מפנים (ממחשבת פיגול שהוא פנים); ריש לקיש אמר מותרת (לאכילה): אין מחשבין מעבודה לעבודה (ואינה אסורה אלא אם כן שחט לעבודת כוכבים: שבשחיטתה עבד עבודת כוכבים, או זרק דמה לעבודת כוכבים) ולא ילפינן חוץ (מחשבת שלא לשמו) מפנים (מפיגול).

וצריכא: דאי אשמעינן בהא [השוחט את הבהמה על מנת לזרוק דמה לעבודת כוכבים] – בהא אמר ריש לקיש, אבל פנים מפנים אימא מודי ליה לרבי יוחנן; ואי אשמעינן הא [שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה] – בהא קאמר רבי יוחנן, אבל בההיא – אימא מודי ליה לריש לקיש? – צריכי.

כי אתא רב דימי אמר: מתיב רב ירמיה לסיועיה לרבי יוחנן, ורבי אילא לסיועיה לריש לקיש:
 רב ירמיה לסיועיה לרבי יוחנן: ומה במקום שאם אמר "הריני שוחט חוץ לזמנו" (ולא חישב על מנת לאכול, ולא על מנת לזרוק או להקטיר, אלא על השחיטה חישב סתם חוץ לזמנה) שהוא כשר (דלאו מחשבה היא: דאין מחשבת הזמן פוסלת אלא באכילת אדם ומזבח), שחטו על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו פסול - מקום שאם אמר "הריני שוחט שלא לשמו" פסול [בפסח וחטאת], שחטו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו אינו דין שיהא פסול!
 מתקיף לה רבא בר אהילאי: מה לחוץ לזמנו שכן כרת (האוכל פיגול אפילו לאלתר חייב כרת, הואיל וחמור - מהניא ביה מעבודה לעבודה) ! ?

אלא אמר רבא בר אהילאי: הכי קאמר: ומה מקום שאם (לא חישב לא על אכילה ולא על זריקה, אלא) אמר "הריני שוחט חוץ למקומו" שהוא כשר (דהא חזינן דבמקומו הוא שוחטו! ועוד: דבאכילת אדם או מזבח תלה רחמנא לחוץ למקומו וחוץ לזמנו, דכתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא) [ויקרא ז, יח], וילפינן חוץ למקומו וחוץ לזמנו מהאי קרא לקמן (דף ג.), שחטו על מנת לזרוק דמו חוץ למקומו - פסול (והשתא ליכא למפרך 'שכן כרת': שאין חייבין כרת על אכילתו, כדתניא לקמן בפרק שני (דף כח.), מקום שאם אמר "הריני שוחט שלא לשמו" שהוא פסול - [שחטו ע"מ] לזרוק דמו שלא לשמו אינו דין שיהא פסול!
 מתקיף לה רב אשי: מה לחוץ למקומו שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בשלא לשמו שאינו נוהג אלא בפסח וחטאת?
 אלא אמר רב אשי: הכי קאמר: ומה במקום שאם אמר "הריני שוחט לשם פלוני" שהוא כשר (דאין שינוי בעלים חל על השחיטה: דלא שייך שם בעלים אלא על הכפרה, והיינו דאמרן לעיל (דף ט.) דשינוי בעלים אינו בארבע עבודות), לזרוק דמו לשם פלוני - פסול, מקום שאם אמר "הריני שוחט שלא לשמן" שהוא פסול, שחטו על מנת לזרוק דמן שלא לשמן - אינו דין שיהא פסול!
 רבי אילא - לסיועיה לריש לקיש: לא תאמר בזריקה (מחשבין שלא לשמו, דרבינן ליה לעיל בכולהו עבודות), ותיתי מק"ו מבינייא משחיטה וקבלה (ומה שחיטה שכשרה בזר, פסולה בשלא לשמה - זריקה לא כל שכן! כי פרכת 'מה לשחיטה שכן פוסלת שלא לשם אוכלין בפסח' - קבלה תוכיח); למאי הלכתא כתב רחמנא? - לומר דאין מחשבין מעבודה לעבודה (אלא בשעת זריקה גופה בעי מיחשב).
 מתקיף לה רב פפא: ודלמא (להכי כתביה: לאשמועינן רבותא): דמחשבין מעבודה לעבודה (דאפילו לא חישב על הזריקה בשעתה, אלא בשעת שחיטה - היא 'מחשבה') ?
 אם כן (ד'מחשבין' אתא לאשמועינן) - לשתוק קרא מיניה, ותיתי (דמחשבין) מקל וחומר דרב אשי (כדאמרן: ומה אם במקום שאם אמר "הריני שוחט לשם פלוני כו').
 ואידך (רבי יוחנן) ?
 פריך הכי (דלא נפקא לן זריקה מקל וחומר דקבלה ושחיטה): מה להנך שכן טעונות צפון וישנן בחטאות הפנימיות (הלכך: לאו קרא יתירא הוא, דניליף מיניה דאין מחשבין) !
 ואידך ?
 השתא מיהא בשלמים קיימין (דבשלמים כתיבא מחשבה שלא לשמו; הלכך מצי למילף זריקה משחיטה וקבלה, וליכא למיפרך 'צפון', דשלמים לא בעי צפון, וליתנהו פנימיות) .

איתמר: שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה: רב נחמן אמר: פסולה, רבה אמר: כשרה, והדר ביה רבה לגבי רב נחמן מקל וחומר דרב אשי.

רבי אליעזר אומר אף האשם [כמו חטאת: שחטו שלא לשמו - אינו כשר]:
 תניא: 'אמר רבי אליעזר: חטאת באה על חטא ואשם בא על חטא; מה חטאת שלא לשמה - פסולה, אף אשם שלא לשמו - פסול!
 אמר לו רבי יהושע: לא! אם אמרת בחטאת - שכן דמה למעלה (מחוט הטיקרא) ! ? (דתנן במס' מדות (פ"ג מ"א): חוט הטיקרא חוגרת באמצע להבדיל בין דמים עליונים לדמים התחתונים, ויליף לקמן (דף נג.) מן והיתה הרשת עד חצי המזבח (שמות כו, ח); התורה נתנה מחיצה להבדיל, וחטאת בהמה נעשית למעלה, דכתיב בה (ויקרא ד, יח) על קרנות וכן עולת העוף, כדלקמן (דף סד); ושאר זבחים שלא פירש בהן - נעשין למטה, דכתיב בהו מזבח ולא כתיב בהו קרנות; וכוליה מזבח ליכא למימר דהוה מקומן, שהרי תורה נתנה מחיצה.)

אמר לו רבי אליעזר: פסח יוכיח, שדמו למטה, ושחטו שלא לשמו פסול!
אמר לו רבי יהושע: מה לפסח שכן זמנו קבוע?!
אמר לו רבי אליעזר: חטאת תוכיח!
אמר לו רבי יהושע:

(זבחים י, ב)

חוזרני חלילה (ולא יקום הדין; ולקמן פריך; וניהדר דינא וניתני במה הצד).
חזר רבי אליעזר ודנו דין אחר: חטאת נאמר בה (בשחיטת שעיר נשיא) 'היא' [ויקרא ד, כד: וסמך ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני ה' חטאת הוא] בשחיטה - היא לשמה כשירה, שלא לשמה - פסולה; ופסח נאמר בו הוא בזביחה [שמות יב, כד: ואמרתם זבח פסח הוא] אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתיהם הציל ויקד העם וישתחוו: הוא לשמו כשר, שלא לשמו פסול - אף אשם נאמר בו הוא [ויקרא ה, יט: אשם הוא אשם אשם לה']: הוא לשמו כשר, שלא לשמו פסול.
אמר לו רבי יהושע: חטאת - נאמר בה היא בשחיטה [ויקרא ד, כד: וסמך ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני ה' חטאת הוא] היא לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה; פסח נאמר בו הוא בזביחה: הוא לשמו כשר, שלא לשמו פסול, אבל אשם - לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין, והוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר!
אמר לו רבי אליעזר: הרי הוא אומר [ויקרא ו, ז: כחטאת כאשם] [תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו ליהיה]: מה חטאת שלא לשמו פסול - אף אשם שלא לשמו פסול (ואין משיבין על ההיקש!)! (ולקמן בסוף שמעתא מפרש טעמייהו דרבנן: דסמכי אהיקשא אחרינא, והך היקשא דרשינן למילתא אחרינא.)

אמר מר: 'אמר לו רבי יהושע: חוזרני חלילה': ולמיהדר דינא ולייתי [רבי אליעזר] במה הצד (מפסח וחטאת דנאכלין [ליום ולילה אחד בלבד] - אף אני אביא אשם)??
משום דאיכא למיפרך: מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת (חטאת באה על שגגת כרת, ופסח חייבים עליו כרת טהור שלא היה בדרך רחוקה [ולא עשה הפסח]);

'אמר לו רבי יהושע: לא! אם אמרת בחטאת שכן דמה למעלה' - ולימא ליה 'לא! אם אמרת בחטאת, שכן נכנס דמה לפני ולפנים (כגון ביום הכפורים)!

בחטאות החיצונות קאמרינן (במתניתין, דפסולה ואף על גב דלא עיילי לפנין; ומינייהו יליף רבי אליעזר),

- שאם נכנס דמה לפני ולפנים פסולה (פירכא היא, והכי קאמר: ולימא ליה 'מה לחטאת החיצונה שכן אם נכנס דמה לפני פסולה, דכתיב [ויקרא ו, כג] וכל חטאת אשר יובא מדמה [אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף] - תאמר באשם, דלא מיפסיל בהכי)?

אית ליה לרבי אליעזר אף האשם (שנכנס דמו לפני פסול, לקמן בשמעתין).

(ולימא ליה רבי יהושע: מה לחטאת) שכן מכפרת על חייבי כריתות!?

מחטאת דשמיעת הקול [ויקרא ה, ו: והביא את אשמו לה' על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו] (יליף רבי אליעזר, דאינה באה על כרת).

(ולימא ליה) שכן טעונה ארבע מתנות (תאמר באשם שאינו טעון אלא שני מתנות שהן ארבע)?

כרבי ישמעאל, דאמר (ב'איזהו מקומן' [לקמן ג:]): 'כל הדמים טעונה ארבע

מתנות' (נאמר כאן סביב בעולה [ויקרא א, ה] ואשם [ויקרא ז, ב], ונאמר להלן סביב בחטאת המילואים [ויקרא ט, יב]: מה להלן פיסוק ארבע מתנות, דהא ארבע קרנות כתיבי בה, ואי אפשר לשתי קרנות בבית אחת - אף כאן פיסוק ארבע מתנות: באותה מתנה שנותן לקרן שהוא כשתיים - צריך לפסוק לצפונה של קרן ולמזרחה של קרן)!!

(ולימא ליה): שכן טעונין (ארבע מתנות) על ארבע קרנות (מה שאין כן באשם? דרבי ישמעאל גופיה לא בעי בשאר זבחים אלא ארבע מתנות בשתי קרנות, דקתני בדברי ישמעאל: אי מה להלן ארבע מתנות על ארבע קרנות - אף כאן כו' אמרת: עולה טעונה יסוד - וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד!)

² בגמרא כתוב 'היא' שנאמר בחטאת. אך בתורה אין אפילו פעם אחת כתיב היא; תמיד הכתיב 'חטאת הוא',; אך יש פעמים שהקרי בחיריק: 'חטאת הוא', בויקרא ה, יא-יב, במנחת אשם עולה ויורד. אולי אין כאן קפיידא על הניקוד, וצריך להיות בכל מקום בגמרא 'הוא'.

ו ל י ט ע מ י ך (טובא הוה ליה לרבי יהושע למיפרך): **האיכא אצבע**, **האיכא קרן**, **האיכא חודה** (שחטאת טעונה ליתן מתנותיה באצבע, כנגד **חודה** של קרן: אבן של אמה על אמה ברום אמה בארבע מקצעות המזבח, מה שאין כן בשאר הדמים: דאפילו עולת העוף - שהיא למעלה מחוט הסיקרא, כדלקמן - אינה צריכה להגביה כל כך ולתת על הקרן ממש, אלא שתהא למעלה מן החוט כל שהוא, כדתניא לקמן (דף נג. טח.א; טיפרא ויקרא, דיבורא דנדבה פרשה ז משנה ח): **עשאה למטה מרגליו אפילו אמה - כשרה** ואין שום זבח טעון מתנות אצבע, אלא זורק מן הכלי אל קיר המזבח למקצעותיו השנים, והדם מתפשט לצפון ולמערב, ואין מתנתו כנגד **חודה** במשך מלמעלה למטה כחטאת, שצריכה כנגד חודה - לקמן ב'איזהו מקומן' (דף נג.א!) - **אלא חד מתרי תלת טעמי נקט**.

אמר מר: **'אמר לו רבי יהושע: לא! אם אמרת [בחטאת שכן דמה למעלה]...**
לימא ליה רבי אליעזר: אשם נמי דמו למעלה (דהא רבי אליעזר מקיש³ אשם לחטאת) !?

אמר אביי: **'אשם דמו למעלה'** - לא מצית אמרת, קל וחומר מעולה: ומה עולה שהיא כליל - דמה למטה, אשם שאינו כליל לא כל שכן?! מה לעולה שכן אינה מכפרת?
 חטאת העוף תוכית (חטאת העוף - דמה למטה, לקמן בפרק 'קדשי קדשים' (דף טג.)) .
 מה לחטאת העוף שכן אינה מין זבח (אלא מין מליקה)?
 עולה תוכית! לא ראי זה [חטאת העוף] כראי זה [עולה] ולא ראי זה [עולה] כראי זה [חטאת העוף], הצד השווה שבהן: שהן קדשי קדשים ודמן למטה [ושלא לשמו פסול] - אף אני אביא אשם שהוא קודש קדשים ודמו למטה [ושלא לשמו פסול].

אמר ליה רבא מפרזקיא לרב אשי: ולפרוך: מה להצר השווה שבהן [עולה וחטאת העוף] שכן אין להן קצבה (לדמיהן, ואשם יש לו קצבה לדמיו בכסף שקלים [ויקרא ה,טו]), תאמר באשם שיש לו קצבה?! אלא היינו טעמא דרבי אליעזר: דאמר קרא (ויקרא ו,יט) **הכהן המחטא אותה** [יאלכלנה במקום קדש תאכל בחצר אהל מועד] אותה דמה למעלה, ואין דמו של אחר למעלה (המחטא אותה = הזורק דמה; ובחטאת כתיב, ומיעט אותה בחטאת - למעוטי שאר קדשים ממקום מתן דמו של חטאת) !
 אי הכי, (בשחיטת) חטאת נמי נימא: (כתיב:) **אותה** [ויקרא ז,לג: וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אותה לחטאת במקום אשר ישחט את העלה] (ומיעוטא הוא, ולידרשא רבי אליעזר למעוטי אשם מפסול שלא לשמו): לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה, הא שאר זבחים - בין לשמן בין שלא לשמן כשרין?!
 ההוא אותה - לאו דוקא, דהא שייר פסח.

הכא נמי לאו דוקא, דהא שייר עולת העוף (שהיא למעלה, דילפינן לקמן (דף טה. מ-) ומלק... והקטיר [ויקרא א,טו]: מה הקטרה בראשו של מזבח - אף מליקה בראשו של מזבח) !
 בזביחה (אדבר שהוא זבח) מיהא לא שייר מידי (לא שייר כלום: שכל הזבחים נמעטו: שלא יהא דמו למעלה, ועולת העוף - לאו שיורא הוא, דאינו 'זבח' כמותו) .

ואי בעית אימא: הא (דלא חשיב עולת העוף שיוור) מני? - רבי אלעזר ברבי שמעון היא, דאמר: האי מקום (דחטאת בהמה) לחוד והאי מקום (ודעולת העוף) לחוד (אף על פי ששניהם למעלה - אין מקומן שוה, הלכך במיעוטא דגבי זריקת חטאת - ליכא שיוור), דתניא: **'דמים התחתונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמטה, והעליונים מחוט הסיקרא ולמעלה**; אמר רבי אלעזר ברבי שמעון: במה דברים אמורים? (דעליונים לא קביע להו מקום אלא, שיהא מן החוט ולמעלה) ? - בעולת העוף, אבל בחטאת בהמה - היא עצמה אין נעשה אלא על גופה של קרן (האבן של אמה על אמה שבראש מזבח: שכל למטה מן הקרנות - פסולה, ואף על פי שהיא למעלה מן החוט ארבע אמות) .

תנן התם [פ"ח מ"יא] **'שהיה רבי עקיבא אומר: כל דמים (החיצוניים) שנכנסו להיכל לכפר - פסולים** (ואף על גב דלא כתיב אלא וכל חטאת אשר יובא מדמה [אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף] [ויקרא ו,כג] - מרבה רבי עקיבא קדשים וקדשים קלים מריבויא ד'כל' ו'כל' לקמן ב'כל הזבחים שנתערבו' (דף פב.)) ; **וחכמים אומרים: חטאת בלבד; רבי אליעזר אומר: אף האשם, שנאמר** (ויקרא ז,ו) **כחטאת כאשם** [תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה] ;

³ למה מתכוון רש"י? הרי בסוף הברייתא בא ההקשר, וכאן לומדים ב"ג מדות?! אלא נראה שכאן אין רש"י מדייק בלשון 'היקש', ומתכוון לומר: 'לומד אשם מחטאת'.

בשלמא רבי אליעזר, כדקאמר טעמא; אלא רבנן - מאי טעמא (הא ודאי איתקש אשם לחטאת)?
אמר רבא: אשם נכנס דמו לפני פסול לא מצית אמרת; קל וחומר מעולה: מה

(זבחים יא, א)

עולה שהיא כליל נכנס דמה לפני - כשרה (בין לרבנן בין לרבי אליעזר דלא דרשינן כל וכל והיקשא נמי ליכא הכא); אשם - שאינו כליל - לא כל שכן!
מה לעולה שכן אינה מכפרת?
מנחת חוטא (דקרבן עולה ויורד דשמיעת הקול) תוכיח (שמכפרת, ואם נכנסה לפני - כשירה, דלא פסל הכתוב אלא דם).

ולימא 'חטאת העוף תוכיח' (והכי שפיר טפי, שהוא ממיני דמים, וראויה להוכיח על מיני דמים)?

חטאת העוף - בעיא דרבי אבין היא (היכא דהכניס דמה לפניו בצוארה: שאין לדמה קבלה, ומיבעיא ליה בפרק 'דס חטאת' (לקמן צב): אם נפסלה בכך או לא, ולא איפשיטא לה).

ולפרוץ 'מה למנחת חוטא שכן אינה מין זבח'?

עולה תוכיח, וחזר הדין: לא ראי זה [עולה] כראי זה [חטאת העוף]
ולא ראי זה [חטאת העוף] כראי זה [עולה], הצד השווה שבהן: שהן קדשי קדשים ונכנס לפניו כשרין - אף אני אביא אשם שהוא קודש קדשים ונכנס דמו לפניו כשר.

אמר ליה רבא מברניש לרב אשי: ולפרוץ: מה להצד השווה שבהן שכן אין להן קצבה, תאמר באשם שיש לו קצבה? אלא היינו טעמייהו דרבנן: דאמר קרא [ויקרא ו, כג] [וכל חטאת אשר יובא מ]דמה [אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף]: דמה של זו, ולא דמה של אחר.

ואידך?

'דמה' - ולא כשרה (שאם נכנס בשרה להיכל אינה נפסלת).

ואידך?

'דם' 'דמה';

ואידך?

'דם' 'דמה' לא דריש (דכיון דלא מצי למיכתב 'וכל חטאת אשר יובא אל אהל מועד', דאיצטריך למיכתב 'דם' למעוטי בשר - אורחיה דקרא למיכתב מדמה).

בשלמא לרבנן, דאמרי: אשם ששחטו שלא לשמו כשר - היינו דאיתקש מנחה לחטאת, מנחה לאשם, דתניא [דומה לספרא צו פ"ג משנה ג, לא בשם רבי שמעון, אף על פי שסתם ספרא - רבי יהודה]: 'רבי שמעון אומר (ויקרא ו, י) [לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאש] קדש קדשים היא כחטאת וכאשם' (במנחה הוא דכתיב, וקא אמר רבי שמעון): מנחת חוטא הרי היא כחטאת, לפיכך קמצה שלא לשמה - פסולה; מנחת נדבה הרי היא כאשם, לפיכך קמצה שלא לשמה - כשרה' (מדקא מקיש מנחות לחטאת ואשם - להכי מקיש לשניהם: לומר לך דיש מהם כחטאת ויש מהם כאשם: שתהא מנחת חוטא כחטאת דלא לשמה פסולה, ומנחת נדבה כאשם דכשר שלא לשמו); אלא לרבי אליעזר - למאי הלכתא איתקש מנחה לחטאת ומנחה לאשם (כיון דחטאת ואשם כי הדדי נינהו - למאי הלכתא איתקש לתרווייהו)?

לכי אידך דרבי שמעון, דתנן [מנחות פ"ג מ"ד]: 'שלא בכלי שרת' (שלא קדש הקומץ בכלי שרת) - פסולה (שהמנחות הוקשו לזבחים ליטעון ארבע עבודות: קמיצה - כנגד שחיטה; מתן קומץ בכלי שרת - כנגד קבלת הדם; הולכה - כנגד הולכה; הקטרה - כנגד זריקה), ורבי שמעון מכשיר (אם הוליכו בידו בקומצו עד המזבח והקטירו) ' , ואמר רב יהודה בריה דרבי חייא: מאי טעמא דרבי שמעון? - אמר קרא: [ויקרא ו, י] [לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאש] קדש קדשים היא כחטאת וכאשם' (להכי איתקש מנחה לחטאת ולאשם, שאינן שוין בהלכותיהן לומר לך:)

בא לעובדה (בהלכות והקטרות) ביד (שלא בכלי) - עובדה בימין, כחטאת (שהקומץ בה כזריקת דם חטאת, שהיא ביד: באצבע, ובימין, דכתיב בחטאת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן וגו' [על קרנת מזבח העלה...]) [ויקרא ד, כה ו-לד] ודרשינן לקמן בפרק שני (דף כד.) באצבעו ונתן - שלא תהא נתינה אלא בימין: דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה - אינו אלא ימין); (בא לעובדה) בכלי - עובדה בשמאל, כאשם (רשאי לעובדה בשמאל: להוליך הכלי שקדשה בתוכו בשמאלו למזבח וליתן בשמאלו מן הכלי על האשם, כזריקת דם אשם, שהוא מן הכלי למזבח: שאינה בנתינת אצבע, דלא כתיב 'אצבע' אלא בחטאת, וכשרה בשמאל לרבי שמעון בכל הזבחים חוץ מחטאת, דאמרינן לקמן בפרק שני (שם): 'זרק בשמאל פסול, ורבי שמעון

מכשיר, חוץ מחטאת, משום דרבי שמעון - תרתי בעי: אצבע וכהונה, דגמרינן ממצורע, דכתיב ביה אצבע וכהונה וימין וטבל הכהן באצבעו הימנית [ויקרא יד, כז] ובזריקת כל הזבחים לא כתיב בו אצבע אלא כהונה, חוץ מחטאת).
ורבי שמעון - האי קרא מפיק ליה להכי ומפיק ליה להכי?
עיקר קרא לכדרב יהודה בריה דרבי חייא הוא דאתא, ומנחת חוטא
דפסולה שלא לשמה - טעמא אחרינא הוא: חטאת טעמא מאי? - דכתיב
בה 'היא'⁴;

מנחת חוטא נמי כתיב בה (גבי שמיעת הקול בויקרא [ויקרא ה, יא]) [ואם לא תשיג ידו לשתי תרים
או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי
חטאת] היא'.

ולרבנן (דפליגי עליה דרבי אליעזר במתניתין), למאי הלכתא איתקש אשם לחטאת?
לומר לך: מה חטאת טעונה סמיכה (חטאת כתיב בה [ויקרא ד, כט-לג]) וסמן ידו על ראש
החטאת) - אף אשם טעון סמיכה.

יוסף בן חוני אומר הנשחטין לשם פסח ולשם חטאת - פסולים:
אמר רבי יוחנן: יוסף בן חוני ורבי אליעזר אמרו דבר אחד (דברי
אליעזר נמי פסיל באחרים הנשחטים לשם פסח בזמנו ולשם חטאת כל ימות השנה; ומברייטא דלקמן דייק לה רבי
יוחנן).

רבה אמר: באחרים לשם חטאת פליגי (יוסף בן חוני ורבי אליעזר, ולא פסיל רבי אליעזר
אלא באחרים לשם פסח, אבל באחרים לשם חטאת - מכשיר, כדתינא כו'; ובין רבה ובין רבי יוחנן דייקי מילתייהו
מהא מתניתא, ובמסקנא בעינא לפרושי דיוקיהו), דתניא: 'הפסח שעברה שנתו' (דתו לא חזי
לפסח - סתמיה שלמים, כדרינן לעיל (דף ח:)) מקראי) ושחטו בזמנו לשמו (דהוה ליה 'שוחט שלמים
לשם פסח'), וכן השוחט אחרים (אחד מכל הזבחים) לשם פסח בזמנו: רבי
אליעזר פוסל ורבי יהושע מכשיר.

אמר רבי יהושע: אם בשאר ימות השנה, שאינו כשר לשמו (כדילפינן לה
במסכת פסחים (דף סא.) 'שחטו קודם חצות - פסול, שנאמר בין הערבים; וכמה פעמים שנה הכתוב לעכב קביעות
זמנו ב"ד בין הערבים) - אחרים כשרים לשמו (דרבי אליעזר מודה בו; דלא פליג אלא בזמנו,
כדתנן בהדיא, אבל כל ימות השנה - אין שם שחיטת פסח חל על קרבן אחר), [כל שכן] בזמנו,
שהוא כשר לשמו - אינו דין שיכשרו אחרים לשמו!?
אמר לו רבי אליעזר: או חילוף הדברים (אם קל וחומר אתה בא לדרוש - יכול אני
להחליפו בענין אחר, ולומר דבר שאינו, ולהכשיר פסח בזמנו שלא לשמו): ומה אם בשאר ימות
השנה, שאינו כשר לשמו - כשר הוא לשם אחרים, בזמנו: שהוא כשר
לשמו - אינו דין שיוכשר לשם אחרים - ויוכשר פסח בארבעה עשר
שלא לשמו (ובדין הזה אתה יכול להכשיר פסח בזמנו שלא לשמו) - וכך אתה אומר (בתמיה:
התדרוש קל וחומר ויתכשרו נס"א: ותכשירו שלא לשמו: שלא תדרוש קל וחומר זה, כמו שלא תדרוש האחר)?
(ועוד: קל וחומר שדרשת - יש עליו תשובה): מה לי הוכשרו אחרים בשאר ימות השנה
לשמו, שכן הוא כשר לשם אחרים, ויוכשרו אחרים בזמנו לשמו שכן
הוא פסול לשם אחרים (בתמיה: ומהכא דייק רבי יוחנן למילתיה, ואמר: דכי היכי דפסיל רבי אליעזר
באחרים לשם פסח - פסיל באחרים לשם חטאת; דהא טעמו דרבי אליעזר משום דהוא פסול לשם אחרים, והאי דין
נמי בחטאת איתא; ורבה דייק מסיפא: שחזר רבי אליעזר מדין זה, ודנו בדין אחר, ומודה דאחרים לשם חטאת
כשרים) !?

אמר לו רבי יהושע: אם כן (אם אתה פוסל אחרים לשמו בזמנו) - הורעתה כח פסח
ונתת כח בשלמים (שכל השנה שהיא זמן שלמים: פסח הנשחט לשמו [הב"ח: לשם שלמים] - כשר, והיום
שהוא זמן פסח - כל שלמים הנשחטין לשמו פסולין; נמצאת מחשבת שלא לשמו גדול כח בשלמים מבפסח, וקרא
אשכחן דאחמור בפסח מבשלמים, דכתיב ביה הוא, ובכל הזבחים הכשיר שלא לשמו).

חזר רבי אליעזר ודנו דין אחר:
מצינו מותר פסח בא שלמים, ואין מותר שלמים בא פסח; ומה פסח
שמותו בא שלמים - שחטו בזמנו לשום שלמים פסול, שלמים שאין
מותרן בא פסח, אם שחטם לשם פסח בזמנו - אינו דין שיהו
פסולין !?

(זבחים יא, ב)

אמר לו רבי יהושע: מצינו מותר חטאת בא עולה (כדתינא בתמורה (דף כג:)) זה
מדרש דרש יהודיע הכהן: כל דבר שבא ממותר חטאת וממותר אשם - ילקח בהן עולה לקיץ המזבח; והיכי דמי

‘מותר חטאת’? כגון הפריש מעות לחטאתו, וניתותו; אי נמי מפריש שתי חטאות לאחריות, דקיימא לן בתמורה (דף כד.) מתכפר באחת מהן, והשניה תרעה), ואין מותר עולה בא חטאת: ומה חטאת שמותרת בא עולה, שחטה לשם עולה – פסולה, עולה שאין מותרת בא חטאת, שחטה לשם חטאת אינו דין שתהא פסולה (ואם קל וחומר כזה אתה דורש – יש לך לפסול עולה לשם חטאת! ומהכא דייק רבה מילתיה לעיל: מדלא אהדר ליה רבי אליעזר ‘אנא נמי פסילנא בנשחטין לשם חטאת’)?!

אמר לו רבי אליעזר: לא! אם אמרת בחטאת – שכן כשרה לשמה כל השנה כולה (לפיכך עולה הנשחטת לשם חטאת – כשרה), תאמר בפסח שאינו כשר לשמו אלא בזמנו? הואיל והוא פסול לשמו – דין הוא שיפסלו אחרים לשמו.

שמעון אחי עזריה אומר [נשחטן לשם גבוה מהן – כשרין; לשם נמוך מהן – פסולין; כיצד? – קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים – פסולין; קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים – כשרין; [לדוגמא:] הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים – כשרין; שלמים ששחטן לשם בכור ולשם מעשר – פסולין]: רב אשי מתני משמיה דרבי יוחנן, ורב אחא בריה דרבא מתני משמיה דרבי ינאי: מאי טעמא דשמעון אחי עזריה? – דאמר קרא (ויקרא כב, טו) ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה: במורם מהן אין מתחללין (אין חילול כשירימו אותם לשם גבוה מהם), בנמוך מהם מתחללין. והאי – להכי הוא דאתא? והא מיבעי ליה לכדשמואל, דאמר שמואל: מנין לאוכל את הטבל שהוא במיתה? שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה: בעתידים לתרום הכתוב מדבר (דהיינו טבל, דכתיב ירימו: דבר העתיד; ומסיים בהא בסנהדרין פרק ‘אלו הן הנשרפין’: גמר חילול מתרומה, דכתיב בה ניקרא כב, טז) ומתו בו כי יחללוהו). אם כן (דלכר”ש אחי עזריה לחודיה אתא) – לכתוב קרא ‘(ולא יחללו) אשר הורמו’; מאי ‘אשר ירימו’ (מאי שנא לשון עתיד דנקט)? – שמע מיניה תרתי (למידרש ביה נמי הא).

בעי רבי זירא: (לשום גבוה מהן ‘כשרים’ דקתני): כשרין ואין מרצין (קאמר כתנא קמא) וכי פליג – בחדא פליג (ולא פליג אלא בנמוך, דקאמר: פסולים לגמרי)? או דלמא כשרין ומרצין, ובתרתיה פליגי (לשם גבוה מכשיר לגמרי, ובנמוך פסיל לגמרי; ואילו רבנן – בתרוייהו מכשירים ואין מרצין קאמרי)?

אמר אביי ואיתימא רבי זריקא: תא שמע [בסוף המשנה נ”א מ”ב]: ‘הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים – כשרים; שלמים ששחטן לשם בכור או לשם מעשר – פסולין’ ואי סלקא דעתא ‘כשרין ומרצין’ – בכור בר ריצויי הוא? אלא: כשרין ואין מרצין (מדקא מפרש מילתיה, ונקיט בכור ומעשר דלא לרצויי, אתו שמע מינה ‘כשרין ואין מרצין’ קאמר); ומדסיפא (הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים) כשרין ואין מרצין – רישא (קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים) נמי כשרין ואין מרצין.

מידי איריא? הא כדאיתא והא כדאיתא (‘כשרין’ דקתני גבי בכור – כשרין למילתייהו קאמר, ו‘כשרים’ דקתני גבי קדשי קדשים [גירסת ש”מ]: קדשים קלים?) – למילתייהו קאמר, ואפילו לרצות לשם חובה!

אלא: מאי קא משמע לן (האי דנקט ‘הבכור והמעשר’ אי לאו לגלויי עלה דרישא נקט לה, ולמימר דכשרין ואין מרצין קאמר)? גבוה ונמוך קא משמע לן (בתמיה: וכי אתא לפרושי לן היכי דמי ‘נמוך לשם גבוה’)? תנינא (ברישא דמילתא): ‘כיצד? קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים כו’?!

מהו דתימא קדשי קדשים וקדשים קלים – הוא דאיכא גבוה ונמוך, אבל קלים וקלים – לא.

הא – נמי תנינא (לקמן בפרק ‘כל התדיר’ (דף טז, טז) דבכור נמוך משלמים): ‘שלמים קודמים את הבכור (אם שניהם עומדים לישחט בעזרה ולהקריב), מפני שהן טעונין מתן ארבע (שתי מתנות שהן ארבע ובכור במתנה אחת, כדתנן ב’איזהו מקומן’ (לקמן נ:)) וסמיכה ונסכים (סמיכה ונסכים ליתנהו בבכור, כדילפינן במנחות בפרק ‘שתי מדות’ (דף צ:)) ותנופת חזה ושוק’?! הא – עיקר (שנשנית תחילה לצורך: לאשמועינן גבי פסול שלא לשמו דאיכא בקדשים קלים גבוה ונמוך), ההיא (ד’כל התדיר’) – אגרא נסבה (ששנה שם את הקודמים זה לזה, ונקט נמי האי בהדיה, אף על גב דכבר תנייה הכא).

משנה :

הפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר שלא לשמו: רבי יהושע מכשיר,
כאילו נשחט בשלשה עשר (דפסח בשאר ימות השנה חשיב ליה);
בן בתירא פוסל, כאילו נשחט בין הערבים (בגמרא מפרש להו);
אמר שמעון בן עזאי: "מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן (בגמרא מפרש
אמאי לא תנא 'זקנים') ביום שהושיבו את רבי אליעזר בישיבה, שכל הזבחים
הנאכלין (אבל עולה לא) שנוזחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים
משום חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת".
ולא הוסיף בן עזאי (על דברי חכמים לפסול חוץ מפסח ומחטאת) אלא העולה, ולא
הודו לו חכמים.

גמרא :

אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו
שחרית בארבעה עשר לשמו - דכוליה יומא זימניה הוא (לפיכך פסול שלא
לשמו, כדאמר: פסח בזמנו שלא לשמו - פסול);

ומאי 'כאילו' [נשחט בין הערבים] (והאמרת דכולא יומא 'בין הערבים' קרי ליה: מדקמכשרת
ליה שחרית, וקרא כתיב בין הערבים - אלמא סבירא ליה בין ערב של אמש לערב של אחריו, כדמפרשין ליה
לקמיה, דהיינו משעלה השחר: שפסק ליל של אמש - עד שתשקע החמה; ומאי 'כאילו'? הא הוא גופיה 'בין
הערבים')?

אידי דאמר רבי יהושע 'כאילו' אמר איהו נמי 'כאילו'.
אי הכי, אדמיפלגי בשלא לשמו - ליפלגו בלשמו (ולמא 'פסח ששחטו בי"ד
שחרית לשמו: רבי יהושע פוסל, ובן בתירא מכשיר')?
אי איפלגו בלשמו - הוה אמינא: אבל בשלא לשמו מודי רבי יהושע
לבן בתירא (דאף על גב דשחרית לאו זימניה הוא - פסול) הואיל ומקצתו (של יום) ראוי
(לשמו) - קא משמע לן.

(לרבי אושעיא פריך): והכתיב (שמות יב, ו ועוד הרבה) בין הערבים (היכי מצי למימר פסח זמנו שחרית)?
אמר עולא בריה דרב עילאי: בין שני ערבים (מעלות השחר עד שקיעת החמה,
דהיינו בין סוף ערב דאתמול ותחילת ערב דאורתא).

תמיד, דכתיב ביה (שמות כט, לט) [את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה] בין הערבים -
הכי נמי דכולי יומא כשר?

התם, מדכתיב 'את הכבש אחד תעשה בבקר' - מכלל דבין הערבים בין
הערבים ממש.

אימא חד בבקר (את הראשון לא ישהא יותר מחצות), אידך כוליה יומא (והשני כל היום
זמנו: רצה שחרית רצה ערבית, כדכתיב בין הערבים דמפרשת ליה כל יומא)?

[הא אחד בבקר - ולא שנים בבקר] (הלכך על כרחך צריך להשהות השני עד הערב).

נרות, דכתיב (שמות ל, ח) [ובהעלת אהרן את הנרות] בין הערבים [יקטירנה קטרת תמיד לפני ה' לדרתיכם]
- הכי נמי דכולי יומא כשר?

שאני התם דכתיב 'מערב ועד בקר' ותניא (שמות כז, כא) [באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת
יערך אתו אהרן ובניו] מערב ועד בקר [לפני ה' חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל] - תן לה מדתה:

שתהא דולקת והולכת מערב ועד בקר (חצי לוג לכל נר ונר - כך שיערו חכמים לילי תקופת
טבת שלא תכבה כל הלילה, ובתמוז ובניסן ובתשרי - אם תדליק שליש היום לא איכפת לן); דבר אחר:

אין לך עבודה (מעבודות שהן אמורות ביום כגון עבודות הדם וקמצו וקטרת) כשרה מערב ועד
בקר (מהדלקת נרות ואילך) אלא זו בלבד (שזו מאוחרת לכולן);

קטורת - דכתיב בה (שמות ל, ח) [ובהעלת אהרן את הנרות] בין הערבים [יקטירנה קטרת תמיד לפני ה'
לדרתיכם] הכי נמי דכולי יומא כשר?

שאני קטרת,

(זבחים יב, א)

דאיתקש לנרות (ובהעלות אהרן וגו' - והיינו 'בין הערבים' דקטורת).

התם נמי כתיב (דברים טז, ו) [כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו] שם תזבח את הפסח
בערב [כבוא השמש מועד צאתך ממצרים]!

ההוא ל' יאותר דבר' הוא דאתא, דתניא: 'יאותר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד' (פסח לתמיד; דאף על גב דכולה יומא זמניה, אי שהייה עד זמן שחיטת התמיד - תמיד קודם לו) .

ומי איכא מידי דאילו שחיט ליה מצפרא אמרת זימניה הוא וכי מטי בין הערבים אמרת 'יאותר דבר' ?
אין! דהא אמר רבי יוחנן (במסכת ברכות נכח,א): הלכה (כדברי האומר: היו לפניו שתי תפלות: אחת של מנחה ואחת של מוספין; ששהא ולא התפלל של מוספין עד זמן חבירתה - משהינן לה:) מתפלל של מנחה, ואחר כך מתפלל של מוספין ;
ובין הערבים דכתיב גבי קטרת ונרות למה לי (הואיל ומיניה לא הוי משמע לן בין הערבים ממש, ומבעי לן קרא אחריני לפרושי) ?

ועוד (תני בתוספתא תיובתא לר' אושעיא דקתני): 'השיב רבי תחת בן בתירא לדברי רבי יהושע' (דאמר כאילו נשחט ב"ג) : לא! אם אמרת בשלשה עשר - שאין מקצתו ראוי (לשמו), תאמר בארבעה עשר שמקצתו ראוי? (הלכך לא קרינן ביה 'פסח בזמנו'; אלמא דרבי סבירא ליה כבן בתירא, ומשום דמקצתו ראוי לשמו - הוא דקאמר טעמיה) ואם איתא (דבן בתירא שחרית מכשר לשמו) - 'כולו ראוי' (לשמו) הוא! ?
אלא אמר רבי יוחנן: פוסל היה בן בתירא בפסח ששחטו בארבעה עשר שחרית בין לשמו בין שלא לשמו, הואיל ומקצתו ראוי.

מגדף בה (בהא דרבי יוחנן) רבי אבהו: אם כן (דבין לשמו ובין שלא לשמו פסול) פסח כשר (בזמנו לשמו) לבן בתירא - היכי משכחת לה? אי דאפרשיה האידנא (בי"ד בשחרית) - דחוי מעיקרו הוא (דבשעת הפרשה לא חזי למידי; ושמעין ליה לרבי יוחנן דאמר 'דחוי מעיקרא הוי דחוי לגמרי שלא להירצות עוד')! ואי דאפרשינהו מאתמול (דכי אפרשיה - חזי להקריבו שלא לשמו, וכי מטיא י"ד שחרית - לא חזי למידי) - נראה ונדחה הוא (ונראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה לדברי הכל: בשלמא לרבנן, פסח אינו נדחה כלל, או מלשמו או משלא לשמו: דעד זמן שחיטתו - חזי לשלמים, ובזמנו חזי לפסח; אלא לבן בתירא - דחוי הוא) ! ?
אלא אמר רבי אבהו: תהא לאחר חצות (משכחת לה פסח כשר לבן בתירא במפריש לאחר חצות, דהיינו זמן שחיטתו וחזי לשמו).

אביי אמר: אפילו תימא מצפרא (ואין כאן דחוי מעיקרו): אין מחוסר זמן לבו ביום (הואיל וראוי היום - אין כאן חסרון זמן ראייתו) .
רב פפא אמר: אפילו תימא מאורתא: לילה אין מחוסר זמן, דתני דבי רבי ישמעאל: ליל שמיני נכנס (הולד) לדיר להתעשר (וקיימא לן בבכורות בפרק 'מעשר בהמה' (דף מ.) : מחוסר זמן אינו נכנס לדיר להתעשר) ;⁵

וכדרכי אפטוריקי, דרבי אפטוריקי רמי: כתיב (ויקרא כב,כו) [שור או כשב או עז כי יולד] והיה שבעת ימים תחת אמו [ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה] - הא לילה חזי (ליל שמיני חזי ולא הוי מחוסר זמן), וכתוב: ומיום השמיני והלאה ירצה - הא לילה לא חזי! הא כיצד? - לילה לקדושה (ראוי להקדישו; ואף על גב דלא חזי לילה להקדשה - קאמרינן דמקדיש ליה, אלמא: לילה אין מחוסר זמן, הואיל ומחר יהיה ראוי) ויום להרצאה.
אמר ליה רבי זירא לרבי אבהו: לימא קסבר רבי יוחנן 'בעלי חיים נדחין' (מדאיצטריך לן לשנויי אליביה במפריש לאחר חצות; דאי לא שמיע לך מיניה 'בעלי חיים נדחים' - ראוי להפרישו לעולם! דדלמא אין דחוי אלא בשחוטין, כגון 'מת המשתלח' - 'ישפך הדם' [במסכת יומא (דף סב.)] ?
אמר ליה: אין, דאמר רבי יוחנן: בהמה של שני שותפין: הקדיש חציה (אחד מהם) וחזר ולקח חציה והקדישה - קדושה ואינה קריבה (הואיל ובתחילת הקדשה לא נראה להקריב: דחצייה היתה חולין, ודחוי מעיקרו הוא; הלכך אינה קריבה עוד, ותרעה, ולוקחין בדמיה אחרת), ועושה תמורה (דהא אינה דשותפין), ותמורתה כיוצא בה ;
ושמע מינה תלת: שמע מינה בעלי חיים נדחין, ושמע מינה דחוי מעיקרא הוה דחוי, ושמע מינה

(זבחים יב, ב)

יש דחוי בדמים (יש תורת דחוי בקדושת דמים אע"פ שאינה קדושת הגוף, כגון הכא: שהקדיש חציה - לא קדשה אלא לדמיה, שהרי אין לו חלק [אלא] בחציה, ואין קדושה ראויה לפשוט בכולה על פיו; ואפילו הכי

⁵ דוקא במעשר יש לדון בזה, כי לשאר קרבנות אפשר להקדיש מבטן "אם תלד בהמה פלונית יהא לעולה"; רק למעשא אי אפשר להקדיש כלל, אלא נתקדש במנין ביציאה מהגורן.

שיין בה דחוי, ותדחה עולמית; ולא אמרינן 'לא אלימא קדושת דמים ליפסל משום דחוי'; לישנא אחרינא: יש דחוי בשביל הדמים שלא פרע לקנות חציה של חברו, שלא היתה קנויה לו כשהקדישה: שעדיין לא קנה חציה משל חברו; ואינו נראה למורי).

אמר עולא אמר רבי יוחנן: אכל חלב, והפריש קרבן, והמיר דת (נדחה מקרבן ב'הכל שוחטין' (חולין דף ה:) 'מעם הארץ - פרט למומר' [ויקרא ד,כז]) וחזר בו: הואיל ונדחה ידחה.

איתמר נמי: אמר רבי ירמיה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה (נדחה, דבעינן דעת [במסכת ערכין בפרק 'האומר משקלי עלי' (דף כא.)]) וחזר ונשתפה (שקט משעמומו, כגון על הר נשפה [ישעיה ג,ב]) דמתרגם 'על טורא שלויא': הואיל ונדחה - ידחה.

וצריכי: דאי אשמעינן קמייתא - משום דהוא דחי נפשיה בידיה, אבל הכא - דממילא אידחי - כישן דמי; ואי אשמעינן הכא - משום דאין בידו לחזור, אבל הכא, דיש בידו לחזור - אימא לא? - צריכא.

בעי רבי ירמיה: אכל חלב והפריש קרבן והורו בית דין שחלב מותר וחזרו בהן - מהו? מי הוי דחוי (נדחה: דאילו עבר השתא - לאו בר קרבן הוא, דאמרינן בהוריות (דף ב:) 'יחיד שעשה בהוראת בית דין - פטור' [אולי צ"ל: שאם הביא עכשיו לא יקבלו ממנו, ויאמרו שאין הקדש בהמה זו אלא הקדש טעות, שהרי מה שאכל - לפי בית הדין בעת הבאתו - אינו אסור!]) או לא הוי דחוי?

אמר ליה ההוא סבא: כי פתח רבי יוחנן בדחויין - מהא פתח (ודורשבו שידחה): מאי טעמא? - התם (גבי מומר ושטות) גברא אידחי (מקרבן), קרבן לא אידחי (תורת חטאת זאת לא נדחת מישראל מן הכשרין); (אבל) הכא - קרבן נמי אידחי (תורת קרבן זה נדחת מן הכל).

אמר שמעון בן עזאי מקובלני מפי שבעים ושנים זקן [כיום שהושיבו את רבי אליעזר בישיבה, שכל הזבחים הנאכלין שנובחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים משום חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת]. ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה, ולא הודו לו חכמים.

למה לי למתנא שבעים ושנים זקן (ליתני 'זקנים')? דכולהו בחדא שיטתא הוו קיימי (בישיבה אחת היו יושבין, וכולן היו כאיש אחד).

לא הוסיף בן עזאי אלא העולה:

אמר רב הונא: מאי טעמא דבן עזאי?

(ויקרא א,יג) [והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה] עולה הוא אשה ריח ניחוח לה: 'היא': לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה.

אשם נמי כתיב ביה 'הוא' [ויקרא ז,ה: והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא!] ? ההוא - לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב (ולכא למידרשה לעיכובא, דעצמו שלא הוקטרו אימוריו - כשר, והאי 'הוא' דרשינן למילתא אחריתי).

האי [בעולה] - נמי לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב! ?

תרי 'הוא' כתיבי (ואם אין השני ענין לאחר הקטרה, דהא כתיב חד - תנהו ענין לעבודת דם, ולפטול בשלא לשמן; חד הוא כתיב באיל עולה של מילואים ב'ואתה תצוה' [שמות כט,יח] וחד הוא כתיב בויקרא גבי עולת בן צאן [ויקרא א,יג]).

גבי אשם נמי תרי 'הוא' כתיבי (חד ב'צו את אהרן' אחר הקטרה [ויקרא ז,ה: והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא], וחד בויקרא [ויקרא ה,יט] אשם הוא אשם אשם לה'; ואע"ג דליכא חד מינייהו דכתיב גבי עבודת דם - תן האחד ב'אם אינו ענין לכך, כדאמרת בעולה) ! ?

אלא בן עזאי - בקל וחומר מייתי לה: ומה חטאת שאינה כליל, שחטה שלא לשמה פסולה, עולה שהיא כליל - לא כל שכן! מה לחטאת שכן מכפרת?

פסח יוכיח.

מה לפסח שכן זמנו קבוע?

חטאת תוכיח, וחזר הדין: לא ראי זה [חטאת] כראי זה [פסח] ולא ראי זה [פסח] כראי זה [חטאת]; הצד השווה שבהן שהן קדשים ושחטן שלא לשמן פסול - אף אני אביא עולה, שהיא קדשים, ושחטה שלא לשמה פסולה.

מה להצד השווה שבהן שיש בהן צד כרת?
בן עזאי

(זבחים יג, א)

אשם נמי לייתי (לפטול בשלא לשמו מבנין אב, כדאמר רבי אליעזר לעיל (דף י:)) דקאמר ליה רבי יהושע:
חזרתי חלילה ופרכינן: וליהדר דינא ולייתי במה הצד? וסליקנא להך אתקפתא משום דאיכא למיפרך: מה להצד
השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת) ! ?

(ומשני לבן עזאי:) אשם (מפירכא אחריתא מסלק ליה דלא לייתי בבנין אב, ד) פריך: מה להצד
השוה שבהן שכן ישנן בצבור כביחיד (פסח קרי ליה קרבן צבור, כדאמרן בסדר יומא בפרק
'הוציאו לו' (דף נא.) משום דאתי בכינופא); ואיבעית אימא: צד כרת נמי פריך, ובן
עזאי - גמרא גמיר לה (מפי ע"ב זקנים, כדתנן); והא דקאמר רב הונא 'קל
וחומר' - לא אמרה אלא לחדד בה תלמידיו (שיקשו לו תשובה עליו; אי נמי שיתנו לבם
להיות חריפין לדרוש קלים וחמורים מאליהן, כבן עזאי) .

משנה:

הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, קבל והלך וזרק שלא לשמן (או או קתני:
קבל או הלך או זרק), או לשמן ושלא לשמן (שחיטב בעבודה אחת לשמו ושלא לשמו), או
שלא לשמן ולשמן - פסולים.

כי צד 'לשמן ושלא לשמן' ? - לשם פסח ולשם שלמים; 'שלא לשמן
ולשמן' - לשם שלמים ולשם פסח;

שהזבח נפסל בארבעה דברים: בשחיטה, ובקבול, ובהילוך, ובזריקה.
רבי שמעון מכשיר בהילוך, שהיה אומר: אי אפשר שלא בשחיטה ושלא
בקבלה ושלא בזריקה, אבל אפשר בלא הילוך: שוחט בצד המזבח וזורק
(הלכך לא חשיבא למיפסל).

רבי אלעזר (נשמי' וכן בספרא צו פרשתא ח משנה ה הגירסא 'אלעזר') אומר: המהלך במקום שהוא
צריך להלך (הולכה זו) - מחשבה פוסלת (אם חישב בה שלא לשמה); במקום שאינו
צריך להלך - אין מחשבה פוסלת (ובגמרא מפרש למילתיה: מאי 'צריך' ומאי 'אין צריך').

גמרא:

וקבלה - מי פסלה? והתניא [ספרא ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ד משנה ד, בשם רבי שמעון]: (דכתיב
בעולה (ויקרא א, ה) ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם [על המזבח סביב אשר
פתח אהל מועד])

והקריבו [בני אהרן את הדם] - זו קבלת הדם;

אתה אומר קבלת הדם? או אינו אלא זריקה?

כשהוא אומר 'וזרקו' - הרי זריקה אמור; הא מה אני מקיים
'והקריבו' - זו קבלת הדם (כדאשכחן קבלה בעולת סיני (שמות כד, ו) ויקח משה חצי הדם
וישם באגנות, ואף על גב ד'הקריבה' לשון הולכה היא, כדאמרן לעיל (דף ט:)) והקריב הכהן את הכל - זו
הולכת אברים לבש - הכא, כיון דדימין הולכה ליתיה כלל, כמו השוחט בצד המזבח - לא כתב לה
קרא, ואקבלה הוא דאכתביה; והיכא דאיצטריכא הולכה - נפקא לן דהויא עבודה מדאפקא רחמנא
לקבלה בלשון 'הולכה';

בני אהרן הכהנים - שתהא בכהן כשר (לאפוקי חללים ובעלי מומין) ובכלי שרת (שיהו
מלובשים בגדי כהונה, ד'כהנים' משמע בכיהונם (לקמן דף יח:)), והיינו בגדי כהונה; וכל היכא דקתני נמי 'בכהן כשר
ובכלי שרת' - בבגדי כהונה קאמר) .

אמר רבי עקיבא (רבי עקיבא לא משמע ליה מהכא, דאיכא למימר בני אהרן כל שהן, ו'הכהנים' =

בכיהונם - לא משמע ליה): מניין לקבלה שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת?

- נאמר כאן 'בני אהרן' ונאמר להלן (במדבר ג, ג) 'אלה שמות בני אהרן הכהנים
המשוחים [אשר מלא ידם לכהן]': מה להלן בכהן כשר ובכלי שרת (בכהנים כשרין הכתוב
מדבר: דהא אלעזר ואיתמר כתיבי! ובכלי שרת נמי הכתוב מדבר, דכתיב 'אשר מלא אֵת ידם' והיינו לשון רבוי בגדי
כהונה, דכתיב (ויקרא כא, י) ומלא את ידו ללבוש את הבגדים וכתוב נמי ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחרי
למשחה בהם למלא במ את ידם (שמות כט, כט)) - אף כאן בכהן כשר ובכלי שרת.

אמר רבי טרפון: אקפח את בניי אם לא שמעתי הפרש בין קבלה
לזריקה (ואתה עושה את הקבלה כשאר עבודות), ואין לי לפרש (איני יודע לפרש מה הפרש
שמעתי ביניהן) .

אמר רבי עקיבא: אני אפרש: קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה (השתא סלקא
דעתך הא דקאמר 'אין מחשבה פוסלת' בשבילה אם חישב בה חוץ לזמנו או שלא לשמו; אלמא לא פסלה

(בקבלה), זריקה עשה בה מחשבה כמעשה: קבלו בחוץ אינו חייב כרת (דשחיטה היא דכתיב לחיובא [ואל פתח אהל מועד לא הביאו [ויקרא יז, ד]], וזריקה נפקא מדם יחשב [המשך הפסוק] לקמן בפרק 'השוחט' (דף קז:)), זרקו בחוץ ענוש כרת; קבלוהו פסולין (זדים ושאר חייבי מיתות, כגון שתויי יין והדומין להם) אין חייבין עליו (מיתה, דבעיא עבודה תמה שאין אחריה עבודה - בסדר יומא (דף כד:); ובפרק בתרא דהכא (פ"ד סוף משנה ג: דף קיב:); נמי תנן אין בהם משום זרות ולא משום טומאה ולא משום מחוסר בגדים כו'), זרקוהו פסולין חייבין עליו. אמר לו רבי טרפון: העבודה! אם הטית ימין ושמאל; אני שמעתי ואין לי לפרש, אתה דורש (מאילין) ומסכים לשמועה (למה ששמעתי). בלשון הזה אמר לו: עקיבא: כל הפורש ממך כפורש מחייו. אמר רבא: לא קשיא: כאן (בקבלה) במחשבת פיגול (מחשבת פיגול דחוץ לזמנו - לא פסלה בקבלה), כאן במחשבת שלא לשמה; דיקא נמי (דתנא דמתניתין לא איירי במחשבת פיגול) דקתני 'שהזבח נפסל' ולא קתני 'מתפגל'. שמע מינה.

ומחשבת פיגול לא פסלה בקבלה? והתניא [ספרא צו פרשת ח משנה ד]: 'יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא בזריקה בלבד' (במחשב בשעת זריקה על מנת לאכול מזבח ביום השלישי, כדכתיב בקרא דמחשבת פיגול [ויקרא יז, ח]: המקריב אותו לא יחשב; ילפינן מיניה בפ"ב [לקמן כט:]). במחשב בשעת הקרבה לאכול מזבח ביום השלישי הכתוב מדבר, והקרבה - היינו זריקה, מניין לרבות שחיטה וקבלה? תלמוד לומר: (ויקרא יז, יח) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה [המקריב אתו לא יחשב] לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא - בדברים המביאין (את הקרבן) לידי (היתר) אכילה הכתוב מדבר; יכול שאני מרבה אף שפיכת שיריים (אם שפך שירי הדם ליסוד על מנת לאכול בשר חוץ לזמנו) והקטרת אימורין (או אם הקטיר אימורין במחשבה זו)? תלמוד לומר: ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב (לא ירצה - היינו זריקה, שהיא מרצה): זריקה בכלל (בכלל הדברים המביאין לידי אכילה) היתה, ולמה יצתה? - להקיש אליה, לומר לך: מה זריקה מיוחדת, שהיא עבודה ומעכבת כפרה - אף כל עבודה ומעכבת כפרה, יצאו שפיכת שיריים והקטרת אימורין, שאין מעכבין את הכפרה (שירים אין מעכבין, כדתניא ב'איזהו מקומן' [לקמן דף נב:]; יכול יעכבנו? תלמוד לומר: ואת כל הדם ישפך [ויקרא יז, יח]: נתקו הכתוב ועשאו שירי מצוה כו'; הקטרת אימורין לא מעכבין כפרה, דכתיב [ויקרא יז, יא] הדם הוא בנפש יכפר).

(זבחים יג, ב) אלא לא קשיא: הא (דקתני לעיל 'מחשבת קבלה לא פסלה' בפיגול: לא כשחישב בשעת קבלה על אכילת בשר, אלא) דאמר "הריני [שוחט] על מנת לקבל דמה למחר" (במחשב בשעת שחיטה על מנת לקבל דם למחר; דאילו זריקה כהאי גוונא עשה בה מחשבה כמעשה: אם שחט על מנת לזרוק דם למחר - פיגול, דהיינו אכילת מזבח דאיתרבי בהדיא אפילו שפיכת שיריים, לקמן); הא (והאי דקתני 'מנין לרבות שחיטה וקבלה') דאמר "הריני מקבל דמה על מנת לשפוך שירים למחר" (מחשב בשעת קבלה על מנת לשפוך שירים, או אחת משאר האכילות קאמרי).

אמר ליה ההוא מרבנן לרבא: ושפיכת שירים והקטרת אימורין לא פסלה בהו מחשבה (דקתני לעיל 'יכול שאני מרבה אף שפיכת שיריים')? והתניא: 'יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא באכילת בשר (בשחיט לאכול בשר חוץ לזמנו); מניין לרבות שפיכת שירים (וכל שכן תחלת זריקה) והקטרת אימורים [שאם חשב לעשות אחת מהן מחוץ לזמנו - שהקרבת פיגול]? תלמוד לומר: (ויקרא יז, יח) ואם האכל יאכל [מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא] - בשתי אכילות הכתוב מדבר: אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח?! לא קשיא: הא (דקמרי שפיכת שירים - כגון דאמר) דאמר "הריני זורק (או אחת משאר עבודות) על מנת לשפוך שירים למחר" (שהרי חישב להאכיל את המזבח חוץ לזמנו), הא (דמעטיניהו לעיל) - (כגון) דאמר "הריני שופך שירים על מנת להקטיר אימורין למחר" (כלל דמילתא: בעינן מחשבה בשעת עבודה על דבר אכילת אדם או למזבח; הלכך: חישב בשעת שפיכת שיריים על אכילת בשר - לא כלום היא: דלא הואי מחשבה בשעת עבודה).

אמר רבי יהודה בריה דרבי חייא: שמעתי (מרבתי) שטבילת אצבע (האמור בחטאות הפנימיות [ויקרא יז, יז; ודומה ד, ו] וטבל הכהן אצבעו וגו') מפגלת בחטאת פנימית (אם טבל ע"מ להקטיר אימורים למחר).

שמעה אילפא, אמרה קמיה דבר פדא, אמר: כלום למדנו פיגול (בחטאת) אלא משלמים (דעיקר פיגול - בשלמים כתיב: ואם האכל יאכל [ויקרא ז, י], ושלמים אין בהן טבילת אצבע: שכל הדמים בזריקה מן הכלי למזבח, חוץ מן החטאת שהיא במתנת אצבע) ? מה שלמים אין טבילת אצבע מפגלת בהן - אף חטאת אין טבילת אצבע מפגלת בהן. (ופרכין:): וכי הכל משלמים למדו (דין פיגול בכל הזבחים כדינו בשלמים) - אי מה שלמים שלא לשמן (אם שחט במחשבת חוץ לזמנו, וקבל והוליד שלא לשמן) - אין מוציא מידי פיגול (שהרי אין שלא לשמו פוסל בשלמים, והוה ליה קרב המתיר כמצותו בפיגול, בלא פסול מחשבה אחרת), אף חטאת שלא לשמה אין מוציא מידי פיגול (אף חטאת אף על פי שלא לשמו פסול בה - לא תוציאנה מידי פיגול, ואנן תנן בפרק שני (לקמן דף כט): *הפסח והחטאת... ששחטן חוץ לזמנו וקבל והלך וזרק שלא לשמו - זהו שלא קרב המתיר כמצותו* ואינה פיגול ליענש כרת על אכילתו, כדילפינן בפרק שני (שם דף כח): מקרא: *כהוצאת כשר כך הוצאת פיגול... שיקרבו כל מתירין* דהיינו ארבע עבודות בלא פסול מחשבה אחרת) !! אלא מאי אית לך למימר? מרבויה דקראי קאתיא (כל הזבחים לפיגול בתורת כהנים, ולא משלמים למדו, הילכך כל חד וחד - מאי דפסיל מוציאו מידי פיגול) ? הכי נמי (וכן לענין הבאתו לידי פיגול) : מרבויה דקרא קאתי (כל חד וחד - מאי דכתיב ביה דהוי עבודה מביאו לידי פיגול) .

אמר רבי יהושע בן לוי: בעליה זו שמעתי שטבילת אצבע מפגלת. תהי בה רבי שמעון בן לקיש: כלום למדו פיגול אלא משלמים? מה שלמים אין טבילת אצבע מפגלת בהן - אף חטאת אין טבילת אצבע מפגלת בהן. וכי הכל משלמים למדו? אי מה שלמים שלא לשמן אין מוציא מידי פיגול - אף חטאת שלא לשמה אין מוציא מידי פיגול!! אמר רבי יוסי ברבי חנינא: אין, הכל משלמים למדו; (ודקשיא לך בחטאת היאך שלא לשמו מוציאה מידי פיגול): הואיל וחיוץ למקומו פוסל בשלמים (מחשבת על מנת לאוכל ממנו חוץ למחיצת אכילתו, דהיינו בכל העיר, וחיוץ לעיר הוי 'חוץ למקומו' פוסל בשלמים - דבהדיא מרבינן לה לפסולא בפרק שני, אלא שאין בו כרת) ושלא לשמו פוסל בחטאת, מה חוץ למקומו הפוסל בשלמים מוציא מידי פיגול (כדילפינן בפרק שני שכל מחשבת פסול מוציאתו מידי פיגול) - אף שלא לשמו הפוסל בחטאת מוציאה מידי פיגול. אמר רבי ירמיה: מצדה תברא (תשובתה בצדה: אם מחוץ למקומו אתה לומד לשלא לשמו, ולהעמיד פיגול על עבודות הנהגות בשלמים ותו לא, אלא שמוציאתה מידי פיגול - תלמד בחטאת שלא לשמו מחוץ למקומו): (דבשלמים יש להשיב): מה לחוץ למקומו הפוסל בשלמים (דין הוא שיוציא מידי פיגול) שכן נוהג בכל הזבחים (שהרי פסולו חמור לנהוג בכל הזבחים) - תאמר בשלא לשמו שאינו נוהג אלא בפסח וחטאת בלבד!! אלא מאי אית לך למימר (אם באת לומר 'הכל משלמים למדו') - 'דבר הפוסל בהן מוציאם מידי פיגול' (מה יש לך טעם בשלא לשמו המוציא חטאת מידי פיגול - כך יש לך לומר: שלמים - דבר הפוסל בהן, כגון: חוץ למקומו - מוציאן מידי פיגול), דבר המעכב בהן (כגון: ארבע עבודות הדם) מביאן לידי פיגול? הכא נמי (אף חטאת): דבר הפוסל בה (כגון: שלא לשמה) מוציא מידי פיגול, דבר המעכב בה (כל הכתוב בעבודות דמה, וטבילת אצבע בכלל) מביאה לידי פיגול!

אמר רב מרי: אף אנן נמי תנינא (דטבילת אצבע מפגלת, דתנן במנחות [פ"א מ"ג]): 'זה הכלל (בכל ארבע עבודות): כל הקומץ, ונותן בכלי, והמוליך, והמקטיר' (אם חישב על מנת לאכול שיריים או להקטיר קומץ למחר - פיגול): 'בשלמא 'קומץ' (מפגל) - היינו שוחט (שמוציא דם - שהוא חלק גבוה - מן הבשר, והבשר שיריים הם, אף זה הפריש קומץ מתוך שיריים; וכן שאר שתי עבודות דמפגלים מהיקישא: דהוקש מנחה לזבח, דכתיב [ויקרא ז, יז] זאת התורה, ואמר לקמן (דף צח): דהך היקשא: מה שלמים מפגל ומתפגלין - אף כל מפגלין ומתפגלין); 'מוליך' - היינו מוליך; 'מקטיר' נמי - היינו זורק; אלא 'נותן בכלי' מאי ניהו? אילימא דדמי לקבלה - מי דמי? התם ממילא (נופל הדם בכלי), הכא איהו קא שקיל (בידיה) ורמי!! אלא: כיון דלא סגי דלא יחייב (קומץ לכלי לקדשו בתוכו, כדאמרין לעיל (דף יא.) *שלא בכלי שרת פסולה* [מנחות פ"ג מ"ד]) ואמרין טעמא במסכת סוטה בפרק שני (דף יד): מידי דהוה אדם: דם, לאו אף על גב דקדישתיה סכין בצואר בהמה, הדר בעי לקבוליה, וקדושיה בכלי זימנא אחריתי - קומץ נמי: אף על גב דקדשה מנחה כולה בכלי - בעי לקדושי קומץ זימנא אחריתי) - על כרחיה עבודה חשובה היא (הלכך עבודה חשובה היא, ומפגלה) ! הכי נמי (בטבילת אצבע): כיון דלא סגי דלא עביד לה - על כרחיה היינו הולכה (שמוליך הדם באצבעו לקרבו למזבח) !

לא! לעולם דדמי לקבלה (הלכך אתיא בהיקישא: דאיתקוש מנחות לשלמים, דהא איתרבי קבלה בשלמים לפגל, כדאמרינן לעיל, ומתן כלי במנחה - כקבלה בדס; אבל טבילת אצבע - לא איתרבא, ולא תיפשוט מנאי אי טבילת אצבע הוי כהולכה או לא), ודקאמרת 'הכא ממילא התם איהו קא שקיל ויהיב', כיון דאידי ואידי מתן כלי הוא - מה לי ממילא מה לי קא שקיל ויהיב?

לימא כתנאי, דתני חדא 'טבילת אצבע מפגלת בחטאת', ותניא אידך 'לא מפגלת (אם טבל על מנת להקטיר אימורין למחר) ולא מתפגלת (אם שחט [או קבל] על מנת לטבול אצבע למחר) - מאי, לאו תנאי היא (דמר חשיב לה הולכה ומר לא חשיב לה הולכה)?

לא (דכולי עלמא הולכה היא [והמחלוקת היא לגבי דין עבודת ההולכה]): הא רבנן, הא (והא דקתני 'אינה מפגלת') רבי שמעון (דאמר במתניתין: הולכה לא מפגלא, כדתנן: *ולרבי שמעון מכשיר בהילוך*).
אי רבי שמעון - מאי איריא טבילת אצבע? האמר:

(זבחים יד, א)

'כל (קרבן) שאינו על מזבח החיצון כשלמים (שלמדנו מהם פיגול לכל הזבחים) אין בו משום פיגול (לקמן בפרק 'בית שמאי' (דף מג.))?!'
אלא הא והא רבנן, ולא קשיא: כאן [אינה מפגלת] בחטאות החיצונות, כאן [מפגלת] בחטאות הפנימיות.
חטאות החיצונות - פשיטא! לא כתיב בהו 'וטבל' (בחטאות החיצונות אינה מפגלת, דלא כתיב בהו 'וטבל', אלא ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו [ויקרא ד, פסוקים כה ו-לד] וההיא לקיחה - קבלה היא, ומינה ילפינן קבלה לקמן ב'איהו מקומן' (דף מח.))!

אצטריך: סלקא דעתך אמינא הואיל וכתוב [ויקרא ד, פסוקים כה ו-לד] 'ולקח' (דמשמע הוא בעצמו יקח), ואי אתי קוף רמי להו אידיה (על אצבעו) - בעי (מיהדר) למישקל זימנא אחרייתי (אלמא ולקח נמי אאצבעו קאי: שיטבול אצבעו), (אימא) כמאן דכתיב 'וטבל' דמי, קא משמע לן: להכי לא כתיב 'וטבל' (בהדיא, אלא כתב קבלה; ומדסמכיה [ב]אצבעו אונתן - הוא דיליף לטבול אצבעו: שצריך ליקח בעצמו ולטבול) דמשמע הכי (דלא תהא טבילת אצבע עבודה חשובה בהן לפגל, מדלא אחשבה קרא להצריכה בפירוש) ומשמע הכי (שצריכה היא לטבול כחטאות החיצונה, ולא דלישקל קוף ולירמיה לדס על האצבע: דבעינן לקיחת אצבע מעליותא, דולקח נמי אאצבע קאי).

רבי שמעון מכשיר בהילוך:

אמר רבי שמעון בן לקיש: מודה רבי שמעון בהולכת חטאות הפנימיות שמחשבה פוסלת בהו, הואיל ועבודה שאין יכול לבטלה (דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל, ועל כרחו הוא שוחטו בעזרה, ומוליכה בהיכל לקרנות מזבח פנימי ולהזאת פרוכת).
והאמר רבי שמעון: 'כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים (כל קרבן שאין מתן דמו על מזבח החיצון - לאפוקי חטאות הפנימיות) - אין חייבין עליו משום פיגול' (וקסלקא דעתא דהוא הדין לפסול דשלא לשמו)?

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: (נהי דאין בהן פיגול להתחייב כרת על אכילתו, אבל) מודה היה לפסול (דמחשבה חוץ לזמנו פוסלתו) [אך לא לפגל] מקל וחומר: ומה שלא לשמן, שהוכשרו בשלמים - פסול בחטאת, חוץ לזמנו שפוסל בשלמים - אינו דין שיפסול בחטאות! (ומיהו כרת לא נפקא לן בו מינה, דהא קל וחומר - מכח שלא לשמו אתי, ודיו להבא מן הדין להיות כנדון) (והכי נמי הוה מצי לתרוצי ליה 'אנן במחשבה שלא לשמו קיימינא, דפסלה בהו', אלא דבעי רבי יוסי בר חנינא לאשמועינן דמחשבת חוץ לזמנו פסלה בהו לרבי שמעון)

ואשכחן חוץ לזמנו, חוץ למקומו מנלן (דהא חוץ למקומו נמי בשלמים כתיב, ומינייהו גמרינן לכל הזבחים; ולרבי שמעון - דלא גמר מינייהו, אלא חיצונות כמותן - מנא לן דפסלה בפנימיות)? אי מחוץ לזמנו (במה מצינו) - מה לחוץ לזמנו שכן כרת! אי משלא לשמה (ובקל וחומר, כדלעיל) - שכן נוהג בקבץ (בקרבן בַּמִּת יחיד בשעת היתר הבמות, שהרי שנוי קדש הוא - תאמר בחוץ למקומו, דלא: שאין מחיצה בבמה, וכל הבקעה [שבה נמצאת הבמה] מקומו עד סוף העולם)?!

(ומשני): שלא לשמן במאי נוהג (באיזה קרבן אתה מוצא פסולו)? בפסח וחטאת; - פסח וחטאת בבמה לא קרבו (והני בבמה לא קרבי, דתנן לקמן (דף קיז.): כל הנידר ונידב - קרב בבמה, ושאינו נידר ונידב - אינו קרב בבמה);

ו איבער אימא (חוץ למקומו מחוץ לזמנו אתי, ולא פרכינן 'שכן כרת', ד) הקישא הוא (דאיתקש חוץ למקומו לחוץ לזמנו בפרק שני (לקמן דף כח). בקרא אחרינא, דאמרינן: [ויקרא יט, י] אם האכל יאכל ביום השלישי פגול יהיה לא ירצה) שלישי - זה (מחשבת) חוץ לזמנו פיגול - זה חוץ למקומו (פיגול יהיה קרא יתירא הוא, לאתויי חוץ למקומו; וכיון דאיתקש - גמרינן מהדדי, ואין משיבין על ההיקש) .

אמר רבא: אם תימצי לומר רחש שמעון סבר לה כבריה, דאמר [לקמן בפרק שני (דף כ.)] 'בין האולם ולמזבח צפון' (חלק צפוני שבעזרה שבין האולם ולמזבח, אף על גב דלא קרינן ביה 'על ירך המזבח צפונה' [ויקרא א, יא]), דהא במערבו של מזבח הוא, הוי 'צפון' לענין שחיטת קדשי קדשים) - אין מחשבה מועלת בהולכת חטאות הפנימיות (אפילו לפסול) אלא מפתח אולם ולפנים (שאם חישב בהולכת הדם ממקום שחיטתו עד האולם - אינה מחשבה, שהרי אפשר לבטל הולכה זו: לשחוט אצל פתח האולם; אבל אי סבר כרבי יוסי - דפליג אדריב אלעזר ברבי שמעון, ואומר 'אין צפון אלא כנגד המזבח מקיר המזבח צפוני עד כותל העזרה צפונית' - הויא לה עבודה שאין יכול לבטלה, דהא חטאת טעונה צפון לשחיטתה, דכתיב [ויקרא ו, יח] [זאת תורת החטאת] במקום אשר תשחט העולה [תשחט החטאת] וצפון - בעולה כתיב); ואם תמצי לומר (רבי שמעון) סבר לה כרבי יהודה, דאמר (לקמן בפרק קדשי קדשים (דף נט.)) 'תוך עזרה מקדש' (כל רצפת העזרה בין האולם ולמזבח מקודשת להקטיר חלבים כמזבח עצמו, דכתיב [מלכים א, ח, טד] ביום ההוא קדש המלך את תוך החצר ותניא לקמן: דברים ככתבן - דברי רבי יהודה) - אין מחשבה מועלת (לרבי שמעון) בהולכת סילוק בזיכין (בהולכת בזיכר לחם הפנים, שהן מתירין את הלחם - כדס המתיר את הבשר, וכקומץ המתיר את השירים; והלחם מתפגל במחשבת עבודת הבזיכים, הואיל והן מתירין) אלא מפתח היכל ולחוץ (רבי שמעון - אי כרבי יהודה סבר לה - אין מחשבת הולכה מועלת בה לפסול אלא מפתח היכל ולחוץ; משהגיע לפתח היכל עד שמגיע ליציאת אולם לרצפת העזרה שלפניו: דבכל ההיכל לא מהניא מחשבה, שהרי כל ההיכל כשר להושיב שם שלחן לסדר עליו, עד הפתח; ואולם כי עזרה סביבא לך, ומן האולם ולחוץ נמי לא מהניא מחשבה בהולכה, שהרי אפשר להקטירו על רצפת העזרה מיד אם ירצה; נמצאת הולכתו עד המזבח שלא לצורך) ! ואם תמצי לומר סבר (רבי שמעון) קדושת היכל ואולם חדא היא - אין מחשבה מועלת אלא מפתח אולם ולחוץ (כלומר חמש אמות של עובי כותל פתחו של אולם: דבכל חללו של אולם לא מהניא, דכפנים דמי, וחוץ לפתח לא מהניא: דאפשר להקטיר שם); ואם תמצי לומר תוך הפתח (תוך פתח האולם) כלפנים - אין מחשבה מועלת אפילו פסיעה אחת אלא בכדי הושטת ידו (עומד בפתח האולם ומושיט ידו לרצפה - היינו 'הולכה' ומהניא בה מחשבה); ואם תמצי לומר סבר הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה - אין מחשבה מועלת כלל (דהא הושטת ידו = הולכה שלא ברגל היא) .

אמר ליה אביי לאמוריה דרב חסדא: בעי מיניה מרב חסדא: הולכה בזר מהו?

אמר ליה: כשרה, ומקרא מסייעני: (דברי הימים ב לה, יא) וישחטו [את] הפסח וזרקו הכהנים [את הדם] מידם והלויים מפשיטים (מידם - מידם של שוחטין משמע, ושוחטין - זרים נינהו; ואשמועינן קרא שהזדים לוקחין אותו מיד המקבל ומוליכין אותו לזרוק) . מתיב רב ששת: 'זר ואונן',

(זבחים יד, ב)

שיכור (היינו שתויין) ובעל מום: בקבלה בהולכה בזריקה - פסול; וכן יושב, וכן שמאל' !?

תיובתא .

והא רב חסדא - קרא קאמר?

דעביד מעשה אצטבא (עומדין במקומו, הזר אצל הכהן המקבל, והכהן נותנו לו ואוחזו עד שבא הזורק ונוטלו מידו, ואין הזר מקרבן לצד המזבח: לא בהולכת רגל ולא בהושטת יד, אלא כאצטבא זו שמניחין כלי עליה) .

רבה ורב יוסף, דאמרי תרוייהו: הולכה בזר - מחלוקת רבי שמעון ורבנן: רבי שמעון - דאמר עבודה שאפשר לבטלה לאו עבודה היא, כשרה בזר; לרבנן - פסולה .

אמר ליה אביי: והא שחיטה, דעבודה שאי אפשר לבטלה, וכשרה בזר (אלמא טעם לא בהא תלי, וליכא למיפשט לרבנן דמשום דסבירא להו דהולכה אי אפשר לבטל, [כי] אם כן, בשחיטה דאי אפשר לבטל - תיפסל בזר, והא שחיטה בזר כשרה) !?

אמר ליה (ומשני): שחיטה - לאו עבודה היא (מדאנתכשרו בה כל הפסולים; אבל מידי דהוי עבודה ואי אפשר לבטלה - פסול בזר) .

ולא? והאמר רבי זירא אמר רב: שחיטת פרה בזר פסולה, ואמר רב
עלה (לפרושי למילתיה: מאי טעם פסולה): אלעזר ו-חוקה כתיב בה (דכתיב בשחיטתה [במדבר
יט,ג] ונתתם אותה אל אלעזר הכהן... ושחט וכתוב בה בפרה 'חוקה' [במדבר יט,ב: זאת חקת התורה], וכל היכא דכתיב
'חוקה' - עכובא) !?

שאני פרה, דקדשי בדק הבית היא (וחילוק טעם זה אינו מטעם עבודה, דהא אינה קדושת
מזבח אלא קדושת דמים בעלמא, כקדשי בדק הבית! ועל כרחך טעם הפוסל בה - לאו משום תורת עבודה, אלא
גזירת הכתוב בעלמא היא! אבל בקדשי מזבח - דשייכי בהן עבודות - לא חשיבא להיות עבודה).

ולאו כל דכן הוא: קדשי בדק הבית הוא עבודה, קדשי מזבח לאו
עבודה היא?

אמר רב שישא בריה דרב אידי: מידי דהוה אמראות נגעים, דלאו
עבודה היא ובעיא כהונה.

והרי הולכת אברים לכבש, דעבודה שאפשר לבטלה היא (שאם רצה - מפשיט
ומנתח אצל המזבח), ופסולה בזר, דכתיב (ויקרא א,יג) [והקרב והכרעים ירחץ במים] והקריב הכהן
את הכל והקטיר המזבחה [עלה הוא אשה ריח ניחח לה], ואמר מר: זו הולכת אברים
לכבש!?

היכא דגלי - גלי, והיכא דלא גלי - לא גלי (הולכת אברים, דגלי בהן כהן -
בעינן כהן, אבל הולכת הדם - דלא גלי בהו כהן לרבי שמעון, דאפשר לבטלה - לא בעי כהן).

ולאו כל דכן הוא: ומה הולכת אברים לכבש, דלא מעכבא כפרה -
בעיא כהונה, הולכת דם דמעכבא כפרה לא כל שכן?

איתמר נמי אמר עולא אמר רבי אלעזר: הולכה בזר פסולה אפילו
לרבי שמעון (דאף על גב דאמר רבי שמעון 'לא פסל בה מחשבה' - משום דאין היתר הקרבן תלוי בה, ולא
קרינא בה 'דברים המביאים לידי אכילה', אבל עבודה הוי ליפסל בזר).

איבעיא להו: הולכה שלא ברגל (לרבנן) שמה הולכה (ופסלה בה מחשבה)? או
לא שמה הולכה (ולא פסלה מחשבה)?

תא שמע [לעיל, בראש העמוד]: 'זכך' (כהן) 'יושב, זכך שמאל פסול' (בהולכה) - הא
עומד (דאינו מוליד, אלא בהושטת יד) דומיא דיושב - כשר (אלמא שמה הולכה)!?
דלמא יושב = דקשיף מישף (שמגרר עצמו לצד המזבח; 'שייף' = משפסף בקרקע; 'שייף' =
מגרר, כמו 'שייף ליה מישחא' (שבת דף י:); שף אחת ובוטט שתיים (מנחות דף עז); פד"י"ד); (ודכוותה דוק מיניה)
עומד (דכשרה) דומיא דיושב: דנייד פורתא (בשפשוף רגלים).

תא שמע (דתנן בסדר הפסח [פסחים פ"ה מ"ו]): 'שחט ישראל, וקבל הכהן, נתנו
לחבירו' (דקתני התם: 'הכהנים עומדים שורות שורות') וחברו לחבירו' (כן היה דרכן לעשות)!
התם נמי דנייד פורתא, ומאי קא משמע לן? - (משלי יד,כח) ברוב עם הדרת מלך
[ובאפס לאם מחתת רזון].

תא שמע [זבחים פ"ג מ"ב]: 'קבל הכשר ונתן לפסול - יחזיר לכשר' (שנתנו לו;
ואשמעינן תרתי בה: חדא דלא מיפסל במאי דאפסקיה פסול, ואשמעינן בה: דהולכה זו שעשה הכשר שלא ברגל;
שהושיט לפסול שהיה עומד בצד המזבח - לא נעשית בהכשר, ולא שמה הולכה, דקתני 'יחזירנה למי שנתנה לו',
ואי הולכה שלא ברגל שמה הולכה - אמאי יחזירנה לאחור? יבא כשר ויטלנה מידו לצד המזבח, וזה לא יושיטנה
לו! אלא דמעשה אצטבא בעלמא עביד).

אימא: 'יחזור הכשר' (לצד המזבח) ויקבלה (ויקבלנו: יטלנו מיד הפסול, דהולכת כשר קמא
כשרה) '.

איתמר: אמר עולא אמר רבי יוחנן: הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה
(ואינה כשרה להולכה, כן ואין מחשבה מפגלת בה).

(זבחים טו, א)

אפשר לתקונה (בין שעשאה זר בין שעשאה כהן, אמרינן דאין הולכה, ופסולה, דהא נעשית שלא כהלכתה,
מיהו יש לה תקנה להחזירה לאחוריה ולחזור להולין ברגל)? או לא אפשר לתקונה (או אין לה
תקנה)?

תא שמע [זבחים פ"ג מ"ב]: 'קבל הכשר ונתן לפסול - יחזיר לכשר' (אלמא אפשר
לתקנה); ונהי נמי דיחזור הכשר ויקבלנו (כלומר: ואי נמי מפרשת לה דבכשר ראשון
שיוליך לצד המזבח קאמר, וכל שכן דשמעת דהולכת כשר קמא דהואי שלא ברגל כשרה היא, מכל מקום שמע מינה

דכשרה על ידי תקנה), אי סלקא דעתך לא אפשר לתקונה איפסלא לה (בהולכת כשר ראשונה) !

מי סברת דקאי זר גואי (לצד המזבח: שהקריב הראשון בהושטתו לצד המזבח) ? לא ! דקאי זר בראי (וכשר, שהושיטה לו הרחיקה מן המזבח; הלכך לאו הולכה הואי לפסול; וכי פשטינן 'יחזור כשר ויטלנו', וזר - מעשה איצטבא הוא דעבד, דליכא הושטת יד המקרבתו למזבח) !

איתמר: אמר עולא אמר רבי יוחנן: 'הולכה שלא ברגל פסולה (ואפילו עשאה כהן- פוסלת הדם, וההיא דפסחים - בדניידי, וכדשנינן)', אלמא לא אפשר לתקונה. איתיביה רב נחמן לעולא (משנה נב) היא בפרק שלישי ב'כל הפסולים': 'נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו - כשר' (הואיל ונתקבל בכלי; קסלקא דעתא כשנשפך ונתפשט ברצפה נתקרב לצד המזבח, וקתני 'כשר'! ונהי נמי דאמרת דצריך להחזירו לאחוריו ולחזור ולהוליך ברגל, מכל מקום בתקנתא סגי לה) !

הכא במאי עסקינן ? - כשיצא לחוץ (כשנשפך - לא נתפשט לצד המזבח, אלא נתפשט להלן מן המזבח ונתרחק) .

(ופרכינן: לבראי נפיק, לגואי לא עייל (בתמיה: וכי אפשר לדם צלול שישפך ולא יתפשט לכל צדדין) ?

במקום מדרון (ומשופע חוץ למזבח) .

איבעית אימא בגומא (שעומד במקומו ולא נתפשט) ; ואיבעית אימא בסמיכא (דם עבה וקרוב לקרוש) .

ואיכפל תנא לאשמועינן כל הני ? ועוד: אדתני באידך פירקין (בפרק שני) 'נשפך על הרצפה (מצואר בהמה, ולא נתקבל בכלי) ואספו - פסול', ליפלוג בדידיה (בההיא דפרק שלישי, דאיידי בקבלת כלי [שהביא רב נחמן לעיל: נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו - כשר], נפלוג בה חילוק לפסול: שפעמים שאף מן הכלי לרצפה פסול) : במה דברים אמורים ? - כשיצא לחוץ, אבל נכנס לפניו - פסול' ! ? (אלא מדלא אשכח פסול אלא מצואר בהמה - שמע מינה נשפך מן הכלי, לא שנא נפק לבראי ולא שנא עייל לגואי - כשר!) תיובתא (דעולא) .

אתמר: הולכה שלא ברגל - מחלוקת רבי שמעון ורבנן (דמתניתין היא, אי היא עבודה אי לא: לרבי שמעון לא היא עבודה, דהא קתני מתניתין דבי שמעון מכשיר בהילוך: דלא פסל בה מחשבה בהולכה שלא ברגל, ומשום דלאו הולכה היא) :

בהולכה רבתי דכולי עלמא לא פליגי דפסולה, כי פליגי בהולכה זוטרת (מסקנא היא למילתיה, דקמפרש ואומר: דכי פליגי רבי שמעון ורבנן - בהולכה זוטרתא פליגי: ששחט בצד המזבח חרק, דהיינו 'שלא ברגל', אבל בהולכה רבתי, דהיינו ברגל - לא פליגי; ולקמן מוטיב לה ממתניתין, דשמעינן מינה דבשוחט נמי רחוק מן המזבח מכשיר רבי שמעון, מדקתני שאם רצה שוחט בצד המזבח חורק) .

מחכו עלה במערבא (דהאי שמעתא דמוקי טעמא דרבי שמעון בהולכה זוטרתא ולמימר דלאו הולכה היא ואף על פי שאי אפשר לבטלה לזו - לאו עבודה היא) : אלא חטאת העוף דפסולה בה מחשבה, לרבי שמעון היכי משכחת לה (דקיימא לן בפרק 'קדשי קדשים' (לקמן דף סה.) דפסול בה מחשבה בהזאת דמה, שהוא עיקר עבודתה, דכתיב שם [ויקרא ה.טז] והזהר מדם החטאת על קיר וגו'; שאוחזת בגופה ומתיז דמה לקיר; והך התם - 'הולכה זוטרת' היא; וכיון דטעמא דרבי שמעון משום דהולכה זוטרא לא פסל בה מחשבה - היכי פסל בהך) ? אי דחשיב עלה מקמי דליפוק דם (דהיינו בהתזתה) - (הא אמרת) לא כלום היא (דהא 'הולכה זוטרת' היא), ואי בתר דנפק דם (וניתן מן הצואר חשיב) - איתעבידא ליה מצותו (דקס"ד מ"כ נפק דם - גמרה לה עבודת הזאתה, ואע"ג דלא מטא דם למזבח: אי אמרת בשלמא בהולכה רבתי פליגי, וטעמא דרבי שמעון משום דאפשר לבטלה הוא - הא דחטאת אי אפשר לבטלה; אלא אי אמרת משום טעם דלאו הולכה היא, ובשלא ברגל פליגי - היכי פסלה בהך? הלא אין כאן מחשבה אלא בהולכה שלא ברגל) ! ? (ולרבי יוחנן, דאמר לעיל הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ולא פסיל בה מחשבה - ליכא למיפרך מהא, דכי אמר רבי יוחנן, הולכה רבתי קאמר, שאין דרכה בכך! אבל השוחט בצד המזבח כו', וכן חטאת העוף שנמלקת אצל המזבח - עיקר הולכתה בכך ומודה בה רבי יוחנן.)

מאי קושיא דלמא מדפריש (דם, דפסק לה הולכה מתחלת הזאה) ועד דמטא למזבח (יושנה להזאה עד דמטי למזבח, וחיילא עלה המחשבה), דהא - בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: (בחטאת העוף או בחטאות הפנימיות:) היה מזה ונקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע דם לאויר המזבח מהו (מי הוא עבודה בבעל מום, ופסולה? או לא: דאיכא למימר מ"כ פריש דם גמרה לה) ? ואמר ליה: פסולה; מאי טעמא ? והזה (והזה דחטאת העוף או דחטאות הפנימיות, דכתיב בהן הזאה) ונתן בעיניו (הזאה דומיא דנתן, דגבי הדדי כתיבי [ויקרא ד.ו.] ונטבל הכהן את אצבעו בדם) והזה מן הדם [שבע פעמים לפני ה' את פני פרכת הקדש] [ויקרא ד.ז.] ונתן הכהן מן הדם על קרנות [מזבח

קטרת הסמים לפני ה' אשר באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד [ויקרא ד,ז] - אלמא ישנה להזאה עד שיגיע למזבח).

כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב, אמרי: היינו חוכא (הא דמחכו במערבא משום דקשיא להו הכי): ובהולכה רבתי לא פליגי? והא כי פליגי - בהולכה רבתי פליגי (דהא דקתני אפשר שלא בהילוך' שמע מינה בדהילוך עסקינן, וטעם משום שאפשר לבטלה הוא, והא מיהא לא ביטל) ! אלא בהולכה זוטרת כולי עלמא לא פליגי דלא פסלה ('דפסולה' גרסינן; וטעמא משום דא"א לבטל; ומאן דגריס 'דלא פסלה' - טעמא משום דלאו כלום היא, ואין שם 'הולכה' עליה, אלא כולה צורך זריקה היא, והא לא הוה בדעתיה למחשבא זריקה אלא אהולכה, ולא חשיב מידי; ופסול דחטאת העוף - כדאוקי: מדפריש ועד דמטא למזבח, ומשום מחשבת הזאה - ולא משום מחשבת הולכה), כי פליגי בהולכה רבתי.

הולכיכו זר (ברגל) והחזירו כהן (שהעבודה עליו מוטלת) וחזר והולכיכו - פליגי בה בני רבי חייא ורבי ינאי: חד אמר כשר (והא דתניא לעיל 'זר ואונן בהולכה - פסול' כשלא הוחזרה) וחד אמר פסול: מר סבר אפשר לתקונה (להולכת פסול, ולא דמיא לשאר עבודות: דאילו שחיטה וקבלה וזריקה, מאחר שנעשו בפסול - אי אפשר לחזור ולעשותן בהכשר; ואי תימא קבלה נמי יש לתקן כגון, שלא קבל הפסול כל הדם ויכול כשר לחזור ולקבל - ההיא ודאי כשרה, ובפרק שליש' (לקמן דף לב.) תנן לה 'אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל'; וכן בזריקה), ומר סבר לא אפשר לתקונה.

הולכיכו כהן והחזירו וחזר והולכיכו זר - אמר רב שימי בר אשי: לדברי המכשיר (בהולכיכו זר והחזירו כהן וחזר והולכיכו) - פסול (כיון דהתם, מאי טעמא מכשיר? דאזיל בתר בתרייתא; הכי נמי זיל בתר בתרייתא), לדברי הפוסל (דאזיל בתר הולכה קמייתא) מכשיר (כיון דאזיל בתר קמייתא). רבא אמר: אף לדברי הפוסל (שם) - פסול (כאן); מאי טעמא? דהא צריך

(זבחים טו, ב)

לאמטוייה (מאחר שנתרחק - צריך לחזור ולהביאו לצד מזבח, נמצא דהולכה אחרונה לצורך, ככל ההולכות).

אמר ליה ~~רב ירמיה~~ רבינא לרב אשי: הכי אמר רב ירמיה מדיפתי: הא צריך לאמטוייה (דקאמרת לאחשובה עבודה מהאי טעם) - מחלוקת רבי אלעזר ורבנן (במתניתין), דתנן: רבי אלעזר אומר: המהלך במקום שצריך להלך - מחשבה פוסלת, מקום שאין צריך להלך - אין מחשבה פוסלת, ואמר רבא: הכל מודים קבלו בחוץ (להלן מן המזבח) והכניסו בפנים (לצד המזבח) - זהו 'הילוך שצריך להלך'; קבלו בפנים והוציאו לחוץ (כלומר: ריחקו מן המזבח; הנך 'חוץ' ו'פנים' - כוליהו בעזרה) - זהו 'הילוך שאין צריך להלך'; לא נחלקו אלא כשהכניסו וחזר והוציאו: מר סבר: הא צריך לאמטוייה (לכשיחזור ויקריבנו לצד המזבח, אם תהא אותה הולכה במחשבה פסולה - פסול), ומר סבר: לאו כהילוך הצריך לעבודה דמי (הואיל ושללא לצורך הוציאו - על חנם הוצרך לחזור ולהכניסו). איתיביה אביי: 'ר"א אומר: המהלך מקום שצריך להלך - מחשבה פוסלת, כיצד: קבלו בחוץ והכניסו לפנים - זהו 'הילוך שצריך להלך'; קבלו בפנים והוציאו לחוץ - זהו 'הילוך שאין צריך לילך' - והא חזר והכניסו הילוך שצריך להלך הוא!?' אמר ליה: אי תניא (דמודה בה רבי אלעזר) - תניא (ואין מחלוקת בין ר"א לתנא קמא, אלא ארבי שמעון אבוח קאי, ופליג).

הדרן עלך כל הזבחים